

ИЗДАТЕЛ

научно списание за книгата

М.Чи.
Б11629

2011 / Бр. 1-2

В БРОЯ:

- ПОХВАЛНО СЛОВО ЗА СЛИВЕНСКАТА РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „САВА ДОБРОПЛОДНИ“
- ОТ СОФИЯ ПРЕЗ ФРАНКФУРТ ДО САНКТ ПЕТЕРБУРГ
- КНИГАТА И ЧЕТЕНЕТО. НЯКОИ ТЕНДЕНЦИИ, ИЗВЕДЕНИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ
- МАТЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ИНФОРМАЦИЯТА ЧРЕЗ ЗНАКА, СИМВОЛА, ОБРАЗА И ЕЗИКА
- ИНФОРМАЦИОНЕН КОД НА БЪЛГАРСКОТО ИЗЯЩНО СЛОВО: ХУМАНИЗИРАЩА ФЕНОМЕНОЛОГИЯ
- АСПЕКТИ ОТ НАУЧНАТА ПЕРИОДИКА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО СЛЕД 1989 г., СВЪРЗАНИ С ИСТОРИЧЕСКАТА ТЕМА И КНИГОЗНАНИЕТО
- ЗНАЧЕНИЕТО НА КОМПЮТЪРНИТЕ УМЕНИЯ В ЖИВОТА НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА
- УНИКАЛНО КОМПЛЕКСНО ВИЗУАЛИЗИРАНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИСТОРИЯТА И КУЛТУРАТА НА ИРАН КАТО ОБЩОЦIVИЛИЗАЦИОНЕН ФЕНОМЕН – НАУЧНО-ДОКУМЕНТАЛЕН ФИЛМ
- ПЕСЕН НА ПЕСНИТЕ
- ТРИЕЗИЧЕН РЕЧНИК ПО БИБЛИОТЕЧНА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ
- ХУМАНИЗЪМ И ЗНАНИЕ – АЛТЕРНАТИВИ ИЛИ ХАРМОНИЧНО БЪДЕЩЕ НА ОБЩЕСТВОТО, ОСНОВАНО НА ЗНАНИЕ
- СЕДМИЦА, ПОСВЕТЕНА НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ДЕН НА КНИГАТА И АВТОРСКОТО ПРАВО
- РЕЦЕНЗИИ

ИЗДАТЕЛ ПРЕДАЧЕ

ДИРЕКТОР

проф. д.и.к.н. Стоян Денчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Главен редактор

доц. д-р Лъчезар Георгиев

проф. дпн Пламен Лекоступ

проф. дин Иван Стоянов

доц. д-р Стефан Коларов

проф. дфн Мария Младенова

Графичен дизайн

Иван Иванов

Технически редактор

Райна Карабоева

Коректор

Цветанка Рашкова

ISSN 1310-4624

5000 Велико Търново
ул. „Теодосий Търновски“ № 2,
БТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1784 София
бул. „Цариградско шосе“ № 119
Университет по библиотекознание и
информационни технологии

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

ГODINA XIII, № 1-2, 2011

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

„Св. св. Кирил и Методий“

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ

И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Росица Петрова-Василева. ПОХВАЛНО СЛОВО ЗА СЛИВЕНСКАТА РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА “САВА ДОБРОПЛОДНИ”	2
Доц. д-р Лъчезар Георгиев. ОТ СОФИЯ ПРЕЗ ФРАНКФУРТ ДО САНКТ ПЕТЕРБУРГ	4
Д-р Любомира Парижкова. КНИГАТА И ЧЕТЕНЕТО. НЯКОИ ТЕНДЕНЦИИ, ИЗВЕДЕНИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ	11
Проф. д-р Николай Палашев. МАТЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ИНФОРМАЦИЯТА ЧРЕЗ ЗНАКА, СИМВОЛА, ОБРАЗА И ЕЗИКА И КАТО ЕЛЕМЕНТИ НА КОМУНИКАЦИОННИЯ КОД	14
Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, проф. д.и.н. Александра Куманова, Николай Василев. ИНФОРМАЦИОНЕН КОД НА БЪЛГАРСКОТО ИЗЯЩНО СЛОВО: ХУМАНИЗИРАЩА ФЕНОМЕНОЛОГИЯ	19
Докт. Стела Асенова. АСПЕКТИ ОТ НАУЧНАТА ПЕРИОДИКА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО СЛЕД 1989 г., СВЪРЗАНИ С ИСТОРИЧЕСКАТА ТЕМА И КНИГОЗНАНИЕТО	26
Доц. Добринка Стойкова, проф. Иванка Яникова. ЗНАЧЕНИЕТО НА КОМПЮТЪРНИТЕ УМЕНИЯ В ЖИВОТА НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА	35
Ангелина Петрова, Михаил Урилски. УНИКАЛНО КОМПЛЕКСНО ВИЗУАЛИЗИРАНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИСТОРИЯТА И КУЛТУРАТА НА ИРАН КАТО ОБЩОЦIVИЛИЗАЦИОНЕН ФЕНОМЕН – НАУЧНОДОКУМЕНТАЛЕН ФИЛМ	38
Мариян Гюровски. СЪЩНОСТ И ЗНАЧЕНИЕ НА ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ КАТО ВЪРХОВЕН ГЛАВНОКОМАНДВАЩ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ НЕГОВИТЕ ФУНКЦИОНАЛНИ ОТНОШЕНИЯ	41
Ангел Чобанов. ПЕСЕН НА ПЕСНИТЕ	45
Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, проф. д.и.н. Александра Куманова, доц. д-р Никола Казански, д-р Николай Василев, Марияна Максимова. ТРИЕЗИЧЕН РЕЧНИК ПО БИБЛИОТЕЧНА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ	52
Проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева. ХУМАНИЗЪМ И ЗНАНИЕ – АЛТЕРНАТИВИ ИЛИ ХАРМОНИЧНО БЪДЕЩЕ НА ОБЩЕСТВОТО, ОСНОВАНО НА ЗНАНИЕ	58
Д-р Любомира Парижкова. СЕДМИЦА, ПОСВЕТЕНА НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ДЕН НА КНИГАТА И АВТОРСКОТО ПРАВО	59

ПОХВАЛНО СЛОВО ЗА СЛИВЕНСКАТА РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА “САВА ДОБРОПЛОДНИ”

Росица Петрова-Василева

Регионална библиотека “Сава Доброплодни” е създадена като държавна библиотека през 1955 г. с Решение на МС. През 1995 г. става депозитна за учебната, научнопопулярната и детска литература (във фондовете си съхранява трайно по един екземпляр от цялата книжна продукция за деца в България). От 1 юли 2000 г. по силата на ПМС 153/28.07.2000 г. получава статут на регионална библиотека – основен културен и научноинформационен център, осъществяващ дейността си на територията на Сливенска област.

В началото на XXI век библиотека “Сава Доброплодни” съчетава в ежедневието си традиция и новаторство, статукво и динамичната му конструктивна промяна. Тя предоставя на гражданите на Сливен и региона уникален многоотраслов фонд от монографии, справочна литература, периодика, нотни и графични издания, картини, касети, CD, DVD, диапозитиви, диafilми, видеофилми и др. материали, на български и чужди езици, наброяващ над 317 000 библиотечни единици. Особено ценен е старопечатният фонд от книги, публикувани в периода 1806–1878 г. Библиотеката е архив на местния печат и център на справочно-библиографската и информационна дейност и на библиографията за родния край, регионален център за междубиблиотечно обслужване, както и експертно-консултантски, квалификационен и координационен център за всички видове библиотеки на територията на Сливенска област. Разработва и участва в реализирането на програми и проекти, свързани с: автоматизацията на основните библиотечно-библиографски процеси, дигитализацията на ценни колекции, продължаващото образование, културната интеграция и гражданското участие, реализира дългосрочна програма за работа с деца.

Чрез свободния достъп до Internet и новите информационни технологии библиотеката вече е част от информационното общество без граници. Разполага с 2 електронни читални за достъп до Интернет с 30 работни места и локална автоматизирана мрежа за достъп на библиотечни специалисти и потребители до всички информационни масиви на библиотеката с 36 работни места.

Годишно библиотеката обслужва над 8000 читатели. Регистрират се над 147 000 посещения и се раздават над 294 000 тома литература. Набавят се над 10 000 издания и нови носители на информация.

РБ “Сава Доброплодни” е сред малкото сродни културни институти в България, в който се осъществява модерен мениджмънт. Библиотеката работи на принципа на делегираните бюджети и развива редица спомагателни дейности и платени услуги, осигуряващи ѝ допълнителни средства за развитие на основната ѝ дейност.

Регионална библиотека „Сава Доброплодни“ е институция с ярко присъствие в културния живот на град Сливен, на региона и в страната. Водещи цели в нейната дейност са съхраняване на духовността и националната ни културна идентичност, както и популяризиране на световните достижения в областта на литературата, културата и изкуствата. Чрез реализиране на многобройни инициативи, успешни проекти и партньорства, както в България, така и в чужбина, тя демонстрира огромните възможности на културата – да приобщава, да извисява, да стимулира добротворство. Литературните вечери, срещите с писатели, обсъжданията на книги, научните конференции, изложбите, литературните маратони, инициативата “Петъчен литературен салон”, както и многобройните прояви за децата като уникалния Национален фестивал на детската книга, лятната творческа работилница „В библиотеката е весело и забавно“, многобройните конкурси, литературни двубои и състезания, представления, концерти и др. превърнаха РБ “Сава Доброплодни” в еталон за иновационни виждания в областта на културата и духовността.

Особеното и различното, онова което отличава Регионална библиотека “Сава Доброплодни” – Сливен, от останалите големи библиотеки в страната е нейната целенасочена работа с децата. Тя е основен организатор и на единствения в България Национален фестивал на детската книга.

Национален фестивал на детската книга

Той се провежда ежегодно през май, от 1999 г. Организира се от Регионална библиотека „Сава Доброплодни“ – Сливен, с подкрепата на Министерство на културата, Община Сливен, Областна администрация – Сливен, Държавната агенция за българите в чужбина, Асоциация „Българска книга“, Ротари клуб – Сливен, най-големите детски издателства и др.

Националният фестивал на детската книга е уникално явление в културния живот на България. Той е единственият форум в страната, на който участниците в процеса на създаването и разпространението на детската книга – автори, издатели, илюстратори, книгоразпространители, педагоги, психологи, библиотечни специалисти и др. както от България, така и от чужбина, се срещат ежегодно и обсъждат състоянието и бъдещето на детското книгоиздаване, търсят нови пътища и форми за засилване на интереса на децата към книгата и четенето в конкуренция с новите мултимедийни продукти.

Всяка година в програмата на фестивала се включват: базари на книги, представяне на автори и издателства, литературни двубои, състезания, кръгли маси по проблемите на детската книга, литературни конкурси, изложби, представления, концерти, карнавални шествия и др.

Националният фестивал на детската книга е естествено място за изява на възможностите на всички млади дарования, които чрез словото, рисунките, магията на песните и красотата на танца отправят своите първи послания на творци.

Ежегодно в рамките на Националния фестивал на детската книга се провеждат и детски литературни конкурси и конкурси за рисунка на различни теми. Издават се сборници с наградените творби. От 2007 г. в дните на фестивала се провежда Национален пленер за детската рисунка, който събира в Сливен най-добрите малки художници от цялата страна.

От 2004 г. в рамките на Фестиваля се връчва и Национална награда „Константин Константинов“ за принос в детското книгоиздаване в четири категории: голяма награда за цялостен принос и награди за: издателство, автор, илюстратор. Наградата включва малка пластика, диплом и парична сума. Съучредители на

наградата са Министерство на културата, Регионална библиотека „Сава Доброплодни“ – Сливен, Община Сливен и Ротари клуб – Сливен. Носители на Националната награда „К. Константинов“ за цялостен принос са най-ярките представители на съвременната българска детска литература: Валери Петров (2004), Георги Константинов (2005), Катя Воденичарова (2006), Леда Милева (2007), Марко Ганчев (2008), Иван Цанев (2009), Кина Къдрева (2011). Носители на наградата в категория „автор“ са Виктор Самуилов, Севда Севан, Панчо Панчев (дядо Пънч), Петя Александрова, Мая Дългъчева, Юлия Спиридонова, Весела Фламбуари, в категория „издателство“ – ИК „ФЮТ“, ИК „Хермес“, ИК „Жанет 45“, ИК „Златно пате“, ИК „ПАН“, ИК „Егмонт България“, ИК „Дамян Яков“, а в категория „илюстратор“ – художниците Спас Спасов, Раелица Мануилова, Олег Топалов, Ясен Гюзелев.

От 2002 г. организаторите на Националния фестивал на детската книга работят в партньорство с Международния детски фестивал „Змееве дечие игре“ (Нови сад, Сърбия), а от 2005 г. и с Андерсеновия фестивал (Сестри Леванте, Италия) и Фестивала на приказките (Берлин, Германия). Създадени са контакти и с Международния фестивал „Библиобраз“ (Москва, Русия). От 2006 г. съвместни проекти се реализират и с Театралната фондация „Аида“ (Верона, Италия). От 2008 г. Фестивалът е член на Сдружението на балканските фестивали за детската литература.

За успехите на РБ „Сава Доброплодни“ са работили и работят поколения библиотекари. Но библиотеката, както и всеки друг институт, не съществува изолирана в общественото пространство. Промените в обществения, политическия и социалния живот влияят и върху нейната дейност. С удовлетворение можем да посочим, че през годините тя винаги се е радвала на сериозна институционална и обществена подкрепа, която е атестат за нейната работа. За успехите си е отличена с редица грамоти, награди и медали.

Създадена от една идея и стремеж за просвещение, преминала през ограниченията на идеологията, днес Регионална библиотека „Сава Доброплодни“ има нови измерения. Тя е храм на науката и културата, средище, в което се пресичат времена и идеи, символ на неограничената мисъл – една истинска духовна вселена. Чрез свободния достъп до Интернет и новите информационни технологии успешно приспособява услугите си към нуждите на съвременното общество. Работи активно за постигане на европейски стандарти, ражда нови инициативи. Чрез международните си проекти вече е място, където се осмислят проявленията на нашата национална идентичност и европейска съизмеримост.

Регионална библиотека „Сава Доброплодни“ е институция с необходимо и сполучливо присъствие в обществения и културния живот не само на Сливен и региона, но и на България.

ОТ СОФИЯ ПРЕЗ ФРАНКФУРТ ДО САНКТ ПЕТЕРБУРГ

Доц. д-р Лъчезар Георгиев

Когато се завърнеш у дома след далечно пътуване, в първия миг ти се струва, че не е било, че се е случило само в съня ти и едва сега се пробуждаш. Но десетките снимки от цифровия апарат те връщат назад, ясно ти показват, че си прекосил хиляди километри, че си бил с часове на десет хиляди метра над земята, там горе във висините, където преживяното се превръща в магия, запечатваща впечатления от срещи с непознати хора, реки и морета, градове и удивителна архитектура; усещаш, че тъкмо ти си бил там, на път, заедно с мнозина, които са споделяли тези дни и без да ги познаваш, са ти станали неволно близки, заедно сте ръкопляскали при успешното приземяване на Боинга и единствено в мислите си вървял сам, правейки неизбежните съпоставки с родната действителност, нерядко тъжни и дори песимистични. И все пак оствъзваш, че тъкмо в тези няколко дни идва твоето истинско време, че ставаш един от всички свободни да изберат маршрута и посоката си, че в тези часове можеш спокойно, без да се оглеждаш и за мислиш за угриженния делник, да поемеш към неизвестното, към онова, което е твое и на другите пасажери, че искаш да опознаеш да видиш повече, да научиш, да снимаш за спомен.

Макар че това не е първият ни полет, и сега, при отлепянето на самолета от пистата, изпитваме необяснимо чувство на лекота и устрем, виждаме лицата на останалите пътници, някои са прояснени, други дори се усмихват при издигането все по-нагоре и по-нагоре, седят с притворени очи, а има и такива, които заспиват от рязката промяна в налягането. След минути сме вече високо горе и гласът на пилота на немските авиолинии „Луфтханза“ напевно ни припомня как полетът от София до Франкфурт ще изминем за около два часа при средна скорост... Стоардеси в тъмносини униформи усмихнато се навеждат да проверят дали коланите на пасажерите са затегнати, преглеждат багажа над главите им, отнасят по-обемните сакове в помещението до пилотската кабина. Да му стане на човек

обидно, че българите нехаят за предупрежденията още на летището и влачат дебели сакове и чанти, тъпчат ги в рафтовете за ръчен багаж и не подозират, че при внезапно пропадане във въздушна яма всичко може да се стовари и да повреди сериозно нечия глава. Накрая стюардесата се ядосва на нашенец, който безцеремонно е стоварил цял куфар в коридора и пречи на движението на персонала. Тя отнася багажа към пилотската кабина, а после отново всичко придобива обичайния ритъм – дамите в сини костюмчета и усмивки на лицата сервират вежливо, навеждат се към пътника и питат внимателно за предпочитанията; на помощ в големия салон идва дори вторият пилот и само за минута храната и напитките са раздадени на пасажерите. През илюминаторите облациите остават ниско долу, огрени от слънчевата светлина, искряща със сребърни отблъсъци в самолетните крила, и пухкавите им причудливи форми изглеждат отвисоко като заснежена, засипана от бели преспи равнина. Не ни остава много време да се наслаждаваме на пейзажа, българи разговарят на висок глас, демонстрирайки самочувствие пред удивените погледи на чужденците и добре, че е време да затегнем отново предпазните колани. Самолетът се спуска плавно, налягането едва се усеща, а през илюминаторите се открива невероятният Франкфурт, опасан от синята лента на река Майн; блясват сградите на група небостъргачи в централната част, речни кораби се движат бавно, напомняйки на ситни бубулечки; парцелите, предградията с островърхите, наредени като в детска игра къщи се открояват все по-ясно, след малко се вижда и огромното международно летище. Откарват ни с автобус право при входа на терминала, където без никакви усилия минаваме митническата проверка и след час вече сме на борда на друг „Боинг“, който ще ни отведе до летище „Пулково 2“ в предградията на Санкт Петербург.

Припомняме си, че през тези октомврийски дни във Франкфурт се провежда световният панаир на книгата – най-старият в света. Ще го посетим друг

път, но за утха още в терминала на летището се отбиваме в една от книжарниците – рафтовете ѝ пращат от изобилие на чужди вестници, списания, красиво оформени книги. Но скоро оставяме книжното великолепие и десетките читатели, които се редят да купят стилен подарък или четиво за из път. Подобна навалица в книжен магазин можеш да видиш май повече зад граница, отколкото в нашенска книжарница. Да се чуди човек къде изчезнаха хилядите четящи хора на България и само кризата ли е виновна за това.

След минути самолетът на „Луфтханза” отново се издига и повторно зърваме синята ивица на Майн, небостъргачите и мостовете, белите корабчета и пенестите дери след тях, а само след секунди вечната река и градът изчезват, а металната птица отново прорязва бялата пелена на облаците. Откъм опашката на Боинга някой от пасажерите здраво хърка и с ужас откриваме, че е българин, седнал между двама чужденци – накрая те не издържат и започват да хлопат капаците на багажните рафтове. Нашенецът спи невъзмутимо, с топ да гърмиш, пак няма да го разбудиш. Хъркането е юнашко и далеч по-гласовито от нежно мрънкащите двигатели. Съседите на нашенца се надигат, уж да отидат до тоалетната, българинът отмества колена, изръмжава нещо носово и продължава да цепи сънливата тишина. Накрая по-възрастната стюардеса се престранива, навежда се над сънародника и след няколко енергични раздрушения успява да го събуди. Останалите пасажери ръкопляскат. Ние пък навеждаме виновно глави и се извръщаме мълчаливо към илюминатора, като се стараем да не си говорим.

Докато сме във висините, си припомняме за нашия колега и приятел доцент Петър Парижков от Университета по библиотекознание и информационни технологии и заместник-главен редактор на „Издател”, който няколко години по-назад пристига в града на река Нева за участие в Международния

научен конгрес, посветен на 100-годишнината на големия приятел и застъпник на България акад. Дмитрий Лихачов. Парижков подготвя идването на няколко руски учени у нас, за да се включат в Четвъртата национална конференция с международно участие „Държавата на духа”. Дълго ще помним Лихачовата конференция, проведена в Националния дворец на културата в София на 1 ноември 2006 г. – за Дена на будителите и за която колегата ни събра сякаш цялата си енергия, за да подготви нещо значимо и внушително като културна проява. В доклада си „Шестте диалога на акад. Д. С. Лихачов в Санкт Петербург” от солидния сборник, излязъл няколко месеца след смъртата му (Парижков ни напусна на 13 март 2007 г.), той написа, че духът на големия застъпник на България „би останал удовлетворен от реализацията на своята идея за столетие на хуманитарната култура – единствено спасителна за човечеството идея в глобалния свят”. Думи важни и значими за духовното ни оцеляване, за бъдещето ни като нация.

Проф. Донка Правдомирова, автор на представената на същия форум биобиографската книга „Дмитрий Лихачов в България”, неотдавна отново ми припомни за приятеля Петър Парижков с една закачлива история. Нали и тримата сме от Великотърновския край, преди едно пътуване от София до университета в старата столица, където проф. Правдомирова преподава, той ѝ заръчва авторитетно – на всяка цена да намериш доцент Георгиев и да му предадеш специални поздрави от г-н Спиро Ганев! Тя решава да изпълни поръката, разпитва за мен, най-сетне ме открива и ми казва – чакай да видя, записала съм си, имаш поздрави чрез Парижков от... Най-после намира листчето, чете високо – ето, намерих името, поздравите са от господин Спиро Ганев! Аз я поглеждам смяяно, после започвам да се превивам от смях. Тя ме пита какво ми става. Отвръщам, че Спиро Ганев е колоритен образ на музикант и депутат в белетристичния ми сборник „Разкази от „Дълбокото подземие”, една книга, която излезе през 2005 г. и която бях подарил на Петър. После и приносителката на поздравите, и аз продължаваме да се смеем, и да се удивяваме на свежото чувство за хумор на неповторимия ни колега. Да, колко такива, а и още по-пикантни случаи могат да се разкажат за приятеля Парижков, поета и съвременния будител с неукротим дух, който написа едни от най-хубавите страници за българското книжарство през нашето Възраждане.

Но ето че идва ред отново да се приземим, при това в силен дъжд и между ниски сиви облаци. Градът не се вижда, мъглата се стели на талази. И този

път стъпваме благополучно – вече на руска земя. Целят салон с пасажери ръкопляска на екипажа.

На летище „Пулково 2“ – втория терминал на Санкт-Петербургския аеропорт, минаваме през щатна проверка, която в деня на обратния ни полет ще бъде още по-усърдна – тогава ще ни накарат да си събуем и обувките, да свалим всички горни дрехи, часовници, телефони, бижута, лаптопи, да обуем по чорапи найлонови пликчета, вързани с връвчици, та да не падат от краката, и да застанем пред сканиращите устройства. Ясно е, че мерките са драстично затегнати, след като терористи взривиха през февруари 2004 г. московското метро – тогава загинаха 39 души, а над 120 человека бяха ранени. По-късно се случи и трагедията на едно от московските летища. Няма как, сигурността над всичко. Все пак млади руски митничарки се опитват да ни заговорят на английски. „Давай по руски!“ – изненадваме ги приятно и дори ни упътват как по-лесно да се доберем до транспортната лента с багажа.

На входа на Пулково 2 ни посреща представител на организаторите на международната научна конференция за Константин Шафрановски – доц. Нина Василевна Пономарева, която пък е участвала във Великотърновската научна конференция с международно участие „Библиотеки, четене, комуникации“. Нина раздава щедри усмивки, но и бърза да ни качи на автобус номер 13 – с него достигаме до станцията на метрото. По пътя ни сочи мемориалния паметник на защитниците на града-герой Ленинград по време на Втората световна война. Усещам гордост зад обикновените думи, с които тази руска жена набързо щрихира събитията около невероятната отбрана срещу немската блокада, глада, хилядите жертви, стотиците доблестни прояви на дързост и устрем. И се сещам неволно за онази песен – „Десятый наш десантный батальон“. От тези времена, слава богу, днес са останали само внушителните паметници и музеите. После стигаме до метростанцията. Метрото е строено в средата на 50-те години на XIX век. Неделя е, дори намираме места да поседнем. След няколко спирки излизаме от мотрисата и стъпваме на стръмни и дълги ескаватори – за несвикналия чужденец движението по тях е уморително и дори цяло предизвикателство; толкова е стръмно, че не трябва и да си помислиш какво би се случило, ако се изпуснеш и полетиш надолу. Но тукашните пътници въобще не се впечатляват, нито се залюляват за миг, свикнали са, пък и стръмната подвижна стълба за облекчение най-сетне свършва и за нас.

И ето ни, право в централната част на Санкт Петербург „Невски гранд хотел“ е на неколкостотин метра от Невски проспект, при това върху една достолепна и иначе завардена от шума на автомобилите улица – „Большая Конюшенная“, която свършва с едноименен площад. Тук, пояснява Нина, са били императорските конюшни, елитни конски впрягове са излизали достолепно, за да натоварят височайшите дворцови особи в карети, каляски, файтони.

Подкрепяме се със следобедна закуска в уютно кафе на брега на река Мойка, приток или по-скоро канал на река Нева, край която са наредени барокови здания, а оттам се озоваваме за разходка на Дворцовия площад – със Зимния дворец, Главния щаб и Адмиралтейството. Подвигът на руските богатири през 1812 г., сразили елитната армия на Наполеон Бонапарт, е увенчан с Александровската колона от червен финландски мрамор, висока 47,5 м, която бива издигната по проект на О. Монферан в периода 1830–1834 г. Фигура на ангел, придържащ огромен кръст, символизира единството на божественото начало, вярата и народния триумф над завоевателите. Арката на Главния щаб пък е изпълнена с медната скулптурна композиция „Колесница на славата“, чийто подтекст е апотеоз на руското военно изкуство, благодарение на което става възможна победата над френския император-завоевател. Монументът е дело на талантливите скулптури С. С. Пименов и В. И. Демут-Малиновски. От отвъдната страна на площада се намира Ермитажа, най-големият руски музей и един от най-впечатляващите в света. Наблизо е спряла карета, по-скоро луксозен файтон от средата на XIX век с впряг от два красиви коня – качваме се и обикаляме площада, снимаме се за спомен с Нина.

Оставяме обаче разглеждането на музеите и архитектурните забележителности за идните два дни. Нина бърза да ни отведе с автобус до прочутата улица

„Биржевая линия”, където са разположени сгради със старинна архитектура, строени по разпореждане на император Петър I за нуждите на висшата държавна администрация, вляво са някои от факултетите на Държавния университет по култура и изкуства, вдясно са Руската академия на науките; минаваме покрай издателския център, академичната книжарница и отдалеч зърваме внушителната сграда на научната академична библиотека, където на следващия ден предстои да участваме в международния научен форум за големия руски библиограф Константин Шафрановски, организиран от библиотеката. По обратния път се застояваме пред паметника на Ломоносов, любуваме се на безгрижните студенти.

На отвъдния бряг, досами Екатерининския канал, известен в миналото като канала Грибоедов, се издига внушителният храм „Вознесение Христово”, който тукашните жители наричат „Спас на кръви“. На това място на 1 март 1881 г. самоделна бомба, заложена от терористи, ранява смъртоносно император Александър II, който в същия ден умира от раните си. За изкупление на тегнешия върху православните грех на цареубийството бива издигнат този впечатляващ храм, за чийто строеж са събираны волни пожертвования от руския народ. Храмът „Спас на кръви“ бивастроен цели 24 години и тържествено е осветен на 19 август 1907 г. в присъствието на император Николай II и неговото семейство. Тукашните жители смятат храма за истински шедовър със своите цветни стенописи, фигуранни композиции от Стария и Новия завет, скулптурни фигури и орнаменти, мраморни колони, над 6000 кв. м мозайки в интериорната част и още 1050 м върху фасадата. Малка арка с кръст от черен кристал е поставена на мястото, където е пролъжата кръвта на Александър II.

В движение разглеждаме внушителния Исаакиевски площад, чието основаване се свързва още с първите години от основаването на столицата на император Петър Велики и днес е великолепен архитектурлен ансамбъл, в чийто оптически център се налива внушителният Исаакиевският събор. Площадът и самият храм са наименувани в чест на Свети Исаак Далматски, чието празнуване се отбелязва на 30 май по стар стил – рождения ден на Петър Велики. Високият над сто метра храм е подпрян със 72 огромни колони от гранит. Строен е между 1818 и 1858 г. Автор на архитектурния проект и строежа е О. Монферан, а вътрешността е истинско бижу, съчетаващо мозаечни и живописни композиции, фини архитектурни детайли.

Сградата на Адмиралтейството ни посреща с великолепен фонтан, скулптурна група нимфи, които носят земното кълбо, изящно здание, напомнящо триумфална арка, чийто купол завършва с островърха мачта. Целият архитектурен комплекс внушава ге-

роизма на руските моряци, но и безспорния военно-морски талант на императора, положил основите на неповторимия град.

Отново сме на Невски проспект и пред смаяния ни поглед се разкрива един от архитектурните шедоври на града – Казанският събор, величав комплекс от сгради с огромни колони и орнаментиран купол. Цялото здание напомня катедралата „Свети Петър“ в Рим. Тук разказват, че когато видял великолепието на тази катедрала по време на своето посещение в Рим още преди коронацията си, амбициозният Петър I решил да издигне в на Невски проспект подобен грандиозен православен събор. Мечтата на императора се събднала, макар и по-късно – храмът е осветен с тържествена церемония на 27 септември 1811 г. и в него полагат чудотворната икона – Казанская икона на Света Богородица. И днес поклонници от цял свят извиват дълга верига и търпеливо чакат да преклонят глава и да се докоснат до светия образ на небесната застъпница, да получат изцеление срещу болка, мъка, недъг. Архитектурният проект на събора е направен от А. Н. Воронихин. Тук е погребан героят от Отечествената война 1812 г. княз М. И. Кутузов-Смоленски – на великия пълководец е издигнат паметник-статуя пред събора; такава статуя има и на маршал Барклай де Толи, друг герой от тази война. Статуите от 1837 г. са истински шедоври на руския творчески гений, дело на скулптура Б. И. Орловски. Интериорът на Казанския събор удивлява с великолепие на монументална църковна живопис и фини архитектурни детайли, великолепие от фрески, позлатени светилници, мраморни колони, картини, икони със златна и сребърна позлата. И с хилядите православни, които се отбиват да се поклонят и да запалят свещица за здраве в руската светиня. Правим го и ние. Спътницата ми се снима с артисти, облечени в красиви дворянски одежди.

На следващия ден пристигаме в библиотеката на Руската академия на науките – достолепна стара сграда в дъното на „Биржевая линия“. Днес е много оживено, по коридорите сноват хора от персонала, упътват гостите. В препълнената зала директорът на библиотеката проф. В. П. Леонов, доктор на педагогически науки, чете встъпително слово и открива традиционните „Чтения памяти Константина Иларионовича Шавранского“ (1901–1973). Първият доклад се изнася от доц. Нина Пономарева, която представя ролята на К. И. Шафрановски за формиране системата от библиографски указатели, издания на РАН. За видния руски библиограф говорят в докладите си още няколко участници във форума, но наред с традиционните теми от библиотекознанието има и теми за съвременното краезнание в Русия, за книгоиздаването и научната информация. В секцията ни по общотеоретични и практически проблеми на библиографията предизвиква интерес докладът на В. Кудрявцева за вестника „Санкт-Петербургски ведомости“ като източник за история на Отечествената война 1812 г. Докладът ни със Ст. Асенова е „Древняя болгарская столица Велико Търново – современный центр книжной и издательской деятельности“. Изложението ни се приема добре, студентите слушат с интерес, в доклада има доста непознати данни и факти за родното ни книгоиздаване. Наперен московски колега задава въпрос как е възможно да се говори за малки тиражи от поръдъка на 200–300 екземпляра. Отговаряме не само за него, но и за младата аудитория, че в България, подобно на практиката в западноевропейските страни и САЩ, някои научни и университетски книгоиздателства работят по системата „printing on demand“ (печат по требование) или по нашенски – печат при поискване, при необходимост; тя дава възможност изданието да се допечатва по всяко време, без да е нужно да се складира голямо количество продукция, да се заемат търговски площи. Ето, предстои изпит и имам четири курса средно по 50 души, значи ще направя допечаване на тираж от 200 екземпляра – и студентите доволни, и издателят, а и авторът. Младата аудитория одобрително зашумява, подобна динамика тук изглежда някак нереално. Знае се, че руската книга излиза в хилядни тиражи и може би за територията на държавата това е съвсем естествено, но за български условия „късите тиражи“, с използване не на офсетова технология, а на цифров печат в научното книгоиздаване, е оптимален вариант, при поносими и дори изгодни икономически параметри. Разбира се, мащабите между двете страни са несравними, довършваме и дори руският колега кима разбиращо.

Въсъщност, казваме си после насаме, проблеми с родното книгоиздаване има и ние си го знаем, и това са липсата на достатъчно инвестиции, разположеност, работа на повечето малки издателства у нас повече като печатници, извършващи услугата да изкарат книгата на даден автор, но без да се ангажират с нейното разпространение и принуждавайки го да влеза в ролята на книготърговец на собствената си творческа продукция. За чест на руското книгоиздаване и руския маркетинг на книгата, мащабите са големи, тиражите също, разпространението позволява бързо възвръщане на инвестициите. Успяваме да влезем в академичната книжарница на научно-издателския център при Руската академия на науките, разположена недалеч от библиотеката и да видим на място колко голяма е годишната продукция особено в сферата, която ни интересува – печатните комуникации и книгознанието. По тези проблеми в Русия имат сериозни приноси – особено в изучаване историята на руската книга и на руското книгоиздаване. В доста внушителната книжарница с различни тематични отрасли на знанието книговедските изследвания са доста впечатляващи. Има христоматии и помагала по журналистика и печатни медии, по история на печатните комуникации. Купувам си книга, която отдавна търся – „Российское книгоиздание“ (конец XVIII – XX век) на Е. А. Динерштейн в серията „Книжная культура в мировом социуме“, чието начало московското академично издателство „Наука“ полага през 2004 г. Книгата с твърда подвързия и тираж 500 екземпляра излиза през същата 2004 г. година и представлява

солидно изследване във формата на научни статии и студии от най-известните руски автори за новата и най-новата история на руското книгоиздаване. Това издание, наред с десетки други в областта на книгознанието, се разпространява и в академичните книжарници на Москва, Санкт Петербург, но и в десетките книжни магазини на „Академкнига“ в цялата страна – една добре структурирана и функционираща мрежа от книжарници, работеща и по системата „Книгопоща“. „Академкнига“ има книжни магазини и в най-отдалечени градове като Владивосток, Екатеринбург, Иркутск, Красноярск, Новосибирск, Уфа, Томск и в близки държави като Минск. Само в Санкт Петербург книжарниците за академична литература са пет.

В деня на научния форум правим дарение от екземпляри на научното списание за книгата „Издател“ и авторски книги на главния редактор на списанието. Дарението се приема лично от директора на Библиотеката на Руската академия на науките проф. Валерий Леонов и научния секретар г-жа Олга Скворцова (снимките на с. 8 и 9).

В директорския кабинет, по време на краткия прием, си правим снимки за спомен, а проф. Леонов ни благодари за публикуваната в кн. 1–2 от 2009 г. на списанието рецензия от проф. Стоян Денчев – ректор на УНИБИТ и от проф. Александра Куманова. Рецензирана е двамата наши учени в „Издател“ наистина е важна и полезна като научна информация, тъй като дава на българския читател сведения за творчеството и научните приноси на проф. Леонов, а наред с това съдържа и научен коментар за излязла през 2008 г. в московското издателство „Наука“ книга „*Besame mucho*. Путешествие в мир книги, библиографии и библиофильства“, впечатлила научните среди с книговедски, философски, културологични и хуманистични изводи. Разменяме с проф. Леонов думи за общи познати – колеги от УНИБИТ, за участието му в традиционните научни конференции за 1 ноември – Деня на будителите в НДК – София, където той изнесе през 2010 г. пленарен доклад (заедно със Св. Тафрова и О. Волкова) за българските книги в Славянския фонд на Библиотеката на РАН в С. Петербург. Публикацията се отпечата в излез в солидния сборник за 60-годишнината на УНИБИТ „Обществото на знанието и хуманизмът на ХХI век“.

Проф. Леонов (на снимката) е приятно изненадан от гостите си – всъщност тук, на конференцията за Шафрановски заедно с докторант Стела Асенова сме единствените участници, дошли във вечния град на Петър Велики и се ласкаем от вниманието, което ни се оказва.

Показват го и други представители на библиотеката на РАН – н.с. Татьяна Кулматова ни упътва по трудния маршрут из дългите и осеяни със старинни библиотечни рафтове и шкафове коридори; докторант Асенова пък се снима с доц. Пономарева пред кабинет 301–302 „Читательский алфавитный каталог“, където е паметната плоча на забележителния директор на библиотеката на РАН акад. Карл Максимович Бер и скулптурната фигура на именития учен с разтворена в скута книга (на снимката).

Припомняйки си за българо-руските културни комуникации от минали периоди, се сещаме и за създадената у нас Българска телеграфна агенция – по внушение на монархическата институция и лично на Фердинанд Сакскубургготски, тя е изградена не като частна – подобно на големите европейски агенции от епохата „Хавас“, „Ройтер“ и „Волфбюро“, а взема модела на Руската императорска държавна агенция в Санкт Петербург, отклонявайки опитите у нас да се създадат клонове на другите международни агенции. Подобно на руската, и БТА в онзи далечен период формира имиджа на българската корона зад граница, а ситуацията в държавата се представя като привлекателна за чуждите инвес-

титори. Разбира се, стратегията за красивото лице на княжеството проработва, поне за определен период – до началото на войните, когато образът на България пред света е формиран като най-силната държава на Балканите, а това не е било и далеч от истината. За провала на амбициозния замисъл историята напомня, че отново пръст има покрай Фердинанд, и самата политическа класа. На нас ни остава да се върнем към днешния ден, но нали сме в един велик град, гледаме да се осведомим и за информационната среда. Успяваме да прегледаме няколко руски телеканала, някои от тях се занимават с политическите перипетии по върховете на властта, други предават информация за извънредни събития – пожари, катастрофи, убийства, та си казваме, че лошата новина е удачна находка за съвременната медиа и на брега на Финския залив.

Повече внимание отделяме на тукашната преса. Като че ли в забързаното си ежедневие големият град предпочита информация за бизнес средите, и това е оправдано – Санкт Петербург е значим финансов и търговски център, голямо културно сrediще, място за развит туризъм. Затова тукашните печатни медии носят модерната физиономия на мегаполиса – „*Ведомости*” например се определя в заглавния комплекс като ежедневен делови вестник, при това съвместно издаван с медийните гиганти „The wall street journal” и „*Financial times*”, а водещите секции са „Власти и пари”, „Пари и власт”, „Компании и пазари”, „Индустрия и енергоресурси”, „Потребителски пазар”, „Северозапад”, „Коментари”. Изданието е солидно, на голям формат А2, печата се на специална хартия с мек цветен оттенък, с високо качество на печата. Разпространява се на редица делови места – летища, хотели, банки, гари, бизнес центрове, спортни клубове, кафенета – повечето от тях тук в града са негови абонати. „*Ведомости*” е основан на 7 септември 1999 г. от „Бизнес Нюз медиа” със седалище в Москва, а към момента за издател на „*Ведомости – Санкт-Петербург*” са посочени „Балтик бизнес Медиа” и Михаил Дубик, управляващ мениджър Глеб Прозоров, генерален директор – Татяна Турикова. Грифичният облик на петербургските „*Ведомости*” е пестелив и строг, но своеобразно оригинален, преобладават чернобели снимки и инфографики, но и ефектни цветни реклами, оригинално вградени в първия абзац на статията светли инициали.

По-раздвижен от големия си брат е таблоидът „*Деловой Петербург*”, чиято редакция е на ул. „Академик Павлов”, а излиза в печатницата на фирма „Куриер”. Вестникът е с многоцветни снимки и реклами, статиите и коментарите са по-къси, съпро-

водени с оригинални инфографики, тифец снимки в едър план, големи полуучерни и едри заглавия, шестколонен набор, общо фолио на две съседни страници – характеристики на едно доста прегледно и раздвижено издание, засягащо освен традиционни икономически и политически теми, дори и такива като шоу бизнес, интервюта с изтъкнати делови личности.

Друг делови вестник е „*РБК daily*”, чиято редакция е в Москва и с представителство в С. Петербург, като се разпространява основно на територията на двата големи руски града, в тираж от 82 000 екземпляра. По-важните му секции са „Във фокус”, „Световна икономика”, „Индустрия”, „Банки / Финанси”, „Котировки”, „Потребърник / телеком”, „*Sneus/autoneus*” и последната страница е „Санкт-Петербург” – също посветена на делови теми, свързани с бизнеса, търговията, комуникациите в града на Нева. Изданието е с големи реклами, хармонично изградени заглавни комплекси цветни инфографики и снимки.

Сред останалите печатни медии достолепно се откроява и деловият всекидневник „*Комерсант*”. Подобно на „*Ведомости*” и той е голямоформатен (A 2), с типичния син цвят в ролята на суперсимвол, определящ неговата самоидентификация, с вертикална подредба на осемколонния и шестколонния набор, със степенувани заглавия и с полуучер форшпан. Поместват се цветни, динамично изразени фотографии в среден и едър план, умело се извеждат инфографики. Сред водещите тематични страници се открояват такива като „Политика”, „Общество”, „Икономическа политика”, „Световна практика”, „Делови новости”, „Потребителски пазар”, „Спорт” и специална секция „Санкт Петербург”. Характерни са едрият реклами блокове, някои от които тип „нисък подлистник”, както и голямоформатната карикатура към някои от коментарните статии. Може да се твърди, че „*Комерсант*” е сред солидните руски делови издания и впечатлява със своята изчистеност, добра композиция на материалите, удачно разположение на заглавни комплекси и секции. Като общо издание на едноименната медийна група „*Комерсант*” също излиза в Москва (от 1997 г.), но се печата и издание за Санкт Петербург, което има отделна редакция и се изработва в печатницата на фирма „Куриер” в града. Ежедневникът се разпространява и в големите областни центрове на Руската федерация чак до Новосибирск и Владивосток.

Продължава в следващия брой

КНИГАТА И ЧЕТЕНЕТО. НЯКОИ ТЕНДЕНЦИИ, ИЗВЕДЕНИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ

Д-р Любомира Парижкова

В тази статия си поставям за цел да представя резултатите от проведеното от мен анкетно проучване в периода 2009–2011 г. за целите на курса, който водя в Университета по библиотекознание и информационни технологии – „Книга. Метаморфози“.

Методът за набиране на информацията е чрез попълване на анкетни карти. Обемът на извадката е 248 валидни анкетни карти.

Анкетите са провеждани в периода октомври 2009 – октомври 2010 г. сред студентите в университета, в библиотеки, по време на „Панаира на книгата“ (2009 и 2010 г.), в университета на Барселона по време на пътуващия семинар на Университета по библиотекознание и информационни технологии (Испания – 2009 г.) и др.

Най-младите анкетирани са в училищна възраст, а най-възрастните над 60 години.

До 30 години са 62% от анкетиралите, над 50-годишни са 13% и съответно 25% са в активна работоспособна възраст от 30 до 50-годишна възраст. От анкетиралите 69% са жени, а 31% – мъже.

Фигура 1. Разпределение по професии

В проучването са попаднали хора с различни професии. Най-голям брой участници в анкетата са студенти. Следват ги хора, ангажирани в книгоиздателския бизнес, в областта на изкуството и културата, медиите и т.н. Делът на анкетиралите пенсионери е 9%.

Почти всички от анкетиралите са от гр. София (97%), съвсем разбираемо тъй като и проучването основно е провеждано в столицата. Испанците, отговарящи в анкетата, не променят резултатите.

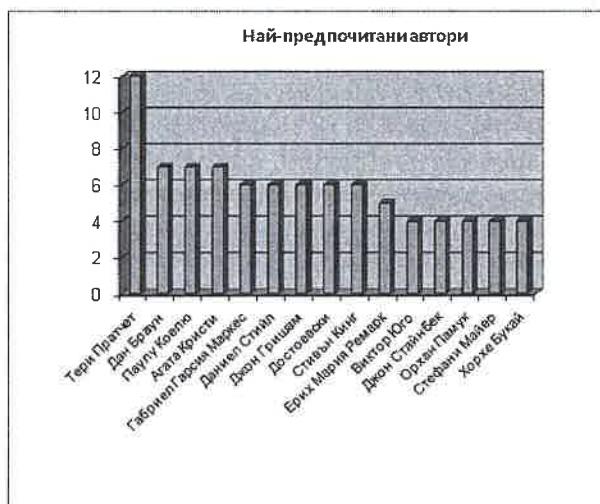

Фигура 2. Десетте най-четени български автори

На първите места са Йордан Йовков и Иван Вазов, следвани от Христо Ботев и Елин Пелин. Определено обяснението се дължи на факта, че в голямата си част участниците в анкетите са студенти, които наскоро са кандидатствали с горепосочените автори и вероятно това е причината да ги посочат на първите места в класацията на най-четените български автори.

На въпроса „Най-предпочитан автор“ някои от анкетиралите са посочвали 5-6 автора. Но с най-голям брой почитатели са посочени във фигура № 3, където се вижда, че Тери Пратчет е любим автор на най-голям брой от анкетиралите. Следват го Дан Браун, Паул Коелю и Агата Кристи. Буди лю-

бопитство еднаквият брой почитатели на толкова различни по натюрел и стил на писане автори като Маркес, Даниел Стийл, Гришам, Стивън Кинг и Достоевски.

Фигура 3. Най-предпочитани автори

Освен изброените, има 157 автори, които са посочени по 1-2 пъти от анкетираните.

Изследвайки тенденциите при четенето, отговорите на въпроса „Колко често четете книги?” може да се направят оптимистични изводи. Повече от половината анкетирани четат всеки ден, а само 5% са онези, които заявяват, че въобще не четат.

Фигура 4. Колко често четете книги?

В изследване, проведено от „Алфа Рисърч“ и Академична лига за Югоизточна Европа в периода ноември 2009 – юли 2010 (Подкрепено от МОНМ, БНТ и асоциация „Българска книга“), „Читателски практики в България 2009–2010“ се виждат коренно различни данни – никога – 27,4%, няколко пъти в

годината – 33,6%, няколко пъти в месеца – 10,4%, всекидневно или няколко пъти в седмицата – 23%.

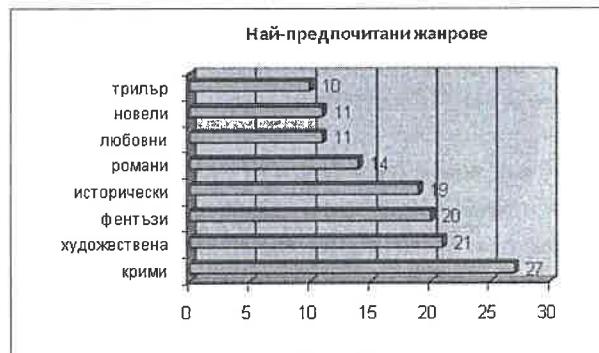
Разминаването от около 30% в двете анкети по отношение на онези, които четат всеки ден, е възможно да се дължи, от една страна – на по-малкия брой анкетирани, от друга – различно формулирани въпроси и отговори и на трето място – в анкетното проучване на УниБИТ са включени голям брой студенти, които най-малкото заради обучението си трябва да четат книги.

37% от анкетираните до 30-годишна възраст заявяват, че четат книги всеки ден, а 31% – веднъж месечно. За активната работоспособна група между 30 и 50 години процентът на активно четящи хора е 77 (Фиг. 5).

Фигура 5. Колко често четете книги?
Разпределение по възрастов профил

На въпроса „Колко често купувате книги?“ 43% отговарят един път годишно, а 41% – веднъж месечно. Онези, които си купуват повече от веднъж седмично са пренебрежимо малко – 6%. Почти равни са резултатите от отговорите на въпроса дали самите анкетирани подаряват книги за празници. 41% отговарят, че подаряват книги за всеки празник, 42% – рядко, а 13% – никога (има и неотговорили).

Фигура 6. Най-предпочитани жанрове

Получените резултати са сходни с проучването на „Алфа Рисърч“. Романи (36,9%), българска класика (22,6%), световна класика (21,4%), историческа литература (16,4%).

57 различни жанра са назовали анкетираните, като част от тях се припокриват и са различни наименования на един и същ жанр. От графиката се вижда, че предпочитаният жанр е криминалният. Данните са в абсолютни стойности, взети са най-често повтарящи се отговори. 27 души отговарят, че именно той е сред любимите им. Малко по-малко са онези, които споделят, че четат предимно художествена литература, като не поясняват кой жанр е за тях най-любим. Фентъзи литературата също е сред популярната според анкетираните – вероятно обяснение е големият брой млади хора, които участват в изследването. Факт е, че те са сред най-ревностните привърженици на фантастичните сюжети. Трилърът също е посочен като предпочитан жанр от литературата.

Любопитни са отговорите на анкетираните във възраст до 30 години на въпроса „Смятате ли се за езиково грамотен?“. Почти по равно са отговорили твърдо „да“ и „Имам някои пропуски“. За съжаление, самокритичните са само 6 души, което на фона на моите лични наблюдения като преподавател и четящ студентски писмени работи е категорично невярна себепреценка. Проблемът с неграмотността вероятно се дължи и на това, че не го осъзнават самите допускащи правописни и правоговорни грешки. Те нямат самокритичност и поради това и възможност да се поправят.

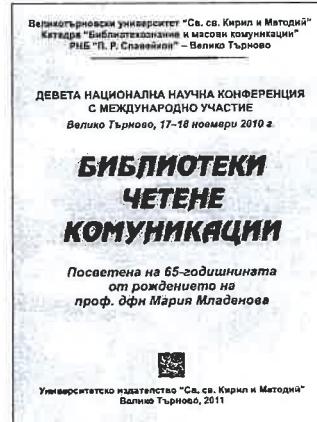
56% от анкетираните смятат себе си за езиково грамотни, а едва 3% (само 8 души) признават, че не са.

В заключение може да се каже, че тенденциите, които се извеждат по отношение на четенето сред предимно младата читателска аудитория, са оптимистични. Младите хора четат и си купуват книги. Четат всякакви жанрове и писатели. Тук тенденция е трудно да се открие. Традиционно избират на члените места в класациите български автори.

ЛИТЕРАТУРА

„Читателски практики в България 2009–2010“ – изследване, проведено от Алфа Рисърч и Академична лига за Югоизточна Европа в периода ноември 2009 – юли 2010 (Подкрепено от МОНМ, БНТ и асоциация „Българска книга“).

Издателски вести ДЕСЕТА КОНФЕРЕНЦИЯ С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ „БИБЛИОТЕКИ, ЧЕТЕНЕ, КОМУНИКАЦИИ“

Катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при Стопански факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – В. Търново, организираха на 17 и 18 ноември 2011 г. Десетата национална научна конференция с международно участие. Основна тема на големия научен форум в старата столица бе „Дигиталните колекции и способите за достъп до потребителите“. Конференцията бе посветена на 60-годишнината от рождението на проф. д-р Алберт Бенбасат, върху чиято творческа дейност се изнесоха научни доклади и съобщения в третото заседание от първия ден на форума.

Ръководителят на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ доц. д-р Лъчезар Георгиев поднесе приветствие на юбиляра от името на колегите си и от декана на Стопански факултет проф. Байко Байков. Проф. д-р Алберт Бенбасат прие сърдечни поздравления от преподаватели, студенти, от ръководството на библиотеката.

В рамките на конференцията се дискутираха въпроси на дигиталните библиотечни колекции, дигитализацията и графичния облик на медиите в чужбина, проблеми на книгата, издателските дейности, четенето.

В първия ден на форума 17 ноември бяха представени две книги – монографията на доц. д-р Л. Георгиев „Книгоиздаване и книжнината по документални източници от Държавния военноисторически архив“ (В. Търново, Фабер, 2011. 540 с. тв. подв. с ил.) и документалната книга „Възрожденецът Никола Златев“ (В. Търново, НБ П. Р. Славейков, 2011. 103 с. тв. подв.) със съставител акад. Иван Радев. Двамата автори лично представиха своите книги, очертавайки техните идеи и творчески концепции.

На авторите – участници в миналогодишната конференция бе предоставен отпечатаният научен сборник „Библиотеки, четене, комуникации“ (В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2010. 531 с. с ил.).

Издател

МАТЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ИНФОРМАЦИЯТА ЧРЕЗ ЗНАКА, СИМВОЛА, ОБРАЗА И ЕЗИКА И КАТО ЕЛЕМЕНТИ НА КОМУНИКАЦИОННИЯ КОД

Проф. д-р Николай Палашев

В комуникационната история на човека, знакът, символът, образът и езикът винаги се разглеждат в аспекта на различните науки, чийто предмет повече или по-малко се докосва до обществената комуникация. От една страна, този подход е същностен, тъй като дава възможност да се вникне в генезиса им и така да се разкрива все повече комуникационно-информационната им стойност. От друга страна обаче, стесненият поглед на различните науки, като семиотика, езикознание, антропология, психолингвистика и т.н., до известна степен формализира отношението към знака, символа, образа и езика. Остава насторани тяхната особена същност, подчинена на един специфичен синергетизъм по отношение на способността им да материализират кодирана и декодирана информация, като в същото време са и елементи на комуникационните кодове.

И така, може да се определи, че най-същинското значение на знака за комуникацията е свойството му да дава отправна точка към акта на означаването. Тази отправна точка от своя страна е необходимо да предполага изпълване със значение на нещата, които въобще в даден момент стават субект, обект и предмет на комуникацията. Разбира се, за да се установи точно значението на *знациите* за комуникацията, трябва да приемем, че те не представляват нещо, което е константно. Така че е добре винаги да имаме предвид способността на знаците да се „откъсват“ от действителността, такава каквато я възприемаме, и да се „реят“ свободно в някакво друго пространство, което засега определяме като трансцендентално. В същото време обаче, тяхната освободеност от осезаемата действителност във всеки момент може да бъде прекъсната и те отново да се върнат, но вече трансформирани и носещи допълнителни значения. Ето тези състояния и въз-

можности на знаците фактически променят както хода, така и характера на комуникацията, като по този начин ѝ дават възможност да се превърне в необходим безкраен процес.

Появата, съществуването и действието на *значите* в рамките на комуникационния процес, способността им да се организират в системи, които да визуализират представи, въобщеност дава основа за това, на комуникационната сцена да дойде следващата по-висша степен на материализация на информацията, а именно – *образите и символите*. За да ги определим от момента на изначалната им появя на времево-пространственото комуникационно поле, то според периодизацията на развитието на комуникацията, която въвеждаме тук, те принадлежат на втория етап от комуникационното развитие, който може да се нарече *предезиков образно-символен етап*. Символите и образите слагат и същинското начало на една от основните функции на комуникацията – осъществяване на съвместяването на „Аз-идентичността“ с „Ние-идентичностите“. Това е част от основата, върху която се заражда и развива със значително по-висока комуникационна стойност връзката *алфакомуникация – омегакомуникация*. Така образите и символите установяват и началния момент, при който е налице необходимостта от комуникационно фиксиране на проявите на реалното съществуване на човека и общността

Именно образите и символите са тези, които по комуникационен път налагат първите обществените норми, табути и закони, които имат завършеност и полагат основата на формата и същността им. Освен това образите и символите дават възможност за прилагане на евристичен подход при преодоляването на предизвикателствата и проблемите на социума, като в немалко случаи става въпрос за формулиране

на идеите, свързани с иновациите. Разбира се, всичко това е възможно при условието, че комуникационното значение и смисъл на *значите*, така да се каже, дава комуникационно-информационната основа за развитието на значението и смисъла на *образите и символите* в тази посока. Австрийският професор Ханс Бидерман, който има значителен научен принос в изследването на интерпретирането на образите и символите, обяснява това комуникационно значение и смисъл, като подчертава че всъщност става въпрос за организиран обмен на енергия и информация (Бидерман, Х. Речник на символите, С., 2008). Какво всъщност означава този „организиран обмен на енергия и информация“ от гледна точка на комуникацията, разбирана като социален феномен? Тук научните търсения в областта на образите и символите усъдливо ни предлагат познанието за това, че те освен всичко останало, са и завършени информационни конструкции, представляващи *белези* на паметта. Така те придобиват нова същност, тази на носители, съхраняващи вече третирана информация, организирана в устойчиви конструкции. От своя страна това създава предпоставки за възпроизвеждане на комуникация, като именно натрупаното в паметта обосновава синергетизма на проявленията на алфакомуникацията и омегакомуникацията. Доказателствата могат да бъдат намерени в редица научни разработки, посветени на образите и символите, като се установява, че всъщност при обществените комуникации не съществува стриктно разграничение между индивидуално-личностната и колективно-социалната комуникация. По този повод Жоел Кандо в своята „Антропология на паметта“ говори за това, че „В действителност не съществува нито стриктно индивидуална, нито стриктно колективна памет – заключение, до което психоаналитиците отдавна са достигнали по повод на внезапно изникващите спомени. При тези случаи паметта действително включва желанието на субекта, но не е в състояние да се разпострани единствено в „тъканта на образите и езика“ (б.а. Да добавим и „символите“!), зададена от групата. За да покълне „семето на спомена“, както го нарича Холбуюч, се нуждае от хумуса на колектива. Впрочем, ако това покълване не се осъществи поради несъответствие между колективния хумус и проявленето на личната памет, възможно е да доведе до появата на невротични симптоми и на една дива и нестабилна памет, която не е успяла да се впиши в социалната среда.“ (Елиаде, М. Образи и символи, С., 2008). Налага се да направим две важ-

ни уточнения към казаното от Кандо от гледна точка на разсъжденията ни за обществената комуникация. Първото се отнася до липса на „стриктното разграничение“ между индивидуалната и колективната памет. Както вече споменахме, образите и символите са *белези* на паметта и като такива те притежават относителна идентична валидност както за индивида, така и за общността. Тази идентична валидност, базираща се на комуникационната стойност на образите и символите, е в генезиса на връзката между алфакомуникацията и същинската обществена комуникация. Второто уточнение се отнася до споменатото от Кандо за „появата на невротични симптоми и на една дива и нестабилна памет, която не е успяла да се впиши в социалната среда“. Тук, от гледна точка на комуникацията, всъщност става въпрос за появя на комуникационни бариери, произтичащи от наличие на деструкция при кодирането и декодирането на информацията, съдържаща се в плътта на образите и символите. След тези две уточнения може да приемем, че образите и символите имат функционално значение при изработването на алфакода и единния паметов код.

В комуникационната история на човека образите и символите имат и още една съществена роля. Те са тези, които стоят в началото на създаването на митовете, разбирани като ефективни комуникационно-информационни конструкции, и на ритуалите, приемани като образно-знакови комуникационни практики, служещи за припознаване и признание на принадлежност. В рамките на обществената комуникация това означава, че образите и символите създават и контролират комуникационните резултати, свързани с изработването на нагласи, манталитет, култура, развитие на умозрителност и изработване на позиции в рамките на обществените отношения.

Но образите и символите, в цялото си многообразие дали самостоятелно, дали в контекста на едно взаимодействие със значите, не са в състояние в пълнота да придават смисъла на комуникацията и най-вече да я изпълнят съдържателно и адекватно съотносимо към цивилизационното развитие на човека. Затова тук се налага да говорим за *езика*. Преди всичко ще го приемаме като изобретение на духа и интелекта в хода на развитието на обществената комуникация, и наложил се за съвременното човечество универсален комуникационен код. Тази му същност определя и първата му функция от комуникационна гледна точка. Или, той е функционален резултат от мозъчната дейност на човека и може да съществува само и единствено в

рамките на социума. В тази посока на разсъждение ще приемем тезата на езиковедите за разграничението между *езика*, от една страна, а от друга – *речта*. Това разграничение, от гледна точка на обществената комуникация, е изключително важно, тъй като то ни дава основание да говорим за третия етап от развитието на обществената комуникация, който ще назовем *езиков етап*. Тук непременно трябва да посочим още веднъж, че понятието за *езика* категорично трябва да се разграничи от понятието за *реч*. Редица учени като Хегел, Хумболт, Габеленц, Марти, Бодуен, Финк и много други намират основание за това разграничаване най-вече в това, че *езикът* предполага в съчетание *образното, вербалното и абстрактното мислене*. Възможност на тази основа е възможно той да действа като комуникационен код и форма за материализация на информацията. Но този, който категорично доказва разграничението между *езика* и *речта* (а по-късно ще видим, че трябва да добавим „словото“ и „писменността“) и извлича от това методологически заключения, по-късно довели до познание за същинската стойност на *езика* за обществената комуникация е Фердинанд дьо Сосюр. Още преди да е свършила Първата световна война, Сосюр говори за това, че *езикът* е със социална същност, която го превръща в институция и намира доказателства, за да обоснове твърдението си, че именно *езикът* е необходимият за обществените отношения „своеобразен договор, склучен между членовете на общността.“ (дъо Сосюр, Ф. Курс по обща лингвистика, Париж, 1916).

За да установим колкото се може по-точно значението на *езика* за обществената комуникация ще трябва да решим дали да се доверим изцяло на антропогенезисната теория за неговия произход, или на това, че може би появата му, като социален феномен, е свързана с факти като установяването, интерпретацията и комуникационната експлоатация на *значите, образите и символите* в пределите на комуникационния процес и появилата се необходимост да се обслужва по-ефективно и целенасочено една очевидна мисия на человека – устойчивото настаняване на съзнателен живот на цялата територия на Земята. Във всеки случай, т.нр. биосоциална еволюция на человека не дава отговор на въпроси като например: Защо все по-масовото откриване на артефакти доказват че качеството на обществената комуникация и в най-древните времена не се раз-

личава по своята дълбока същност от качеството на съвременната обществена комуникация?; Защо човек е населил и до ден-днешен населява области с неблагоприятни условия за живот, което противоречи на тезата, че първоначалните преселения са заради намирането на по-добри условия за оцеляване, като в същото време развива знаковостта, образността, символиката, езика и в крайна сметка обществената си комуникация по идентичен начин?; Защо се оказва така, че когато човек загуби вярата си или се откаже от нея със самочувствието на материалистичното „съвършенство“, губи и способността си да бъде духовно и битийно ефективен?; Защо днес, въпреки оформилите се формални различия между хората, като цвет на кожата, манталитет, култура, социален статус и възприети различаващи се цивилизационни модели, е възможно да се говори за *глобализация*? и може би – Защо, въпреки своето цивилизационно развитие, научни постижения и немалък опит, човек все още не може да си отговори на фундаменталния въпрос за съмысла от собственото си съществуване? Вероятно познанието, което се дава от антропогенезата има своята стойност за обяснението на *езика* във връзка с развитието на обществената комуникация, но едвали притежава достатъчно отговори, които да сложат точка на научните търсения в тази посока.

Въпросите, които си зададохме преди малко, възможност са въпроси и на самата обществена комуникация по логиката на това, че именно тя е тази която може да посочи едно вярно връщане към началото на естествените закономерности и в същото време да ни помогне да вървим напред към усъвършенстването на самите нас и обществения ни живот. Затова добре е да се върнем отново към научните търсения, свързани с *езика*. Като начало нека спрем вниманието си на въпроса за т.нр. „Адамов език“, който е предмет на изследване от лингвистичната археология. Научната дискусия (но често пъти тази дискусия се е опорочавала от псевдонаучни доводи) за този „изначен език“ се изостря в момента, в който на дневен ред в общественото развитие се е появил проблемът за националното определение на народите, свързано с възпроизвеждането на самочувствие, надежда и отстояване на позиции, и въобще търсенето на основания за господство и доминиране. Всичко се пречува през призмата на „съвършенството“ на определеното национално, изкривява се чрез национа-

листическото начало в различните идеологии и доктрини, за да се изроди в расовите теории. Не са малко езиковедите, които правят и невъзможното, за да докажат тезите си за това кой от съвременните езици е пряк наследник на „изначалния Адамов език“. И всичко това с опорочената, от научна гледна точка, цел да се докаже чрез езика превъзходството на една „раса“ над друга (Да оставим настрани въпроса, че днес вече е доказана несъстоятелността на понятието „раса“. Може само да припомним, че най-новите проучвания в областта на генетиката доказват абсолютно единен генетичен произход на всички хора без изключение. Всички имаме едни и същи предци!). Но да оставим тази проблематика на антрополозите, историците, социологите и политологите, и да се върнем към въпроса за „Адамовия език“. В своите научни търсения белгийският изследовател в областта на древните митологии и лингвистичната археология Морис Оландер (Оландер, М. Археология на езиците, С., 2006) развива тезата за езика, като своеобразен архив, даже като „архитип, първообраз на архивите въобще“ на човешкото мислене, опит, дейност и духовност. Тази теза на Оландер, съотнесена към проблематиката на обществената комуникация, придобива едно ново значение, което се отклонява от изследването на генезиса на съвременните езици и се приближава до обяснението на втората значима роля на езика от функционална гледна точка, а именно – материализирането на информацията. Да приемем тезата за „езика-архив“ и да видим къде точно тази му комуникационна стойност съсредоточава смисъла си. Събирането на „архив“ при езика се базира на осъзнатите, приети или отхвърлени проявления на инстинкта, както и усвояването на трансценденталната информация, което пък води до анализ на резултатите от „опит-грешката“, за да синтезира съдържателност в знанията, образите и символите. Т.е., тук говорим за това, че, от една страна, „езикът-архив“ е основа за сътворяване и усъвършенстване на комуникационните кодови елементи, а, от друга, за материализирането на кодираната и декодирана информация, представляваща предмета на обществената комуникация. И сега ще си позволим едно предположение, свързано с проблема „Адамов език“ и отнасящо се до разбирането за процеса на развитието на обществената комуникация. Отново Оландер обръща внимание, че не само несъществуват артефакти за този архиезик, но и че ако той е съществувал, то е забравен, а неговата същност многократно е била трансформирана и интерпретирана в плътта на

съвременните езици. Като имаме предвид това, стигаме до съждението, че всъщност теорията за „Адамовия език“ се опитва да даде обяснение за формиралите се три етапа на развитие на обществената комуникация, както и за това каква е спецификата на преходите между тях. Ако обаче, тук обрънем внимание на факта, посочен от Оландер, че езикът действително има същност на „архив“, но в същото време се наблюдава и „забравяне“ на информация, кодирана в „архива“, вероятно ще стигнем до извода, че човек се отдалечава от своя изначален комуникационен алфакод, даваш му възможността да кодира и декодира информацията почти безприятствено и да стига до същността на нещата без да създава нови условности и деструкции за общественото развитие. За да приключим засега въпросът с „Адамовия език“, ще кажем, че научните търсения на лингвистичната археология в тази посока ни дават едно от основанията, по-нататък да периодизираме развитието на обществената комуникация именно облягайки се два основни критерия – спецификата на комуникационните алфакод и единен паметов комуникационен код, и на формата на материализацията на информацията.

И така, когато приемаме езика като съвременния универсален комуникационен код, то това съвсем не означава, че трябва да подценяваме другата му главна роля в комуникационния процес – способността му да бъде форма за материализиране на информацията. Интересно е, че руският лингвист Роман Якобсон, който принадлежи към направление в лингвистиката, което обръща най-вече внимание на материализираните форми на езика, говори за това, че всъщност лингвистиката би могла да се определи като изучаване на комуникацията. Като оставим настрани строго материалистичния подход на Якобсон към езика, трябва да му се отчете прозрението за естествената и двупосочна връзка между езика и това което определяме като обществена комуникация. Почти паралелно с Клод Шенън, Якобсон дава формулата на процеса при същинската обществена комуникация с трите му основни елемента – адресант (субектът, който изпраща съобщението), съобщение и адресат (субектът, който получава съобщението). Към това Якобсон добавя елементите „контекст“ на комуникационния процес, „контакт“ между участниците в комуникацията, като подчертава физическата и психическата му страна и „код“, идентичен както за адресанта, така и адресата. На основата на тази представена схема на комуникационния процес, отнасящ се до същинската

обществена комуникация, Якобсон продължава своите търсения по посока на езиковите функции, произтичащи от спецификата на елементите за които тук става въпрос. Синтезирали и изследванията на Якобсон, Живко Бояджиев обобщава, че „Емотивната (“експресивната”) функция е съсредоточена върху адресанта, с оглед на изразяването на отношението му към онова, за което говори. Конативната (“апелативната”) функция е с ориентация към приемателя на съобщението. Референциалната (“дено-тативната”, „когнитивната“) функция е с оглед на обекта, на обозначаването на нещата.“ (Бояджиев, Ж. Увод в общото езикознание, С., 2007). Като направим уговорката, че тук се представя твърде стеснен кръг на комуникационната функционалност, то важното е, че посочените в цитата функции дават представа за посоката на материализация на информацията. При яснота за тази посока, то фактическата материализация на информацията може да се очертава преди всичко по посока на звука. Разбира се, редно е да се отбележи още, че на базата на мисловната дейност, преработването на получаваната информация от участниците в комуникацията и сътворяването на идеи, материализацията на информацията от езика може да се осъществи и под други форми, като например чрез жеста, мимиката и външните естествени и изкуствени белези, притежание на самите участници в комуникацията. Но тъй като сега нямаме за цел да задълбочаваме своите разсъждения за различните типове *език*, то нека пак се върнем към въпроса, който ни занимава – материализацията на информацията от *езика*. И така, вече уточнихме, че трябва да се прави разграничение между *език* и *реч*, тъй като става въпрос за различни по своята същност явления. Обаче, когато говорим за втората главна комуникационна роля на *езика* – материализацията на информацията, то установяваме, че тя се осъществява като факт при наличие на ефективно взаимоотношение между *езика* и *речта*. Като индивидуален акт на волята и разума, *речта* (фр. *parole*) е стройна организация на звукове, на които се придава значение, идентично приемано от участниците в комуникационния процес. Тази стройна организация на звукове със значение от своя страна се управлява и контролира от специфичната способност на *езика* да пресътворява получената информация в идеи. С известни уговорки това се отнася и когато за материализацията на информацията се използва друг инструментариум, различен от този на *речта*. Затова и говорим за *език на жестовете и мимиката* (или невербален

език), *език на образите и символите*, *език на цифрите*, *език на музиката* и т.н. И ако трябва да се върнем на спецификата на взаимоотношението между *език* и *реч*, отнасяща се до материализация на информацията в рамките на комуникационния процес, то трябва да отбележим и това, че *езикът* съществува единствено като намира конкретна реализация в речевия акт или акта на индивидуалния комуникационно-информационен изказ на идеята.

Наистина може да твърдим, че научните търсения в областта на лингвистиката са в пряка връзка с обяснението на обществената комуникация. Очевидно е обаче, че лингвистиката трудно може да даде достатъчно отговори за обяснението на обществената комуникация като социален феномен. И това се отнася още повече за съвременното ѝ състояние на развитие, тъй като модерното общество развива своите комуникационни и информационни технологии именно на базата на *езика*, често пъти пренебрегвайки част от фундамента на самата обществена комуникация, сътворяван в продължение на досегашното обществено развитие на човечеството. Разбира се, ако трябва да бъдем наистина точни и конкретни, трябва да уточним, че в периода на съвременното цивилизационно развитие, обществената комуникация, намирайки се в третия си, *езиков етап*, ползва установените комуникационни факти, материализирани форми и инструменти от предишните два етапа на развитие – *архисемиотичния* и *предезиковия образно-символен етап*. Очевидното наслагване и привнасяне, интерпретиране и мултилициране на *значите*, *образите* и *символите* водят до необходимостта от конкретизиране и очертаване на етапността при развитието на обществената комуникация. Така че, преди да преминем към прегледа на научните търсения и изследвания, претендиращи за конкретно теоретизиране на обществената комуникация, се налага да видим какво ни предлагат по отношение на етапността научните изследвания и търсения в областта на историята, археологията и антропологията.

В заключение може да се каже, че установяването на знака, символа, образа и езика като елементи на комуникационните кодове и като форми за материализация на информацията е от особено важно значение за съвременното разбиране на обществената комуникация. Всъщност това по-добро разбиране се съотнася към основните комуникационни задачи пред человека, включително и спрямо преодоляването на деструкцията, вследствие на появата на кризите.

ИНФОРМАЦИОНЕН КОД НА БЪЛГАРСКОТО ИЗЯЩНО СЛОВО: **ХУМАНИЗИРАЩА ФЕНОМЕНОЛОГИЯ** (**Аксиология на семантичното, лексикалното и фонетично-морфологичното и декодиране**)

**Проф. д.ик.н. Стоян Денчев
Проф. д.п.н. Александра Куманова
Николай Василев**

*Език свещен на моите деди,
език на мъки, стонове вековни,
език на тая, дето ни роди
за радост не – за ядове отровни.*

Иван Вазов

I. Хуманизираият аксиологичен проблем на общественото знание на XXI в.

Съвременната наука базира знанието на новата, т.н. постмодерната, цивилизация върху видимо разноструктурната основа на *точността*, която по правило се смята за поливалентна.

Описаната феноменология е причината за битуващата днес в първично- и вторичнодокументалните източници на информация полисемия на понятието „хуманитарно”: 1) отъждествяване с човешкото въобще; 2) отъждествяване със субективното; 3) установяване на тип взаимоотношение и разграничаване от / с обществознанието, естествознанието и технознанието; 4) съотнасяне и противопоставяне на „хуманитарно-научното” и „естествено-научното”; 5) противопоставяне на хуманитарното на теологичното и свързването му с понятието „светски” и т.н.

В хуманитарния смисъл точността е структурална равнозначност на лингвистично ниво на взаимоизключващи се смислови стойности, които в семиотичната информационно-комуникативна система (на науката, литературата, изкуството, философията, религията) имат „единаква” логическа тежест и могат да бъдат разпознати, осмислени, субординирани и оценени единствено чрез философско-естетическа – ценностната – система...

От методологична и метакласификационна позиция на естествена субординираност на сферите, обхващани от формиращото се знаниево ниво на

компаративистичната информационно-комуникативна наука (С. Денчев), съотнесени с нивото на съвременното философско научознание и неговото вторичнодокументално изражение в разпространяващите се многообразни документални потоци на информацията от универсално – международно – национално – регионално равнища (А. Куманова) и хуманитарния комплекс – художествена литература – езикознание – литературознание (Н. Василев) следва, че **ВСИЧКО, КОЕТО ХУМАНИЗИРА / ДЕХУМАНИЗИРА – И ОТ САМАТА ХУМАНИТАРНА, И ОТ ЕСТЕСТВЕНО-НАУЧНАТА СФЕРА НА ПОЗНАНИЕ, – Е АКСИОЛОГИЧЕН ПРОБЛЕМ НА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗНАНИЕ НА XXI в.**

II. Аксиологията на хуманитарната наука и семиотичната система на св. патриарх Евтимий Търновски

АКСИОЛОГИЧНИЯТ ПРОБЛЕМ НА НАУКАТА НА XXI в. СЕ ЗАКЛЮЧАВА В ПРОНИКАНЕТО НА ЦЕННОСТНИЯ ГЕНОМ НА КУЛТУРАТА – НА ЗНАНИЕТО. Второсигналното предаване на информация – чрез словото – е по същество кодиране / декодиране на генеалогичната памет. Тази феноменология е аналогична на проявите на първосигналната система на развитие на човека.

НА ЧОВЕШКОТО ПОЗНАНИЕ ДНЕС СЕ ГЛЕДА ОТ СЕМИОЛОГИЧНИ ПОЗИЦИИ НЕ САМО ЧРЕЗ ДЕФИНИРАНЕ НА ИНФОРМА-

ЦИОННИТЕ КОДОВЕ НА ХУМАНИЗИРАЩИТЕ ПОСЛАНИЯ НА ЦИВИЛИЗАЦИЯТА, НО И ЗА ДА СЕ УСТАНОВИ ИНФОРМАЦИОННИЯТ КОД НА ГЛОБАЛНОТО ОБЩЕСТВО НА ЧОВЕШКОТО ЗНАНИЕ.

В гълбинните единни структури на хуманизиращото интелектуално усилие на човека, търсещо красотата (чтото контекстови синоними във философско-естетическите семиотични системи са истината, добротата, смисълът и имат принципно морална стойност) – се крие тайната на изначалната природна хармония.

Българският светец патриарх Евтимий Търновски формулира в средата на XIV в. поетиката на предусложнето за възраждането на Европа и света чрез творенията на човешкия дух, които в продължение на шест столетия (до XIX в.) в различните ареали на света ще бъдат окачествявани като РЕНЕСАНСОВИ. Неговият императив (букв.: „следвай красотата“) е призив на универсално цивилизационно равнище на човешко поведение, обединяващ естетическите – морални в основата си – компоненти. Този призив и отвежда към предшествениците (св. св. Кирил и Методий, св. архиепископ Климент Охридски, епископ Константин Преславски, Черноризец Храбър, Йоан Екзарх), и е насочен към бъдещите поколения – нашето съвремие. Така анализмът на българското изящно словото възвръща нравствен порядък в природата на нещата.

III. Хуманизиращото знание на информационния код на българското изящно слово (народни говори)

Информационният код на българското изящно слово, преосmisлен като генеалогично – филогенно – родство, е хуманизиращо знание, което обединява в еднозначно семиотично системно цяло резултатите от дейността на религиозни дейци, писатели и езиковеди от края на IX до началото на XXI век. Забележително е, че българското езиково и литературно строителство от делото на Светите братя Константин-Кирил Философ и архиепископ Методий до наши дни винаги – макар да надгражда – се е съобразявало с общи правила, родени и отгледани в лоното на народните говори.

Доказателства за това могат да бъдат открити в произведенията на създателите на съвременния български книжовен език: о. Паисий Хилендарски и неговата „История славяноболгарская...“, в която народният език започва да измества официалния и авторитетния за времето си черковнославянски; св. епископ Софоний Врачански и неговото „Житие и страдание...“, където словното богатство на народните говори създава екстазната среда

на автобиографичния сказ; д-р Петър Берон и неговият „Буквар с различни поучения...“ (т.н. *Рибен буквар*), който допълва и обогатява, главно в лексикално, но също и в словообразувателно и в стилистично отношение, изразните средства на народната реч.

IV. Информационният код на българското изящно слово (строители на книжовния език)

Всички зидари на българския книжовен език, погледнато през проекцията на времето, са разсъждавали глобално и в перспектива: понякога създаването на една дума е довеждало до негласното, но всеобщо съгласие за преустройство на цели синтактични конструкции и граматически правила. Така е издигнат градежът **ЗА УКРЕПВАНЕ НА БЪЛГАРСКОТО ЕТИЧЕСКО САМОСЪЗНАНИЕ ЧРЕЗ НАЦИОНАЛНО ЕДИНСТВО, ПОСТИГНАТО НЕ САМО ВЪРХУ ПОЛИТИЧЕСКА, НО И ВЪРХУ ЛИНГВИСТИЧНА ОСНОВА**.

Изключително силен тласък в развитието на българското изящно слово дава наддиалектният характер на съвременния книжовен език, който представлява **сложна контаминация от фонетични, фонетично-морфологични и морфологични характеристики на източните и западните, а не само на източните говори: запазване на непрепръглено старо я, нейотуран изговор на е в началото на дума или след друга гласна; изговор на меки съгласни с определени форми; якане; подвижност на гласната ъ в съседство с р и л; член -ът, -а в мъжки род; окончание -и за множествено число при съществителни нарицателни имена от мъжки род; незатъмнено окончание -а (-я) при съществителни нарицателни имена от женски род; член -те в множествено число при имената от мъжки и женски род; формата за бройно множествено число при съществителните имена от мъжки род; формата за несвършено причастие на -л; формата на относителните местоимения и наречия с особена наставка -то; установяване на деепричастиято на -ейки, -айки...**

V. Информационният код на българското изящно слово (словесна дъга)

Това единство обогатява словното богатство на българското изящно слово с думи и словосъчетания, които и днес продължават да търсят и намират апотеозно равновесие в информационния код на

българското изящно слово: *възраст, ръст, наставник, доброто семе, счупвам, пречупвам, чисто, бяла, светлина...* (св. Константин-Кирил); *златозарен, светлозарен...* (св. архиепископ Климент Охридски); *безславие, изобретение, наместник, приемник, самовластие, твар, образ, творец, Божка сила, Божка премъдрост...* (епископ Константин Преславски); *човеколюбец, стълпоторение, граматика, граматик, риторика...* (Черноризец Храбър); *разтвор, чувство, чутие, чувствителен, без вреда, зодиак, зодиакален кръг, страха, знай, топлина, хвала, славя...* (Петко Р. Славейков) ... , *ъх, изгрев, здрач, призори, пламтеж, летеж, избух, мир* (в смисъл: *свят*), *дан, урна, тротоар, екскурзия, топ, площад, упрек, намеквам, прицелвам се, захлас, заник...* (Иван Вазов).

VI. Информационният код на българското изящно слово (архитектура; философско-религиозен вертикал)

Ако внимателно се вгледаме в това словопроизводство, ще забележим нещо изключително интересно: когато са измисляли, калкирали или взаимствали от други езици думи и словосъчетания, създателите и пазителите на българското изящно слово са творили **НЕСЛОЖЕН, РАЗБИРАЕМ, ЧОВЕШКИ ГРАДЕЖ**. Те най-напред са лицесъзрели **купола на словото**, видяли са неговата кристална християнска структура, където са зографисани думите на първоучителите св. св. Константин-Кирил Философ и архиепископ Методий: *доброто семе, счупвам, пречупвам, чисто, бяла, светлина, златозарен, светлозарен, изобретение, наместник, приемник, самовластие, твар, образ, творец, Божка сила, Божка премъдрост...*

След това, сякаш следвайки – в лицето на Вазов – **филигранните иззвивки на българската универсална пъстротъкана езикова шевица**, са намерили словни реликви, но пак на същото място – в югоизточните и отчасти южните български говори (ползвайки фонетичните и морфологичните особености на същото наречие, на базата на което св. Константин Кирил-Философ създаде първата българска азбука – глаголицата, чиято първата буква е кръстен знак **Ѡ** и означава „аз“): *пламтеж, летеж, избух, мир, дан, захлас, заник...*

Този семантичен кръг от философско-естетически езикови връзки прилича на послание – провиденчество, утаено във времето, което непрестанно е извайвало **една еластична мегаметафора**, има-

ща повече фолклорен, затворен, консервативен християнски произход – очевидно тази метафора не е подчинена на „временните“ феномени, защото е генетично обвързан с вечните, космичните пулсации във времето и пространството.

VII. Хуманитарното знание (семиотична система на българското изящно слово)

Точността – която формира обществото на българското хуманитарно знание в началото на XXI век – отново се дефинира чрез думи на св. Константин-Кирил Философ, създадени в края на IX и началото на X век: *пророчество, законоучител, благодаря, хвала, хвала въздавам, сили, прощавам, слово, Синът Божи, изсъхна, чисто говоря, бяла, светла, плава...*

Всички български религиозни дейци, писатели и езиковеди са обогатявали с нови нюанси **красотата на българския език** и са се грижели и за неговата неповторимост, точност и динамичен консерватизъм.

Стихотворението „*Българският език*“ от Иван Вазов пази автентичен спомена от подобно литературно поведение – не само да възпяваш и разкриваш сюжети, взети от настоящето и от миналото на народа, но и да се грижиш за езикова автентичност на неговия изказ („*Език свещен на моите деди, / език на мъки, стонове вековни, / език на тая, дето ни роди / за радост не – за ядове отровни.*“).

Тъкмо тази възхвала и това свещенодействие изясняват **философския смисъл на българското присъствие** – чрез понятието точност – в обществото на знанието и хуманизма на XXI век. Защо информационният код на българското изящно слово и досега се себеосъществява чрез експонирането на **ХРИСТИЯНСКИ ИДЕАЛИ И ДОБРОДЕТЕЛИ; РАЦИОНАЛНО ЕЗИКОВО СТРОИТЕЛСТВО; ГРИЖА ЗА ЛИТЕРАТУРНИЯ ЕЗИК; ОПОЗНАВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА АВТЕНТИЧНИЯ СЛОВЕСЕН ФОЛКЛОР; ТЪРСЕНЕ НА СЮЖЕТИ, КОИТО ФОРМИРАТ УНИВЕРСАЛНИ НРАВСТВЕНИ МОДЕЛИ ЗА ЧОВЕШКО ПОВЕДЕНИЕ...**

Хиперпосланието на този хуманитаризиращ информационен код, изразен на езика на гигантските цивилизационни стъпки на человека, е **ПРЕДРЕНЕСАНС – РЕНЕСАНС – ПРОСВЕЩЕНИЕ – НОВО ВРЕМЕ – НАЙ-НОВО ВРЕМЕ...**

Висша – хуманитарна – ценност в проекциите на описаните кардинали, съединяващи знанието – морала – истината: красотата (св. св. Кирил и Методий – св. патриарх Евтимий Търновски, св. св.

Кирил и Методий през IX в., св. патриарх Евтимий Търновски – о. Паисий Хилендарски), е извеждането на магистрални ментални, културни, семиотични връзки – информационния код, който обхваща цялостно в единство отделните многообразни фено

номени на езика – литературата – литературознанието – критиката – като знакова информационна среда – реална и символна, която едновременно е толкова българска, колкото и европейска, и световна.

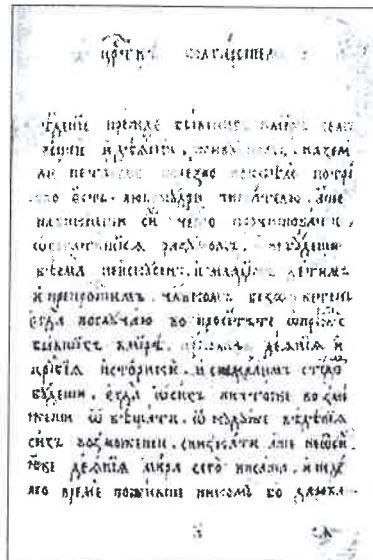
ИЛЮСТРАЦИИ

1. Баščанска плоча –
един от най-старите глаголически текстове (XI в.)
(Плочата е намерена в Хърватия)

2. Св. патриарх Евтимий Търновски.
Стенопис в параклиса на Богословския факултет
при Софийския университет „Св. Климент Охридски“

3. Страница от „История славяноболгарская ...“
на св. о. Паисий Хилендарски

4. Начална страница на „Житие и страдание ...“
на св. епископ Софроний Врачански

5. Корица на „Буквар с различни поучения” (т. нар. „Рибен буквар”) на д-р Петър Берон

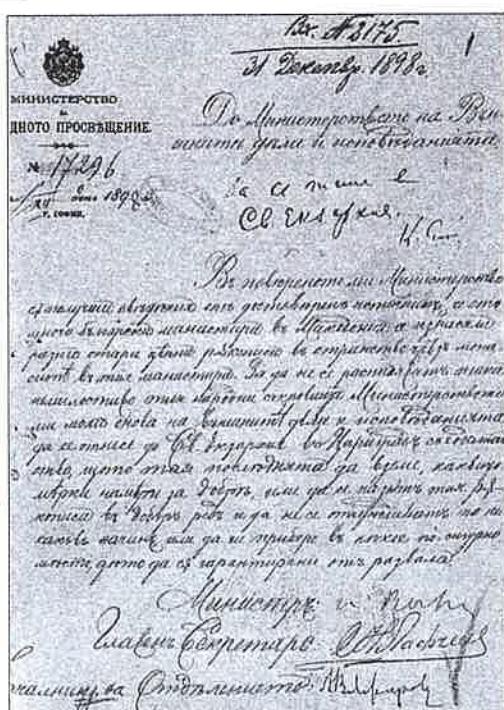
7. Корица на първото издание на Славейковата „Смесна китка”, отпечатана в Букурещ през 1852 г.

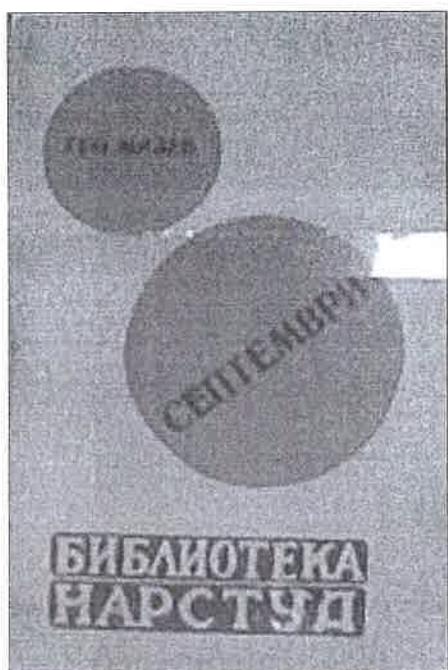
6. Факсимилие от първата страница на писмо на Константин Миладинов, изпратено до Георги С. Раковски на 31 януари 1861 г.

8. Протокол от заседание на Българския таен революционен комитет, проведено на 21 август 1874 г.
(Петият подпис отгоре надолу е на Христо Ботев)

9. Страница от писмо на Иван Вазов, изпратено на 30 декември 1878 г. до министъра на външните дела и вероизповеданията, относно запазването на ръкописите в българските манастири в Македония

10. Корица на първото издание на поемата „Септември“ от Гео Милев (1924 г.)

11. Васил Стоилов. „Българската Мадона (Памет)“ (Платно): Емблематична схема – декодиране на гения на народния дух, вкоренен в генеалогията на творенията на българските майстори, десифриращи причастността ни към универсалните норми на морала и изкуството
(Ключова творба за идеята на изследването на информационния код на българското изящно слово)

12. Емблематична схема – декодиране на св. Кирило-Методиево дело за генезиса на духовността в България (Художници: Александра Куманова, Николай Василев, Сергей Янев)

13. Емблематична схема – декодиране на делото на св. о. Паисий Хилендарски за генезиса на духовността в България
(Художници: Александра Куманова, Николай Василев, Сергей Янев)

14. Емблематична схема – декодиране на генезиса на изящното слово
(поезия от IX в. – св. Константин-Кирил Философ,
до XX в. – Никола Вапцаров)
за приемствеността в духовността на България
(Художници: Александра Куманова, Николай
Василев, Сергей Янев)

15. Емблематична схема – декодиране на генезиса на изящното слово
(наратив от IX в. – св. Константин-Кирил Философ, до XX в. –
Димитър Димов) за приемствеността в духовността на България
(Художници: Александра Куманова, Николай Василев, Сергей Янев)

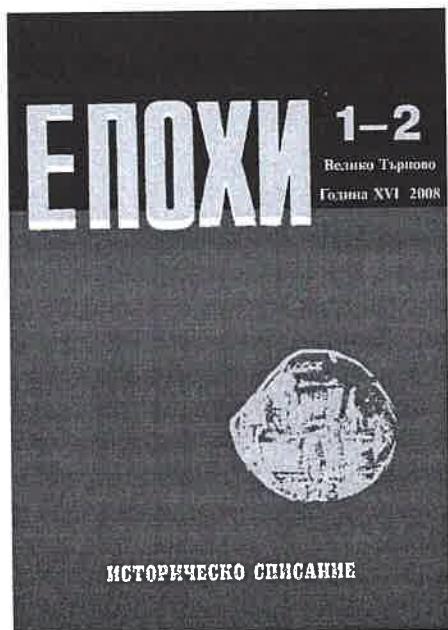

АСПЕКТИ ОТ НАУЧНАТА ПЕРИОДИКА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО СЛЕД 1989 г., СВЪРЗАНИ С ИСТОРИЧЕСКАТА ТЕМА И КНИГОЗНАНИЕТО

Докторант Стела Асенова

1. Списание „Епохи” – пример за съчетаване на исторически и книжовни ценности

Списание „Епохи” е създадено през 1993 г. Негов главен редактор е покойният вече проф. д-р Йордан Андреев, заместник гл.-редактор е доц. д-р Христо Глушков. В редакторската колегия влизат имената на още редица изтъкнати преподаватели от Историческия факултет на Великотърновския университет като доц. д-р Владимир Попов, доц. д-р Иван Стоянов, доц. д-р Казимир Попконстантинов, доц. д-р Минчо Минчев – по-късно повечето от тях придобиват научно звание *професор* и продължават да работят като едни от най-добрите специалисти историци във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, отливащи се със свои многообразни изследвания, книги, научни студии и статии в областта на историческата наука, оставяйки значително богатство от трудове за следващите поколения.

Списанието излиза първоначално в 4 книжки годишно, като по-късно някои броеве се обединяват в едно общо книжно тяло за два поредни броя. Първоначално, през 1993 г., се печата на формат 70x100/16, в обем между 6,5–7 печатни коли (106–112 с.). Предпечатната подготовка се осъществява в ИК „Аста”, а самият печат в печатница „Демос” – гр. Габрово. Има присъден международен стандартен сериен номер ISBN 1310-2141. „Епохи” е институционално подкрепено от Исторически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” и се издава от Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”, без да се намесва в списването и редакционната му политика; то извършва само езиково-стиловата редакция и коригирането на печатните коректури, следи и за графичния му облик. В първите години отпечатването се извършва във великотърновската печатница на ДФ „АБАГАР” на споменатия формат 70x100/16, като предпечатната подготовка се осъществява от издателството на Бойка Мутафчиева „ПИК”, работещо съвместно и по други издания на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”. Тиражът достига до 500 екземпляра, което е немалка бройка за научно издание с подобна специфика. От 1996 г. списанието излиза в университетската печатница, която е неделима част от структурата на книгоиздателския комплекс на Великотърновския университет. Тъй като тук възможностите са ограничени откъм технология, изданието се печата на четвъртформатна офсетова машина „Хайделберг” с нов, по-малък формат 70x100/16, а с въвеждането на цифровата печатна система на издателството на сродния формат 60x84/16 – близък до потребителския формат А5. Подобна практика, с оглед на технологичните възможности и нелеката икономическа ситуация, се прилага и спрямо останалите научни списания.

Още в първата книжка на списанието неговите съставители посочват целта на създаването му –

идеята възниква още през 70-те и 80-те години на XX век, но едва в първите години на демократичните промени тя е реализирана. Редколегията си дава ясната преценка, че през онези години много периодични издания на тема *история* преживяват своите трудости, повечето престават да съществуват и са обречени на забрава за години напред, затова „Епохи” си поставя задачата да запълни тези празнини и да продължи очертаните традиции, като извърви своя предопределен път, за да се превърне в историческо периодично издание с облик, без да се поддава на политическата конюнктура и икономическите сътресения.

Очертало ясно своите бъдещи задачи и позиции като сериозно научно списание, „Епохи” още от самото начало заема достойното си място. Като оформящо се водещо списание за исторически теми, редколегията има своите изисквания спрямо публикациите. Разчита се новото, полемичното и съдържателното да съществува дозирано, като се търси онова равновесие, при което вече са налице и фактологията, изследвателският подход и аналитичните оценки.

Още с първата книжка „Епохи” следва добре премерена схема, която ще утвърждава последователно през следващите години. По-голямата част от страниците обхващат статии и съобщения, които се разполагат още в самото начало. Те са посветени на българската, европейската и световната история. Рубриките „Критика”, „Рецензия” и „Книгопис” присъстват още с първите книжки. Идеята за рубриката „Галерия от исторически образи” е замислена да излиза при определени поводи, като в нея се представят исторически портрети на значими личности.

Друга рубрика „Varia” (в превод: „Разни”), е направена по примера на някогашното историческо списание „Прометей”, с идеята да помества кратки занимателни текстове, свързани с историята, а по този начин се разчита да се привлече една по-голяма аудитория. Редколегията изтъква, че тези рубрики са само началото и е възможна появата на нови, което обаче зависи от естеството на подаваните материали.

И в следващите броеве „Епохи” продължава да акцентира върху занимателни исторически текстове, каквите се откриват например в първата годишнина, книжка 3-4 от 1993 г. Освен традиционните, се появява и новата рубрика „Histories D’amour”, където се публикуват малко познати и пикантни сведения за живота на исторически личности от Българското средновековие – с такъв характер са „Любовните истории в двореца на цар Самуил” и „Потомците на комитопулите превземат императорския дворец” с автор проф. д-р Йордан Андреев.

Рубриката „Научен живот” оповестява резултатите от актуален научен форум – националната научна конференция „Църквата „Св. 40 мъченици” и манастирът „Великата Лавра” – проучване, проблеми, бъдеще”, проведена във Велико Търново на 26-28 октомври 1993 г. Авторът на материала Йордан Алексиев проследява нейния ход, отбелязва изявите на участниците и подчертава ролята на този исторически обект, изразявайки надежда за едно по-добро бъдеще за тази българска светиня.

И по-нататък историческото списание „Епохи” запазва редакционната си колегия, но предпечатната подготовка се осъществява в издателство „Пик” – Велико Търново и печат в ДФ „Абагар” – Велико Търново, впоследствие отпечатването става в полиграфическата база на Академичното издателство „Димитър А. Ценов” към свищовската Стопанска академия. Запазва се форматът 70x100/16 и обемът – 7,5 печатни коли. В общи линии и структурирането на изданието се запазва. Появява се нова рубрика „Портрети”, която има за цел да представи малко познати имена или неизвестни личности от нашата история, както и да обърне внимание върху факти и събития, които са повлияли върху значими фигури от нашето минало¹.

Някои от книжките на научното списание са поветени изцяло на различни форуми или конференции. В кн. 3 от 1996 г. е отразена научната кръгла маса на тема „Българската криза и Европа (1885–1887г.)”, проведена във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” през месец октомври с.г.² Изнасят се редица исторически факти, които съпровождат периода между 1885–1887 г. и очертават онези събития, които определят икономическото, културното и международното развитие на страната ни за близо 30 години напред. Изтъква се, че България се превърща в една от водещите сили на Европейския югоизток до началото на Балканските войни от 1912 г.

От 1997 г. в научното историческо списание „Епохи” настъпват значителни промени. Неговото отпечатване се прави в набиращото сериозна скорост издателство „Фабер”. Същевременно част от редколегията на списанието се променя и в състава ѝ влизат нови имена. Променя се и неговият формат на 60x84/16, а печатните коли се увеличават на 13,5. Запазва се структурата на публикациите. В рубриката „Отзови” се представят новоизлезли книги на историческа тема³. Текстът за новоизлезлия в чест на Петър Мутафчиев научен сборник проследява живота, творческата и изследователска съдба на изтъкнатия наш историк. В края на 40-те и началото на 50-те години той е обвинен във „фашизъм, расизъм и шовинизъм”, заради което името му е забранено да се оповестява в нашата историопис. При-

чината за това са „смели, неортодоксални възгледи – особено по проблемите на философията на българската средновековна история – бяха неприемливи от гледна точка на класово-партийния подход“⁴.

През следващите години „Епохи“ излиза с по-добрен графичен дизайн на корицата и удовлетворяващо качество на полиграфическата изработка. На читателите се предлагат добре редактирани публикации, които намират място както в утвърдените, така и в новите рубрики. За първи път се появява рубриката „Подбрана библиография“. Тя има за цел да представи публикациите на някои от най-видните учени-историци в хронологичен план. Първите библиографски тестове са „Публикации на доц. д-р Борислав Светозаров Примов (1918–1984 г.)“ с автор Стоян Богданов⁵ и „Публикации на доц. д-р Георги Стефанов Пърцев (1933–1987 г.)“ с автор Надежда Христова⁶.

Кн. 1-2 от 2004 г., година XII, излиза едва през 2006 г. под наслов „Юбилейна книжка в чест на проф. д-р Златозара Гочева“⁷. На гъ尔ба на титула наред с редколегията с получер шрифт е отбелязана и „Редакционна колегия за юбилейните книжки в чест на проф. д-р Златозара Гочева“, която е в състав: доц. д-р Иванка Дончева и доц. д-р Стефан Йорданов. На с. 5 фронтиспис на с. 5 (снимка на проф. Зл. Гочева при откриването на юбилейната конференция) дава началото на тематично ориентириания сборник с изследвания по проблеми на археологията, античната история и тракологията, епиграфията, иконографията, нумизматиката. Някои от авторските текстове са без превод – на полски, немски, английски език. В книжното тяло са дадени много инфографики, сканирани епиграфски надписи, снимки на артефакти и други графични изображения, което прави твърде обемната книжка разчупена и отлично онагледена откъм илюстративен материал, при това доста удачно композиран, спазвайки геометрично-диагоналния принцип, орамчането с фини линии и с отлично качество на цифровия печат, с който по това време вече доста удачно работи Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Макар и да носи белезите на научен сборник, все пак и в тази книжка, в горния край на наборното поле, са посочени някои отдели, като „Антични религии и антична култура“ и „Класическа филология, епиграфика, нумизматика“. В началото на изданието Димитър Бояджиев представя въстъпителен текст за живота, научните приноси и професионалната кариера на проф. Зл. Гочева⁸. Следва и библиография, подредена по години, с нейни по-важни научни публикации в периода 1966–2002 г. голяма част от библиографските единици са

на чужди езици, според оригинала на публикацията – френски, английски, немски и др⁹. Погледната като цялостно изпълнение, обединена книжка 1-2, 2004 г. стои представително, солидно и с тематично издържана структура, както и с доста добър графичен дизайн, даващ максималното от възможностите на чернобялото илюстриране. Струва ми се, че това е и творческият връх на „Епохи“, който представя списанието убедително сред научните печатни медии и дава най-доброто от възможностите на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“.

Изтъкнатите кратки примери от разнообразните творчески прояви на сътрудниците на списанието навеждат към следните изводи:

* Научното списание „Епохи“ застъпва историческа тема в нейните разнообразни аспекти, дава широк спектър от гледни точки по редица актуални въпроси от средновековната, нова и най-нова история, по проблеми, свързани с археологията и нумизматиката.

* В отдела за рецензии се представят нови монографични изследвания, сборници от научни конференции със значимост както за книжнината, така и за историческата наука.

* „Епохи“ има стегната структура и добра организация при списването, удовлетворява и оформителската му концепция, в която се използват и информационни графични илюстрации.

* Списанието припомня за приноса на учени, отдали дълги години труд и прибавили важни трудове в родната историография.

* В изданието има постоянни отдели и рубрики, които позиционират тематично и графично териториите на различните научни направления в историческата наука, улесняват достъпа и подпомагат по-лесната ориентация и най-после – допринасят за самоидентификацията на изданието, което се отлива измежду останалите научни печатни медии.

2. Шрихи от облика на годишника Трудове на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ – историко-книговедска проблематика

2.1. Хронология и тематичен профил на издателските дейности, свързани с появата и излизането на годишника

Трудовете на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, поради своята тясна и специализирана читателска аудитория, са предназначени предимно за студенти, преподаватели, научни

работници. Едни от най-старите трудове на Великотърновската Алма матер, са тези на Филологическия факултет, където те са делят на т. нар. „свityци”, отбелязвани на титулната страница на съответния том като поредна книга. Върху титула се посочва името на съответния факултет, поредният том и напр. „Литературознание” или „Езикознание”. Тази подредба се наблюдава и при трудовете на Историческия факултет. Другите факултети – Педагогически, Философски, Факултет „Изобразителни изкуства” също издават свои трудове – изследванията са предимно студии и научни статии.

До края на 80-те години на XX век под името Трудове на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий” годишникът се издава от Държавно издателство „Наука и изкуство” – София, а томовете се печатат предимно в Държавна печатница „Димитър Найденов” – Велико Търново, като тиражът се движи около 600 екземпляра, на формат 84x108/32, с отбелязван копирайт на гърба на титула, за чийто носител се посочва университетът, и книжен индекс 75 (05)¹⁰.

От 1992 г. Университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий” започва да издава всички изостанали в излизането Трудове на ВТУ. Томовете излизат до средата на 90-те години на XX век, когато постепенно са заменени с научни списания на отделните факултети – „Епохи” (Исторически факултет), „Проглас” (Филологически факултет), „Педагогически алманах” (Педагогически факултет). Книгата за определения труд излиза веднъж годишно, отначало на формат 60x90/16, а впоследствие на формат 60x84/16. Редакционната колегия е поставена на контратитулната страница, като в нея участват едни от най-значимите имена в онези области, в които се изписва даденият труд. Международният стандартен серион номер ISSN е 0204-6369, който през годините се запазва. Обемът на Трудове на ВТУ се движи средно между 120 и 300 страници, като по-големи текстови масиви присъстват в томовете на Исторически и Филологически факултет с над пет осем студии за том, докато томовете на Философски факултет и факултет „Изобразителни изкуства” съдържат предимно по три студии¹¹.

Значение в настоящето изследване имат годишникът Трудове ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” – Исторически факултет. Томовете впечатляват със своята тематика, със задълбочени проучвания, изразени по страниците на този периодичен сборник предимно чрез студии, които са плод на дългогодишен и неуморен труд от страна на преподавателите-историци. Проблематиката, която се разглежда, е твърде пространна и специализирана в посока

на науковедски изследвания, свързани с различните аспекти на историческата наука и затова анализирането ѝ предполага самостоятелно изследване, което излиза от рамките на това проучване, затова тук отбелязваме само някои примери от началото на тяхното излизане след създаването на книгоиздателския комплекс при ВТУ. Трудовете на Историческия факултет също са разделени на „свityци” – „Археология”, „Средновековие”, „Нова история”, „География” (тъй като географската катедра е в структурата на този факултет), „Философия” (в началото на 90-те години все още не е обособен Философски факултет) и др. Подходящ пример за умерено композиран и добре балансиран годишник е том 25, книга 3 от 1989 г., излязъл през декември 1992 г. и съдържащ студиите „Ранни турски нашествия в българските земи и смъртта на цар Иван Асен IV”¹²; „Добродетелната дружина и някои проблеми на здравеопазването в българските земи”¹³; „Благотворителната дейност на руските славянски общества по време на Освободителната война”¹⁴; „Добруджанска нелегална националноосвободителна автономистка организация (1919–1923)”¹⁵. Годишникът е оформен според традиционните книgovедски и библиографски изисквания – при вътрешните титули в горния край на наборното поле са посочени на български и френски език името на институцията-издател (ВТУ и Исторически факултет); заглавието на студията е центрирано на два или три реда, набрано с главни светли шрифтове, под него с двуредов отстъп; с по-малък кегел, също с главни букви е името на автора; със същия отстъп и редовни букви са посочени рецензентът и редакторът, като имената им са набрани със светли курсивни шрифтове, но сравнително малък кегел – 9 пункта; в долния край на наборната страница е посочено мястото и годината на издаване: „Велико Търново, 1992”. Основният текст се набира с 10,5 пункта, а бележките в края на всяка студия с 9 пункта. Следвайки традицията на Трудове на ВТУ от предходни години, и тук резюметата са на руски и френски език. Главният титул и съдържанието освен на български, са дадени също и на френски език. Съгласно наследената от 80-те години на века библиографската концепция, върху контратитула в долния край на наборното поле вляво се посочва годината на реалното издаване на труда, в случая „ГОДИНА 1992”, а вдясно съответният том и книга: „ТОМ 25, кн. 3”. Поститулът е запазен за отбелязване състава на редколегията, която по това време включва преподаватели с научни звания и степени за периода (по-късно повечето от тях са с повищено академично звание и степен): доц. д-р Йордан Ан-

дреев (отговорен редактор), проф. к.и.и. Петър Гранов, доц. д-р Петър Тодоров, доц. д-р Георги Плетньов, доц. к.и.н. Радослав Мишев, доц. д.и.н. Казимир Попконстантинов, ст. ас. Пламен Павлов (научен секретар). Имената им тук също са набрани със светъл курсивен шрифт. Личи известна неяснота за посочване на научната степен – отбелязаните членове на редколегията като „доктор” са въвънност „доктор на историческите науки”, докато за малък доктор все още се отбележва „кандидат на историческите науки”. В този и следващия том 26, 1989¹⁶ липсват инфографики. Много по-солидно, в по-голям обем, с една подшила и съгната карта и с използване на таблици стои том 28, книга 3, 1990¹⁷. И трите тома са отпечатани в печатницата на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” до края на 1992 г. Подшиването им с телова шивачка обаче е очевидна грешка на книговезкото изпълнение, тъй като с течение на годините телта ръждясва и уврежда корицата, нарушавайки и без това неу碌дното едноцветно оформление. Много по-добре стои компютърният набор и техническата редакция на трите тома, подгответи от разградската фирма за предпечат „Полиграф-принт”. И трите тома са с издателско каре, в което добросъвестно са отбелязани данни – за отговорния редактор от страна на издателството, техническия редактор и коректора. Посочват се и изходни технически данни като формат, печатни коли, тираж – 250 екземпляра, цена – 25 лева; отбелязва се месецът за даване на съответната книга за печат и съответно месецът на нейното отпечатване. Посочва се още фирмата, извършваща предпечатата, името на издателството и неговата печатница. Като консултант се отбелязва ръководителят на КФ „Полиграф-принт” – Радослав Райчев, човек с опит и организационни качества, които позволяват трите тома на Исторически факултет да излязат още през първата година от създаването на издателската структура. Нещо повече, съвместно с ръководството на издателството Р. Райчев организира набора и странирането на още свитъци от Трудове на ВТУ – на том 1 (Философия, Исторически Факултет); на том 23, книга 2 – езикознание, том. 26, книга 2, 1989/1990 (който е изпълнен с инфографики и чуждоезикови масиви) и том 27 (26), книга 1 – Литературознание (Филологически факултет). Така, след значителни усилия, натрупените и залежали през 80-те години на века годишници на Великотърновския университет, които са върнати от столични издатели и събират няколко години прах по кабинетите, биват издадени, като голяма част от тях чрез Централна университетска библиотека при ВТУ са разпространени чрез национален и международен библиотечен книгообмен на научната книжнина.

Едни от годишниците, които продължават да излизат и през втората половина на 90-те години, са Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, Факултет „Изобразителни изкуства”. През 1998 г. в том 3 на този свитък излиза само една голяма студия на преподавателя от факултета Стоян Здравков, която изследва в ретроспективен план обучението по рисуване у нас след Втората световна война¹⁸. С подобен исторически характер е и друго изследование в следващия том 4 (25) на преподавателя Георги Костов (по-късно професор), посветено на творчеството на големия български художник Владимир Димитров-Майстора, свързано с теми и сюжети от Балканската война¹⁹. И тук томът е заст само с една студия. Приложени са черно-бели сканирани репродукции от картините на бележития наш художник. В томовете „Изобразителни изкуства” се отбелязват и тиражите – 150 екземпляра. Резюметата са на руски, английски и френски език.

Вече посочихме, че първите стъпки на новосъздаденото Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” (още през пролетта на 1992 г.) започват с подготовката на няколко залежали Трудове на ВТУ „Св. Кирил и Методий”, Исторически факултет – споменатите том 25, книга 3, 1989; том 26, книга 3, 1989; том 28, книга 3, 1990. Тъй като все още не е изградена компютърната зала на издателството, то се договаря с Колективна фирма „Полиграф-принт” – Разград, с мениджър Радослав Райчев, която за известен период извършва предпечатна подготовка на някои книги и на столичното Университетско издателство „Св. Климент Охридски”. Всички залежали томове са издадени до края на 1992 г., като отпечатването им се осъществява с незавидно полиграфическо качество в печатницата на издателството. Кориците са в един цвят и без художествена идея за концепция на общата поредица годишници. През следващите години – между 1993–1998 г., благодарение на усилията на издателския съвет и ръководството на издателството, са разработени корици в два основни цвята, като обликът на лицевата страна е със снимка на Ректората на Великотърновския университет, общ поглед към аулата и паметника на патриарх Евтимий, а на гърба с герба на университета и задължително отбеляване с главни полуцерни шрифтове на ISSN 0204–6369. Подобрено е и качеството на печата. Кориците се отпечатват в голямата великолърновска печатница – ДФ „Абагар” (впоследствие – ИПК „Абагар“). Томовете на отделните факултети се печатат в определен цвят – например светлосин за Филологически, сив – за факултет „Изобразителни изкуства”, охра – за Педагогически факултет, а за свитъка „География” към Исторически факултет – със зелен

цват. Спазени са общите библиографски изисквания за оформление при отделните свитъци – общото например е самостоятелната вътрешна титулна страница за всяка студия, както и резюмето на английски, което постепенно измества резюметата на руски и френски език.

Отпечатаните през годините „Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” присъстват във всички каталоги на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”. Първият каталог на издателството (в нетрадиционен формат – сгънат A4 лист по неговата дължина), включва 9 годишника (трудове), като четири са на Исторически факултет, 1 – на факултет „Изобразителни изкуства” и 3 – на филологически факултет²⁰. В каталога за 1994 г. се отбелязва: „Издателството разполага с екземпляри от всички томове на посочените Трудове на ВТУ” с цена 25 лв. за 1 екземпляр на консигнация с отстъпка 20%, а при плащане в брой – 25%, като са изброени наличните към април-май на с.г.: 4 филологически, два исторически, 1 географски, 1 философски²¹. В каталога под №6 от 1997 г. Трудове на ВТУ са изведени на последната страница – налични към момента, между том 23 (езикознание) до том 30 (езикознание), като последният том включва монографията „Местните имена в Павликенско”, а историческият том 31, кн. 3 е тематично посветен на изследвания под надслов „Българите в Украина и Молдова”²². В каталога са посочени общо 19 тома на Трудове на ВТУ, като тук са освен познаните вече годишници на факултетите Исторически, Филологически, Педагогически, са още тези в свитъците „География”, „Философия” и „Богословие”. Три са томовете по история том 27, кн. 3, том 28, кн. 3, том 31, кн. 3²³. В каталога на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” за 1998 – 1999 г. са изброени 23 тома от различни факултети и направления, като за пръв път се появява и том 1 „Математика и информатика” на едноименния факултет²⁴. В издателския каталог за 1999–2000 г. пък са показани налични количества от 19 излезли от печат томове по отделните вече установени тематични направления, от които 5 тома по история²⁵. Очевидно преобладаващите годишници на Великотърновския университет са в областта на историческите и филологическите науки, с най-голям интензитет на издаване през 90-те години на XX век. В началото на новия век обаче се извършват структурни промени с Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”. Складът, съхраняващ годишниците и други книги – предимно залежали и непроявляеми, е подложен на инвентаризация, след което голяма част от книжната продукция, включително

и непродадени остатъци от тиражи на различните томове Трудове на ВТУ, биват бракувани или предадени на библиотеки от региона. Складът, който се намира в непосредствена близост до академичната книжарница „Проф. Пеньо Русев”, бива преместен в един общ комплекс, заемащ бившите помещения на Университетската печатница и в зданието на Централната университетска библиотека на ВТУ. На входа е поставена голяма табела: „Книгоиздателски комплекс „Св. св. Кирил и Методий”. Скоро предишните тиражи на книги започват да се издават в „къси” тиражи, рядко надвишаващи 100 екземпляра. Издаването на Трудове на ВТУ е преустановено.

След продължително прекъсване, през 2009 г. издаването на годишника е възстановено от катедра „Библиотекознание и масови комуникации” като *Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”. Обществени комуникации и информационни науки*²⁶, който е единственото издание на годишен периодичен сборник на Великотърновския университет, излизащ до момента под това заглавие и официално включван в плановете на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” между 2009–2011 г., одобрени от Академическия съвет на ВТУ. Тъй като изданието най-близо кореспондира с предмета на изследването ни, ще направим кратък преглед на това издание, единствено по рода си и на територията на старата столица; освен това и все още малко познато, независимо от актуалността си като издание в професионалното направление на обществените комуникации и информационните науки, а заедно с това и включващо обилна научна информация по въпроси на книгознанието, библиотекознанието и библиографията. Редколегията на изданието е почти изцяло от основния щатен състав на катедрата, затова не е необходимо нейното изреждане. По-важно е да очертаем водещите книgovедски публикации със значение за книgovедската наука в двата новоизлезли тома (тъй като третият том на този годишник е още под печат).

Така, през 2009 г. се появава годишникът *Трудове на ВТУ. Направление Обществени комуникации и информационни науки*. Издава се от Университетското издателство „Св. св. Кирил и Методий”, на формат 60x84/16, с ISSN 0204-6369. Печата се в ограничен тираж, който не надхвърля 100–150 екземпляра. Тук се публикуват изследвания, свързани с печатните комуникации, журналистиката, издателската дейност, книгознанието и библиотекознанието. Жанровете са студии и статии, резюмето е на английски език. Оформлението следва

установените традиции от предходни годишници, но със значително подобрено качество на графичния дизайн на корицата, професионално техническо редактиране на книжното тяло – изразяващо се в стройна графична композиция, добро рубрикиране, получерни заглавни комплекси, чернобели илюстрации, включително и инфографики. Качеството е постигнато благодарение на използваната цифрова технология за печат от страна на издателството.

2.2. Документални сведения за годишника „Трудове на ВТУ” в архивния фонд на редакцията на сп. „Издател”

Научноизследователският архив на катедра „Библиотекознание и масови комуникации” при Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий” (по-нататък: НИА на КБМК – ВТУ), която издава сп. „Издател” съвместно с Университет по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ), съдържа редица сведения както на дейността на това единствено у нас научно периодично издание за книгата, така и за други издателски дейности, преди всичко на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”, както и относно издаването на годишника *Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”*. Редно е да отбележим усърдието, с което са събираны тези документи, при това от различни години, които са един добър метод за осветяване на малко познати или напълно неизвестни факти, данни и събития, свързани с издателската дейност на този голям извънстоличен университет. няма да е пресилено, ако се каже, че от създаването си през март 1992 г. до момента Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” се изгражда като една солидна структура в нашето академично и университетско книгоиздаване, която съдържа много служебна документация от различни години, незапазена или пръсната по лични архиви. Създаването на Научноизследователския архив при КБМК е първият сериозен опит да се документират и архивират, макар и във ведомствен архив, най-разнообразни по характер дейности, сред които е и издаването на годишника *Трудове на ВТУ*, на сп. „Издател”, на някои библиотечни поредици, чието проучване е обект на друго, по-мащабно изследване. Архивът е създаден съгласно решение на Факултетния съвет на Стопански факултет, проведено на 3 юли 2009 г.: „Факултетният съвет одобри създаването на Научноизследователски архив към катедра „Библиотекознание и масови комуникации”, в каб. 513 под ръководството на ръководителя на катедрата. Материалите за архива ще бъдат осигурявани предимно от преподаватели от катедрата, Стопански факултет и ВТУ, както и от специалисти в областта на книгоиз-

даването, печатарското дело и масовите комуникации”²⁷. Тук следва да се уточни, че този архив не е свързан с националната структура – Агенция „Архиви”, нито е някакъв филиал на регионалните държавни структури като Държоавен архив – Велико Търново, и Държавен военноисторически архив в старата столица (бившият Централен военноисторически архив). Мотивацията за неговото формиране е свързана с творческата дейност по въпросите на печатните комуникации, издателската дейност и медиите, като засега е изграден Фонд номер 1, съдържащ два основни описа с по няколко архивни единици. Подредбата им е подобна тази, както при държавните архиви в страната и идеята е след комплектуването на няколко основни фонда те да бъдат предадени на регионалния архив към Агенция „Архиви”. Засега обаче дейността на амбициозните и добросъвестни изследователи от това научно звено на Великотърновския университет е практически ориентирана към издирване, съхраняване и използване на това богатство от документален материал за нуждите на научната дейност на преподаватели и студентите, при написване на книги, монографии, студии и статии, научни доклади по книгоиздаване и печатни комуникации и пр.

В цитирания архив се пази докладна записка на проф. дин Иван Стоянов, началник отдел „Научноизследователска, художественотворческа и издателска дейност” до Академическия съвет на ВТУ, с описание на заявените и предложени за включване в издателския план за 2010 г. на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” книги и периодични издания, като сред тях са посочени и трите сборника на катедра БМК при Стопански факултет, излезли по-късно от печат – том 2 от *Трудове на ВТУ „Обществени комуникации и информационни науки”*, поредицата „Библиотеки, четене, комуникации” и „Между традицията и модерноста” (с доклади от национална научна конференция за книгата, печатните комуникации и регионалните медии)²⁸.

В друг документ – протокол №39, заседание на издателския съвет на Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий” с дата 24 януари 2001 г., се предлага на Академическия съвет да бъдат одобрени за отпечатване няколко заглавия с извършена предпечатна подготовка и разпечатани на паус, сред които са *Трудове на ВТУ*, том 29, кн. I от 1991 г. и том 30, кн. I, 1992 г. – *Литературознание*, както и том 31, кн. 2, 1995 г. – *езикознание (стилистика)*, като този труд е с изследвания в памет на дългогодишния учен проф. Димитър Чизмаров²⁹. Ясно е, че въпреки упоритата си дългогодишна работа по изчистване на залежалите и неиздадени годишни-

ци Трудове на ВТУ, екипът на издателството е все още затруднен с тяхното окончателно отпечатване. Решението кореспондира с желанието на Издателския съвет напълно да приключи с тяхното издаване и научната периодика да се съсредоточи изцяло върху списанията на ВТУ, като „залежалите и непродаваемите книги в склада на издателството да се преоценят на половин цена от коричната им стойност и да се организира тяхната разпродажба, като първи се поканят авторите да закупят от преоценените количества”³⁰. Предвижда се и известна дарителска дейност: „След извършване на разпродажбата от останалите преоценени количества да се направят дарения срещу съответен документ на: катедрите и факултетите на Университета, Университетската библиотека, регионалните библиотеки в областта и останалите области; училища и други културни институции и учреждения”. След приключване и на даренията, останалите налични количества се бракуват. Решението да се сведе до знанието на счетоводството на ВТУ и да се уведоми ръководството на Университета³¹. С това решение всъщност се извършива и цялостното освобождаване от издателска продукция, сред която са известни количества и Трудове на ВТУ, които в предишни години са издавани в по-големи тиражи – между 250 и 500 екземпляра, и които, въпреки желанието на издателското ръководство, не са продадени нито на дистрибуторите, свързани с работата на издателството, нито чрез двете книжарници на територията на ВТУ, отдадени под наем. За преодоляване на затрудненията в маркетинговата дейност, предложението на Издателския съвет пред Академическия съвет е той да обсъди въпроса за създаване на самостоятелен книжарски щанд на издателството в района на Ректората, където да се продават неговите издания и формуляри, бланки и др. материали за учебния процес, за нуждите на студентите и пр.³² Може да се твърди, че в този период ръководството на ВТУ и самият Издателски съвет са имали окончателно намерение да спрат издаването на годишника Трудове на ВТУ, и то по икономически причини, с оглед на сериозните икономически причини – влагането на немалко средства за предпечат, издаване, разпространение и дори реклама, без обаче да се получава възвращаемост на инвестициите.

В подкрепа на това твърдение ще приведем и друго свидетелство от архивния фонд – проектодоговор между ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” с дата 12 октомври 1992 г. и издателство „ПИК” – В. Търново, с президент Бойка Мутафчиева и седалище ул. „Светослав Тертер” № 17, в което се възлага компютърен набор, страниране, коригиране и

разпечатка на няколко тома от Трудове на ВТУ, съдържащи старобългарски масиви, каквато е например една от статиите – на проф. Йордан Андреев „Ранните турски нашествия...”. Очевидно, още от първата година на създаването на издателството годишниците Трудове на ВТУ са били едно сериозно бреме за издателството и за самия университет, тъй като се е налагало да се търсят услуги на чужди издателства в града, за да може да се осъществи предпечатът на по-сложните за изпълнение годишници, особено на исторически и филологически факултети, съдържащи такива текстове, било на старобългарски, старогръцки, латински и т.н. Това обаче се е оказало доста нерентабилно и е вкарвало издателството в сериозни загуби, които трудно са се покривали и от печелившите издания като учебници, христоматии, помагала и от кандидатстудентския справочник на ВТУ.

Родени годините след 1989 г., научните периодични издания в старата столица бързо влизат в условията на конкретната политическа и икономическа обстановка. Ретроспективният поглед към миналото е важна характеристика на разглежданите списания и периодични сборници. Жivotът на Средновековна България, както и разнообразни теми от старата, новата и най-новата история на България са представени в списание „Епохи”, докато проблемите на книжовността, историята на книгата и издателската дейност – в най-новите томове на Трудове на ВТУ „Обществени комуникации и информационни науки”, реализирани от творческия колектив при катедра „Библиотекознание и масови комуникации” на Стопански факултет при ВТУ. Тези и други издания научни издания на Великотърновския университет, илюстрират тенденциите в развитието на печатните комуникации и тяхното проявление в научната периодика у нас. Тенденциите сочат, че те ще се развиват и занапред ще бъдат обект на изследвания в тази посока – един важен културен ориентир за процесите в науката и печатните медии, както и във връзка с изучаване проблемите книжнината и издателските дейности – актуална тема и за бъдещи проучвания.

БЕЛЕЖКИ

¹ Йорданов, Й. Медико-антропологично изследване на костните останки на Бачо Киро. Пластична и антропологична реконструкция на черепа. // Е по х и, 1996, № 2.

² Е по х и, 1996, № 3.

³ Проданов, Н. Сборник в чест на професор Петър Мутафчиев. // Е по х и, 1997, № 1,

⁴ Проданов, Н. Цит. съч.

⁵ Богданов, Ст. Публикации на доц. д-р Борислав Светозаров Примов(1918–1984г.). // Е по х и, 2003, № 1–2.

⁶ Христова, Н. Публикации на доц. д-р Георги Стефанов Първеев (1933–1987 г.). // Е по х и, 2003, № 1–2.

⁷ Е по х и , 2004, № 1–2. 347 с. На титула: В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 2006.

⁸ Бояджиев, Д. Пътят на професор д-р Златозара Гочева в науката. // Е по х и, № 1–2, 2004, с. 7–10.

⁹ Библиография на проф. д-р Златозара Гочева. // Е по х и, 2004, № 1–2, 13–22. Библиографията е с непосочен автор.

¹⁰ Виж напр.: Трудове на Великотърновския университет „Кирил и Методий“. Факултет Изобразителни изкуства. Том XXI, книга 4. С., Наука и изкуство, ДПД. Найденов – В. Търново, 1986. 96 с. Взетият за пример том съдържа три студии с автори университетските преподаватели Стоян Здравков, Цанко Петров и Георги Костов. Редколегията в горния край на наборното поле на гърба на титула (с. 4) включва доц. Спиридон Борисов – главен редактор, ст. преп. Стоян Здравков и гл. ас. кин Цанко Петров. Книгата е с резюмета на руски и френски език в края на всяка студия.

¹¹ Титулът на един от годишниците, свитък „Философия“, е оформлен така: Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Исторически факултет. Книга 1 – Философия. Т.1. 1993 [В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1993. 101 с.].

¹² Андреев, Й. Ранни турски нашествия в българските земи и смъртта на цар Иван Асен IV. // Трудове на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 7–76.

¹³ Плетньов, Г. Доброделната дружина и някои проблеми на здравеопазването в българските земи. // Трудове на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 77–108.

¹⁴ Стоянов, Ив. Благотворителната дейност на руските славянски общества в България по време на Освободителната война. // Трудове на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 109–138.

¹⁵ Тодоров, П. Добруджанска нелегална националноосвободителна автономистка организация (1919–1923). // Трудове на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 25, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992, с. 109–138.

¹⁶ Трудове на ВТУ. Исторически факултет. 1989. Т. 26, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992. 184 с. Томът излиза през октомври 1992 г.

¹⁷ Трудове на ВТУ. Исторически факултет. 1990. Т. 28, кн. 3. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1992. 259 с.

¹⁸ Здравков, Ст. Обучението по рисуване в България след Втората световна война. // Трудове на ВТУ. Факултет Изобразителни изкуства. 1998. Т 3(24), кн. 7. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1998. 100 с.

¹⁹ Костов, Г. Балканската война в творчеството на Владимир Димитров. // Трудове на ВТУ. 1999. Т 4 (25), кн. 8. В. Търново, Унив. изд. Св. св. Кирил и Методий, 1999. 114 с. С ил. Резюметата са на руски, английски и френски език. Рисунките на Вл. Димитров – Майстора са от с. 91 до 114 в обособено приложение към книжното тяло.

²⁰ Годишници (Трудове) на Университета. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Каталог. В. Търново, 1993, с. 5.

²¹ Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий. Каталог. В. Търново, април – май 1994, с. 2; с. 5.

²² Трудове на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Каталог. В. Търново, декември 1996 – януари 1997, с. 14.

²³ Пак там.

²⁴ Трудове на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. Каталог № 8. В. Търново, 1998–1999, с. 16.

²⁵ Трудове на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий. // Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“ Каталог №11. В. Търново, 1999–2000, с. 23.

²⁶ Трудове на ВТУ, Стопански факултет. Обществени комуникации и информационни науки, 2009. Том 1. 368 с. С ил.

²⁷ НИА на КБМК – ВТУ, ф. № 1, оп. 3, а. е. 1, л. 31 (Оригинал. Печатно). Документът е с печат на Стопански факултет на ВТУ, Препис-извлечение от заседание на Факултетния съвет, проведено на 3.07.2009 г.

²⁸ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 32–37 (Оригинал. Печатно).

²⁹ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 28 (Оригинал. Печатно).

³⁰ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 29 (Оригинал. Печатно).

³¹ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 29 (Оригинал. Печатно).

³² НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 30 (Оригинал. Печатно).

³³ НИА на КБМК – ВТУ, ф. №1, оп. 3, а. е. 1, л. 6 (Оригинал. Печатно).

ЗНАЧЕНИЕТО НА КОМПЮТЪРНИТЕ УМЕНИЯ В ЖИВОТА НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА

Доц. Добринка Стойкова
Проф. Иванка Янкова

Темата за застаряването е призната за водещ приоритет в европейския дневен ред. Прогнозира се растяща продължителност на живота, съпроводена с продължаващ спад на раждаемостта в повечето европейски страни. Все повече се увеличава възрастта за пенсиониране. От друга страна, възрастните хора са принудени да се справят с новите информационни технологии, за да живеят и работят пълноценно в информационното общество. Това е една от предпоставките за тяхното активно стареене, за да бъдат полезни както на себе си, така и на обществото.

Свое място в осъществяване на стратегията за активно стареене имат и университетите. Те притежават потенциал да предложат на възрастните граждани разнообразни възможности за пълноценно участие в живота чрез учене. В Германия от 1986 година университетите започват да обучават възрастни граждани. Сега 50 университета имат програми за подобно обучение. Сред тях е и Центърът за всеобщо научно продължаващо обучение (ZAWiW) към Университета в Улм, който от 1992 година два пъти годишно провежда академични седмици за възрастни. Идеята на тези академични седмици е да се съчетаят научното обучение с придобиване на нови компетенции и обмяната на опит, за да могат след това обучените да се чувстват пълноценни граждани. Тези академични дни са мост между науката и гражданското общество и са база за активизиране и включване в живота на обществото на много от възрастните хора в региона на Ulm.

От 1.12.2010 до 30.07.2011 под ръководството на Центъра за всеобщо научно продължаващо

обучение (ZAWiW) към Университета в Улм се осъществи пилотният проект DASUN – Дунавски университети за възрастни. В него взеха участие 4 различни университета, заедно с неправителствени организации (NGOs) от 3 дунавски страни (България, Румъния и Сърбия). Всеки един от университетите има за задача да развие своя собствена идея за провеждане на академични дни за възрастни хора като мост между университетите и гражданското общество. Създадената концепция се изprobва и оценява от гледна точка на по-нататъшното ѝ развитие и прилагане в практиката. Извърши се обмен на мнения между партньорите чрез видеоконференции и срещи за оценка на постигнатото. Накрая тези мнения се обобщават съвместно и се документират, за да са основа за по-нататъшна работа.

Предпоставка за успешното изпълнение на проекта е съвместната работа на всеки от университетите с една неправителствена организация, която да осигури присъствието на целевата група в обучението. УНИБИТ в София участва в проекта съвместно с Асоциацията на университетските библиотеки (АУБ). В Сърбия Факултетът по философия към Белградския университет участва съвместно със Сдружението „Университети за третата възраст“. В Румъния Университетът на Крайова си сътрудничи с Института за обучение за възрастни както и с културното обединение Asociaia Culturală „C. Brâncu’i“, Craiova. В Русе Университетът „Ангел Кънчев“ работи със Съюза на пенсионерите, секция Русе. От казаното дотук става ясно, че единствено участниците от

България нямат специална институция за обучение на възрастни 50+.

Още в началото на работата на нашия екип в проекта ние решихме да докажем, че новите информационни технологии могат да бъдат използвани като мост между университета и представители на гражданското общество на възраст 50+. За да създадем работеща концепция за обучението на целевата група ние използвахме метода на мозъчната атака. По този начин направихме предположения за потребностите и за интересите на възрастните хора за обучение. След това съставихме анкетна карта и направихме социологическо проучване сред 140 респонденти. Анкетирани бяха лица на възраст от 50 до 90 години, от различни професии и ниво на образование.

Един от важните въпроси, който изяснихме беше за нивото на компютърните умения на респондентите и дали те са заинтересовани от подобряването им. Okaza се, че по-голяма част от работещите лица имат добри компютърни умения, но независимо от това желаят да участват в курсове за напреднали. При пенсионерите преобладават началните компютърни умения, като част от тях не желаят да се обучават. Друга важна задача беше изясняването на желаните от респондентите форми, теми и продължителност на обучението. По отношение на формата най-голям интерес беше проявен към лекциите и към практическото обучение. Предпочетени бяха кратки по продължителност занятия. Най-много

желания имаше по темите: "как да намерим информация за здравословен начин на живот"; "какво да правим през свободното си време"; "къде да търсим информация за болести и за лечението им" и "получаване на информация за българското и за чуждото културно-историческо наследство". Отговорите на поставените от нас в анкетата въпроси ни помогнаха при организирането на един Академичен ден за обучение на възрастни 50+ в УНИБИТ.

Преди провеждането му ние решихме да издадим полезна практическа информация по интересуващите респондентите теми, която впоследствие да им предоставим под формата на листовки. За да изясним кои са най-интересните и полезни за възрастните проблеми, помолихме студентите от специалност Библиотечен мениджмънт и от Библиотекознание и библиография да попитат своите близки (родители или баби) и въз основа на това да издирят информация, като използват различни сайтове и/или електронни книжарници. След това от представените ни от студентите материали избрахме 22 различни теми, които бяха допълнително обработени и оформени като листовки. Наложи се първоначалната информация съществено да се съкрати, да се систематизира и да се посочват не само заглавията на книги, а и интернет адреси, необходими за последващо търсене на сведения по всяка от темите.

Изгответена беше концепция за провеждане на Академичен ден. Решено беше да има две лекции, три кратки презентации и практически

занятия, по време на които да се помогне на всеки участник да търси и намери в интернет интересуващата го информация.

Академичният ден се проведе в УНИБИТ на 8 юни 2011 г. от 9.30 до 17.00 часа. Сутринта бяха изнесени две лекции. Първата от тях беше на тема: "Траките и вярата им в безсмъртието". По време на втората лекция „Характерни болести на хора 50+. Профилактика и възможности за лечение" беше изяснена връзката между здравословното хранене и здравето. Всички участници получиха листовки с уебадреси, необходими им за издиране на информация за културно-историческото наследство, както и на такава със здравен характер.

В следобедната сесия бяха направени няколко кратки презентации, следвани от практически занятия. Представени бяха следните теми – „Ролята на движението и на музиката за здравето“; „Как да научим повече за българското културно-историческо наследство“; и „Как да общуваме пълноценно във века на информационните технологии“. На всички присъстващи бяха раздадени подгответните с полезна и практична информация листовки по теми, интересуващи участниците. След презентациите обучаемите бяха разпределени по компютърни зали. На всеки беше осигурен отделен компютър и лице от екипа, което да помага при провеждане на практическите занятия. Част от присъстващите търсеха информация в Интернет. Други се учеха как да използват

Skype, как да изпратят e-mail, как да общуват чрез face book.

Накрая участниците попълниха карта за обратна връзка. Преобладаваща част от обучаемите споделят, че харесват всички лекции и презентации (70, 7%). Специален интерес е показан и към практическите упражнения. Най-голям процент положителни отговори получихме за организацията. Нещо повече – 94% от присъстващите изразяват желание да присъстват на бъдещи академични дни.

Надяваме се, че в резултат от обучението ще се подобри комуникацията между възрастните хора. Надяваме се още, че сега обучаваните лица ще са по-уверени, когато търсят необходимата им информация в интернет. В това ние виждаме ползата от обучаването на възрастни 50+ в университета. Друга интересна възможност е организирането на специализирани екскурзии, по време на които да се показват и обясняват нови обекти на българското културноисторическо наследство. Надяваме съвместната ни работа с университета в Улм и с университетите на други дунавски страни да продължи.

<http://www.uni-ulm.de/uni/fak/zawiw/akademie/de>
уебсайт на Центъра за всеобщо научно продължаващо обучение (ZAWiW) към университета в Улм.

УНИКАЛНО КОМПЛЕКСНО ВИЗУАЛИЗИРАНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИСТОРИЯТА И КУЛТУРАТА НА ИРАН КАТО ОБЩОЦИВИЛИЗАЦИОНЕН ФЕНОМЕН – НАУЧНОДОКУМЕНТАЛЕН ФИЛМ

Ангелина Петрова
Михаил Урилски

Iran – Seven Faces of a Civilization = Иран – седемте лица на цивилизацията : Документален филм. – Иран : Sunrise Visual Innovations Ltd., 2007. – DVD, 65 мин. – Авт. колектив: Dr Abbas Alizadeh, Dr M. B. Ghahremani, Mohammad Reza Riazi, Farzin Rezaeian, Mohammad teimouri, Dr. Reza Gharib ; Режисьор: Farzin Rezaeian. – Премиера в България: 14.01.2009. – Във филма са използвани колекциите на: Bibliotheque nat. de France, Iran Nat. Museum, Musée du Louvre, The Oriental Inst. of the Univ. of Chicago, The Metropolitan Museum of Art (New York), The Hermitage Museum (Saint Petersbourg), Harvard Univ. Art Museums, Trustees of the British Museum, Astan-e Qods-e Razavi (Mashhad), The Victoria and Albert Museum (London). – Премиера в България: 14.01.2009.

Иран е една от най-древните империи. Зародила се около 7000 години пр. Хр. под името Персия. Богатата на толкова история държава е и с много голямо културно богатство – тя е сред десетте най-посещавани държави в света. Ние българите обаче, като че ли знаем за нея много малко. И въпреки че сме раздалечени от доста голямо разстояние имаме много общи неща.

Българската културна общественост има удоволствието да се обогати със знанията, почерпени от книгите, които издава Културното представителство към посолството на Исламска република Иран. Ето част от тези книги: Веселин Илиев – „Българо-иранци или ирано-българи“ (2005 г.); Илия Зоински – „Влиянието на иранската култура и история в България“ (2005); д-р Абдолхосейн Зарринкуб – „История на исламската цивилизация“ (2007 г.); Анри Корбен – „История на исламската философия“ (2000 г.); Сайид Хусайн Наср – „Трима мюсюлмански мъд-

реци“ (2001 г.); Сайид Хусайн Наср – „Сърцето на ислама“ (2010 г.); Имам Али Зайн ал-Абидин – „Съвършената Сахифа“ (2000 г.) и други.

Представеният документален филм „Иран – седемте лица на цивилизацията“ ни разкрива историята на персите и техните достижения. Филмът е създаден с помощта на 70 изследователи и осъществяването му е отнело 14 години. Това не е първият филм на режисьора Фарзин Риазеян, който става известен с филма си – „Преоткриването на Персеполис“.

Филмът „Иран – седемте лица на цивилизацията“ сполучливо е разделен на седем части (лица), които отразяват главните периоди на Персия, като се започва още от създаването на първата империя. Ето защо тя с право може да се нарича „Люлка на цивилизацията“.

Описаната въвеждаща част на филма ни разкрива постиженията на първата държава на територията на Иран – създаването на градове и об-

разуването на – държавата на елематите (първата империя на персите). Важни придобивки за човечеството, открити там са: изобретяването на колелото и създаването на първата клинописна система. И докато формирането на градовете отбелязва началото на цивилизацията, то създаването на писмеността отделя историята от предисторията. Скулптурата и металургията са издигнати до нови висоти – статуята на еламитската владетелка Напирасу (Napirasu), съпруга на цар Унташ Напириша (king Untash-Napirisha, 1275–1240 г. пр. Хр.) е ненадмината по своето съвършенство, пропорции и размери дори и в сравнение с импозантните в Египет и Вавилон.

Като второ лице на вековната персийска империя е представена образуваната от цар Кир (King Cyrus, ок. 590 г. пр. Хр.–529 г. пр.Хр.) първа толерантна държава в света. Най-големият символ на персийската толерантност е изписан върху цилиндъра на цар Кир, наричан „*Законът за правата на човека на Кир*“.

Другият велик цар на персийската държава – на „второто“ лице на Персия – е цар Дарий Велики (king Darius I, 550 г. пр.Хр.–486 г. пр.Хр.). В Египет той построил канал между Червено море и р. Нил – предшественик на Суецкия канал. Цар Дарий построява и големия път, дълъг 1600 мили (2576 км), от град Суза (разположен на 250 км източно от р. Тигър, в днешен югозападен Иран, равнинен Хузестан) до средиземноморските брегове.

Цар Дарий има забележителен принос за систематизирането на данъците и стандартизацията на мерките, теглилките и монетите, което като цяло улеснява и съдейства за развитието на търговията. Великият цар създава също и законник, известен като „*Заповеди за добро управление*“. По това време в целия Близък изток се появява нова дума за „закон“ – иранската „дата“ (data), заета в арменския, еврейския, акадския език и много други индоевропейски езици.

В представения тук филм е показана възстановка на град Персеполис – столицата на персите, описан от Диодор Сицилийски (Diodorus Siculus, + ок. 35 пр. Хр), който с право го нарича „най-богатия град на света“.

През 330 г. пр. Хр. град Персеполис е разрушен от император Александър Велики (emperator Aleksandar III Makedonski, 356 г. пр. Хр.–323 г. пр. Хр.). След неговата смърт се заражда Сасанидската империя.

В третата част на филма се разглежда появата на зороастризма по името на пророка Зороастръ (Zoroaster, ок. 1200 г. пр. Хр.) – първата универсална религия на човечеството, която и днес има своите последователи.

Сасанидските царе са известни като строители на градове, като един от най-забележителните е Адашир – първият град с радиална улична система (соларна символика). Те строят огромният айван (подобие на арка) в двореца Таки Кисра в Ктизифон, чиито размери са поразително големи.

Положението на Сасанидската империя между Далечния изток и Европа я прави не само стратегическа връзка между Изтока – Запада, но и духовен мост на човечеството и кръстопът на цивилизации. Това позволява, в частност, да се разпространят стъклените изделия на персите по целия свят, с което сасанидите се гордеели особено.

През средата на VII в., изтощена от непрекинутите битки с Византия, Сасанидската империя попада под ударите на арабите. Народът е отворен към новата религия – исляма.

Симбиозата на новата религия и древните традиции е представена много добре в четвъртата част на филма. Това е Златният век на древен Иран. Тук се проявяват и големите постижения в областта на науката – едни от най-известните и до днешно време учени, лекари, поети Разес (Rhazes или Rasis, 865–925 г.) и Авиценна (Avicenna, 980–1037 г.). Техните научни достижения са били основа на обучението по медици в Европа чак до XVII в.

Друг виден представител на Златния век на Иран е Харазми (Ebu Abdullah Muhammed bin Musa el-Harezmi, 770–840 г.), на когото дължим думите „логаритъм“ и „алгоритъм“ и въвеждането на алгебрата в Европа, както и десетичната бройна система, която заменила римската.

Петата част на филма с право се нарича „Ювелири на словото“. Тя ни показва достиженията на иранската художествена литература. Персийската поезия е уникална в света със своята дълбочина, богатство и творческа мисъл. Тя е интимно преплетена с персийския мистицизъм. Най-големият паметник на персийската епическа поезия е шедъровъра на Фирдоуси (Abu al-Qasim Fir-dawi, 935–1020 г.) „*Шах-наме*“ – „*Книга на царете*“, която е сравнима с Омиротовата „*Илиада*“.

В основните елементи на изкуството на книгата – калиграфия, подвързия, цветни и черно-бели илюстрации – иранското майсторство достига своя връх. Това изкуство е пренесено в Ренесансова Италия от Персия.

Персийският поет Саади (Sa'adi Shirazi, 1213–1293 г.), който е наречен „Принц на Персийската поезия”, е избран за емблематичен на цялата наша цивилизация. На сградата на ООН е изписан неговият стих:

*Чадата на Авраам едно са тяло:
От кал е сътворено по начало.
Ти, който не скърбши за болка чуждса,
Човек да се наричаши – просто няма нужда.*

Разположена на кръстопът, персийската империя и нейното голямо интелектуално, технологично и материално богатство често пъти е привличала съседните народи, които я нападали и завладявали (император Александър Македонски, арабите, турците и монголите).

Но въпреки претърпените поражения, иранската държава отново и отново възкръсва.

Но как е възможно това?

Именно този въпрос си задава зрителят на рецензирания тук филм.

Всички нашественици, нахлули в Иранското плато, са така привлечени от иранския начин на живот и цивилизация, от красотата на музиката и поезията, на литературата и технологичните изобретения, че пожелават да станат иранци – персийци.

Ето защо и шестата глава от този филм се нарича „Като кипарисово дърво” – дървото, което при бура се извива до земята, но отново се изправя.

След няколко варварски нашествия на хан Тимур (khan Temur, 1370–1405 г.) и последвалата борба за власт, страната е разделена между няколко султана и дребни владетели....

... Но идва и времето Иран да се обедини и да възроди своята древна цивилизация. В началото на XVI в. полуномадските тюркски племена от Мала Азия и Северозападен Иран, с водача си Исмаил Сафавид (shah Ismail I Safavid, 1487–1524 г.) постепенно обединяват страната.

Следва необикновено възраждане на иранската цивилизация. Тя е представена по чудесен начин в седмата част на филма.

Най-видният от Сафавидите (вж. по-горе: Safavid) е шах Абас (shah Abbas I, 1571–1629 г.),

възкачил се на трона през 1587 г. Той успява да прогони узбеките на североизток, а отоманците на северозапад.

Управлението на Сафавидите е отбелязано с възраждането на националната държава като център на империята и консолидацията на шиитския ислям като национална религия на страната. Под това управление процъфтява текстилната индустрия, която става ключов фактор в икономиката на страната – особено се разпространява килимарството.

В края на XVII в. иранските художници и занаятчи успяват да възстановят старите традиции на Иран в планировката и есетизацията (разкрасяване) на околната среда.

Създателите на иранската сияйна красота в ежедневието и творбите на изкуството са сред най-изтъкнатите майстори на света, които великолепно обръщат докосвания се до тях към източника на всяка красота, както е казал поетът Руми (Rumi Jalal al-Din Muhammad Rumi, 1207–1273 г.):

*Към земята на мира, където въпросите замъркват,
Душата ми обърна лице към това щастливо място,
Към земята на мира, където въпросите замъркват.
Тайната, която досега хиляди воали скриваха от мен,
Душата ми разкри.*

Филмът „Иран – седемте лица на цивилизацията“ е шедьовър на документалното филмово изкуство.

В интервал от 65 минути той ни показва изключителни неща за достиженията на човечеството, дошли от вековната Иранска държава.

Силно впечатление прави триизмерният образ на обектите – компютърна холограмна възстановка на древната архитектура и образците на обичаите и начина на живот на древните перси през 7000-годишната им история.

Този филм е адресиран и към широката публика, и към изследователите на историята и културата в категорията „дълго време“.

Иран – 7000-годишна история – Iran – Seven Faces of a Civilization = Иран – седемте лица на цивилизацията : Документален филм. – DVD (2007): рецензия

СЪЩНОСТ И ЗНАЧЕНИЕ НА ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ КАТО ВЪРХОВЕН ГЛАВНОКОМАНДВАЩ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ НЕГОВИТЕ ФУНКЦИОНАЛНИ ОТНОШЕНИЯ

Мариян Гюровски

Университет “Свети Климент Охридски”

Факултет за сигурност – Скопие

За мнозина теоретици, централния лост и “душата” на властта се крие точно в изпълнителната власт. Политико-изпълнителната власт в Република Македония е изразена чрез две институции – в правителството и при президента. Президентът има позиция, характерна за държавен глава в парламентарната демокрация. С член 79 от конституцията на републиката се уреждат широки правомощия, права и задължения на президента. Правителството дължи властовите си функции на парламентарната воля, докато при президента властовите функции се получават чрез директната легитимност, тъй като той се избира на преки избори. В случай, че президентът има слаба подкрепа и ниско доверие, това позволява част от неговите задачи и правомощия да се прехвърлят в сферата на изпълнителната власт.

Практиката показва, че ако имаме авторитетен президент, то той ще има засилена роля и обратно, ако няма личен авторитет, тогава правителството ще има засилена роля. Държавният глава, независимо от доминиращия в страната политически модел, представя, популяризира и защитава държавните интереси, както и държавата в международен план. За съвременните парламентарни системи е характерно разделянето на изпълнителната власт между държавния глава, като неин титуляр и правителството – неин политически и оперативен носител. Така, в международните отношения президентът се явява най-висша държавна институция, която олицетворява държавата, а в рамките на вътрешните политически отношения му се възлага упражняването на част от изпълнителната власт.

Президентът има редица функции, т.е. права и задължения, предвидени в член 84 от Конституцията на републиката, като например: възлага на премиер-министъра да състави правителство; назначава посланиците; приема акредитивните писма на чуждестранните дипломатически представители; връчва отличия и признания; помилва осъдени лица; има право на предлагането избор, назначаване и освобождаване, а именно: предлага двама съдии в Конституционния съд, двама членове на Републиканския съдебен съвет, назначава трима членове на Съвета за сигурност, както и други служители в съответствие с Конституцията и със законите; дава предложения за влизане на страната в съюзи или други международни съюзи или институции, както и предложения за излизане от тях, за което решение взема парламентът; извършва и други дейности от сферата на неговите правомощия. Неговата функция е несъвместима с извършване на всяка друга публична функция, професия или пост в политическа партия. Президентът е върховен главнокомандващ на въоръжените сили на Македония. Също така той е председател на един специален консултативен орган – Съвета за сигурност и е един от оторизираните, които могат да предлагат влизане във война или военно положение, както и на извънредно положение, когато парламентът, по някаква причина, не може да функционира. Според функциите, които осъществява, съгласно Конституцията и според реалното политическо влияние и авторитет, с който разполага, очевидно е, че не става дума за носител на формални

или церемониални функции, а за важни политически правомощия.

Политически разногласията възникват в случаите, при които президентът като върховен главнокомандващ и правителството са от различни политически формации и при случаи, когато правителството или министрите искат да контролират персоналната политика и по този начин да осъществят натиск върху президента при избор на военни аташета и военни представители, или да влияят чрез политически натиск при избора на началник на генералния щаб на македонската армия.

За осъществяване на действителната роля на президента от особена важност е неговият избор. Президентът се избира на общи и преки избори с тайно гласуване. По такъв начин той получава мандат пряко от избирателите, както е случаят и с депутатите от парламента. С мандат от пет години, който с една година надхвърля този на законодателното тяло, се предоставя това, което в теорията се посочва, че функцията на държавен глава е гарант на институциите. Определяне на долната граница на възрастта за президент се дължи на общоприета необходимост изпълняващият тази функция да бъде зряла и стабилна личност, със значителен политически и житейски опит. Изборът за президент, както определя Конституцията, се извършва в последните 60 дни от мандата на предишния заемал този държавен пост. В случай на прекратяване на мандата на президента, поради каквито и да било причини, изборът на нов президент се извършва в срок от 40 дни от датата на прекратяване на мандата. Начинът на избор на държавния глава определя и неговата позиция в системата на държавното управление. Политическата му позиция се извлича от политическото влияние на партийната структура. Според Конституцията, в член 83 има несъвместимост на длъжността Президент на републиката с едновременно изпълнение на друга публична функция, т.е. професия или пост в политическа партия.

Субординацията на президента на републиката, на конституционността и законността, сама по себе си вече съдържа елементи на неговата отговорност. Но Конституцията изрично предвижда въпроса за отговорността му и процедурата за определяне отговорност. В този контекст Конституцията посочва, че президентът на републиката е отговорен за нарушаване на Конституцията и на законите в изпълнение на своите права и задължения. Същотака, в член 83 от Конституцията се определя, че за отнемане на имунитета му решава Конституционния съд, като независима съдебна власт. Процедура за определяне отговорността на президента на репуб-

ликата се повдига от парламента с мнозинство от две трети от общия брой депутати, а за степента на отговорността му решава Конституционният съд с квалифицирано мнозинство от общия брой съдии. Това осигурява баланса между изпълнителната власт и съдебната власт като автономен сегмент на властта. С това се предотвратява политическите амбиции на парламентарния състав да станат преднамерена причина за отнемането на президентския имунитет.

Реалната власт на президента, която се определя от Конституцията, можем да систематизирани в няколко области, а именно: външнополитическа група функции, отбранително-сигурност и извънредна група функции, съдебно-контролна и коригираща група функции и други функции.

В частта отбрана-сигурност и извънредна група функции се причисляват следните: върховен главнокомандващ на въоръжените сили (чл. 79); президент и ръководител на Съвета за сигурност (чл. 86); с пълномощия по назначаване на трима членове на Съвета за сигурност (чл. 84/1-6); с право на предложение за обявяване военно положение (чл. 124); с право за обявяване на военно или извънредно положение, ако парламентът не може да функционира (чл. 124; чл. 125); с правомощия за назначаване и замяната на правителство и на други длъжностни лица по време на военно положение (чл. 127).

Всичко това следва да се разглежда в контекста на факта, че военната организация на армията е подчинена на основната цел за нейното съществуване, а това е водене на война. Затова и съществува подчинение на голяма маса хора на един човек – върховния главнокомандващ. Той има пряко задължение по изпълнението на тази цел, но и задължение да предотвратява възможността военните да излязат от конституционен контрол. В този смисъл, президентът е институцията, която приема основните документи за армията.

Президентът на републиката като върховен главнокомандващ на въоръжените сили има важна роля в рамките на управлението и командването на армията. Сред пълномощията на президента се включва и вземането на решения по редица актове, които продължават да се изпращат до Министерството на от branата (ГЩ на армията) за тяхното по-нататъшно изпълнение. Това сътрудничество ясно отразява зависимостта между президента и военното министерство. По въпросите от областта на националната отбрана президентът има активна комуникация с министъра на отбраната. Президентът може директно да общува и с началника на ГЩ което негово законно право, съгласно настояща законодателство.

Необходимо да се изяснят правилата на играта, особено в изпълнителната сфера, за да се преодо-

леят недоразуменията, които често пъти не са случайни, но основно произтичат от липсата на политическа и демократична култура в Република Македония.

През изминалния период основният въпрос, който се оказа проблематичен, е във връзка с определени правомощия, към които има стремеж за присвояване. Именно правомощията на президента, въпреки че са посочени в Конституцията и в Закона за от branата, в резултат на чести промени на властта, създават ситуации, при които правителството се стреми към определени правомощия в областта на от branата.

В този смисъл, правомощията на президента не са точно обяснени и няма яснота по предвидената процедура, отнасяща се до начина, чрез който президентът ще ангажира армията за преодоляване на конфликти и кризи от вътрешен характер (н.з. член 35 от Закона за управление на кризи и член 40 от Закона за от branата). Част от Армията участва в подкрепа на полицията при кризисни условия. Предложение до правителството за необходимостта от участие на част от армията, съгласно стратегическия от branителен преглед на Републиката, дава Управляващият комитет. По предложение на правителството, участието на част от армията за справяне с кризисна ситуация решава президентът. Той може по всяко време да преоценни необходимостта от участие на част от армията. Начинът на участие на част от армията в кризисна ситуация се ureжда с наредба, която се приема от президента. Въпреки че има подобрени правни решения, които поясняват частите на отговорност в армията, на практика все още се появяват проблеми, особено в необходимото дефиниране на член 35 от споменатия закон в подзаконовите актове, където ясно да се дефинира ролята на армията и приемане на наредба от президента като върховен главнокомандващ.

Президентът на Републиката като върховен главнокомандващ на въоръжените сили има решаваща роля в рамките на управлението и командването на армията ясно определена в член 79 от Конституцията на РМ и членове 16, 18 и 28 от Закона за от branата. Това е сложна и трудна дейност, за чието осъществяване освен президентът се ангажират съответните лица, които допринасят за успешното изпълнение на тази специфична дейност. В рамките на пълномощията на президента се включва и взимане на решения по редица актове, които продължават да се изпращат до Министерството на от branата (ГЩ на армията) за тяхното по-нататъшно изпълнение. Това сътрудничество ясно отразява зависимостта между президента и министерството. Но има и

ситуации, когато се появяват проблеми в изпълнение на решението.

Бяхме свидетели за честите разминавания между президента и Министерството на от branата, т.е. правителството по ключови въпроси за преструктурирането на армията според Годишната национална програма за членство в НАТО (ГНПЧ). Правителството има за задача да изготви ГНПЧ, но когато става дума за броя и размера на армията, както и за нейното оборудване (Член 20 от Закона за от branата), президентът и неговото влияние при назначаването и отзиваването на генерали, особено Началникът на генералния щаб косвено влияе върху решението (член 27 от Закона за защита на МТ). Това често забавя започналите процеси, в случай, че Началникът на генералния щаб не е адаптиран към новите промени.

Няма нужда правомощията на президента в областта на от branата да се ограничават или да се засилват, но е необходимо да се изяснят някои проблеми, особено в частта, отнасяща се до въпроса за спецификата на връзката президент – генерален щаб – министър на от branата (Закона за защита на РМ, глава 3, членове 16, 18 и 20, глава 4, членове 22, 23, 24, 25, 26 и 27).

Има и ситуации, когато се появяват проблеми в изпълнение на решението. Така например Върховният главнокомандващ на въоръжените сили спуска своето решение за изпълнение директно до началника на генералния щаб. Ситуацията допълнително се усложнява в областта на командването на армията, заради член 28 от Закона за от branата, според който президентът на страната осъществява командването на армията чрез министъра на от branата. Конституционният съд отмени този член от Закона за от branата, тъй като не е създадена възможност за различни, дори и за директно противоречиви тълкувания относно начина на нейната практическа реализация. Министерството на от branата има пълно право да знае съдържанието на решението, защото това дава логистична подкрепа на армията. Противоречието възниква от факта, че президентът е този, който назначава началника на Генералния щаб (член 27 от Закона за от branата), който пък, от друга страна, освен че изпълнява задачите от президента, получава задачи и от министъра на от branата. Това по принцип се надвишава, като и министърът на от branата е член на Съвета за сигурност, където по неписано правило се вземат решенията и взаимно се информираат. Необходимо е прецизиране на член 27 от Закона за от branата с цел ясно да се определят отношенията при командването на армията от президента на републиката и неговото отношение към Министерството на от bran-

ната. В резултат на конституционните и законови разпоредби, които правят, правителството отговаря пред парламента, в ръцете на правителството е предложението за назначаването на министъра на отбраната. В ситуации, когато има някакъв проблем във веригата на командването, президентът няма възможност да поиска от парламента да уволни министъра. При такива обстоятелства парламентът би трябвало да развива високо ниво на политическа култура и отговорност, за да разбере, че президентът и министърът не могат вече да работят заедно, независимо от факта, че министърът обикновено е назначен от редиците на парламентарното мнозинство, да разреши и да назначи нов министър.

Особено проблематично се смята отношението на генералния щаб, който пряко комуникира с президента по отношение на министъра на отбраната. Щабът е на мнение, че това трябва да бъде така, тъй като президентът е тежен върховен главнокомандващ.

Подобен подход би бил негативен и за армията, и за президента, особено при вземане на решения за определени действия при особени ситуации.

БЕЛЕЖКИ

1. Bakreski, O. Dr'avnite organi i odbranata, Makedonska riznica, Ku-manovo, 2002.
2. Bryden, A/Fluri, P (eds.), 2003, Security Sector Reform: Institutions, Society and Good Governance, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden.
3. Vankovska B. i Cvetkovski C. Pravoto i odbranata, Grafohartija, Skopje, 1996.
4. Gocevski T. i Bakreski O. Politi~kiot i ekonomskiot sistem i odbranata na Makedonija, Filozofski fakultet, Skopje, 2005.
5. Mitkov V. i Klimovski S. Politi~ki i ustaven sistem, Prosvetno delo, Skopje, 1995.
6. Cottay A. Edmunds T. and Forster A. (eds.), Democratic Control of the Military in Postcommunist Europe, PALGRAVE, 2002.
7. Parliamentary Oversight of the Security Sector, Inter-Parliamentary Union and DCAF, Geneva/Belgrade, 2003
8. Fluri, P. and Shalamanov V. (eds), Security Sector Reform Does it Work, Sofia: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces/George C. Marshall – Bulgaria, 2003.
9. Lehner, Ulrich and Tanner, Fred (eds.), 2001, Coping with the New Security Challenges of Europe, Proceedings of the 4th International Security Forum, Peter Lang, Bern.
10. Fluri, P. H., Trapans, J. A. (eds.), 2003, Defence and Security sector Governance and Reform in South East Europe: Insights and Perspectives, Macedonia, Moldova, Romania, Volume II, Geneva/Belgrade: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces.

Издателски вести

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА ПОДКРЕПЯ ИЗДАНИЕ ЗА ДЕТСКАТА ИЛЮСТРАЦИЯ

В рамките на XIII национален фестивал на детската книга 9–10 май 2011 г. бе организирана научна кръгла маса по инициатива на Регионална библиотека „Сава Доброплодни“ - Сливен. Предварително събрани доклади бяха издадени в научен сборник „Развитие на детската илюстрация и влиянието ѝ върху детското четене“ (Сливен, ИК Жажда, 2011. 224 с. Двуезичното издание (на български и английски), със стилно оформена корица, е с предговор на съставителя – г-жа Росица Петрова-Василева, директор на библиотеката и инициатор на проявата. Изданието е реализирано с финансовата подкрепа на Министерство на културата. Първият доклад „Традиции и съвременни аспекти в илюстрацията и орнаментиката на българската детска книга“ бе изнесен от доц. д-р Лъчезар Георгиев, главен редактор на сп. „Издател“, който направи и дарение от авторски книги и броеве от списанието на РБ „Сава Доброплодни“. Свои доклади в сборника представиха още Дешка Денева от РБ „П. Славейков“ – В. Търново, доц. д-р Петър Стефанов от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, доц. д-р Вихрен Чернокожев и Росица Чернокожева от Института за литература при БАН, детската писателка Петя Александрова и др. Международното участие в сборника бе регистрирано с доклади на италиански, унгарски и сръбски автори, между които Сузана Барсоти, Агнеш Балаж, Душан Джурджев, Симо Ешич, Саша Лукович-Василевич.

Научните наблюдения и анализи в сборника очертават съвременните тенденции в развитието на детската илюстрация, очертават оформителски подходи и издателска политика, коментират стилове, техники и естетически решения, методическо посредничество за осмыслияне на художествените текстове в детската книга.

Издател

ПЕСЕН НА ПЕСНИТЕ

Ангел Чобанов

VII Студентска научна конференция и изложба на Университета по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ) „Информацията – фактор, мисия, истина” („The information – factor, mission, truth”) беше посветена на Националния празник на българската просвета и култура и на славянската писменост – 24 май, 135-годишнината от Априлското въстание, 100-годишнината от създаването на Съюза на народните читалища.

Форумът има своя традиция (посочените по-редни номера са на направените от студентите доклади; подчертаното понятие – и *по-горе* в текста и *по-долу* – е ключовото, на което участниците представят свое определение в рамките на конкурса за точна, кратка и изчерпателна дефиниция):

I: „Професионална реализация – XXI век” – „Vocational realization – XXI century” (девиз: „*Una voce*” – „*C един глас*”) (17.10. 2005 г.) (9 доклада: NN 1–9);

II: „Информационно разнообразие на света” – „Information diversity of the world” (девиз: „*Non vas, sed fax flammans*” – „*Не съд за знание, а пламтящ факел*”) (19.05.2006 г.) (57 доклада: NN 10–66);

III: „От информация към знание – „From information to knowledge” (девиз: „*E pluribus unum*” – „*От многото единото*”) (18.05.2007 г.) (139 доклада: NN 67–205);

IV: „Информация – личност – знание” – „Information – person – knowledge” (девиз: „*Aliis inserviendo consumor*” – „*Служейки на другите, изгарям*”) (16.05.2008 г.) (85 доклада: NN 206–374);

V: „Информация – ценности – общество” – „Information – values – society” (девиз: „*Licht, mehr Licht*” – „*Светлина, повече светлина*”) (22. 05.2009 г.) (86 доклада: NN 375–460);

VI: „Информация: универсалност и свобода – избор, достъп, прозрачност” – „Information: Universality and freedom – choice, access, transparency” (девиз: „*Vitam impendere vero*” – „*Да посветим живота си на истината*”) (21.05.2010 г.) (76 доклада: NN 461–536);

На Дения на Отворените врати на УНИБИТ на 20.05.2011 г. студентите представиха 73 доклада (NN 537–609) на три секции (Библиотекознание, библиография, книгознание; Информационни технологии; Културно-историческо наследство) и Кръгла маса по проблемите на рецензирането.

Разпределението на докладите е по следните категории:

- интердисциплинарни изследвания;
- актуални теми на съвремието;
- историко-културни изследвания;
- изследване на традиционно публикувани издания;
- изследване на електронни публикации.

Приложената таблица дава информационна картина на докладите в абсолютни стойности и в проценти.

В традиционното си слово към студентския научен форум Ректорът на УНИБИТ проф. д.и.к.н. Стоян Денчев обобщи: „Личността на учения – изследователя, твореца, архитекта на настоящето и бъдещето – е генератор и двигател на феноменологичната трансформация на информацията в знание, постигнато в името на социокултурния напредък като хуманитарна кауза.”

В центъра на вниманието на форума беше Англо-руско-българският речник по библиотечна и информационна дейност, публикуван в съавторство на преподавателите от УНИБИТ и проф. Дж. Ричарсън (САЩ), проф. Е. Р. Сукиасян (Русия) и техните научни екипи. Интерес предизвикаха студенческите проучвания по създадената в УНИБИТ електронна библиотека „EVRISTIANA” и станалите вече традиционни

за университета проучвания по Паисиадата – концепцията и езика на „История славяноболгарска ...” на св. о. Паисий Хилендарски (информационно-лексикален разрез), информационната карта на нестинарството (този път бяха сравнявани национални костюми от Иран и България) и др.

Участието на студентите в тези справочно-енциклопедични задачи е разработено по специална методика за всяко изследване, по която се извършват от тях фактографски и етимологични справки в най-големите библиотеки и академични средища, музеи и архиви на България по специално подбрани издания и други видове документи и с помощта на библиографите на съответните научни библиотеки.

Експерти на форума – наред с преподавателите на УНИБИТ – бяха и водещите специалисти от Българската академия на науките и Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий”.

Научният студентски форум се проведе в присъствието на видни общественици, дейци на културата, изследователи и практици на библиотечно-информационната социокомуникативна сфера, представители на държавната администрация, дипломати, духовни лица. Студентите бяха приветствани от президента на Република България, научния секретар на Българската академия на науките, от ректори и преподаватели на университети и директори на библиотеки.

В словото си към присъстващите поетесата Лилияна Стефанова изрази възхищението и искрено си вълнение от разгръщащото се уникално научно и културно движение в УНИБИТ.

Научната конференция по утвърдила се традиция беше предшествана от студентската Академична интертекстуална аксиология „Песен на песните” – част от ораторията „БЯЛА СВЕТЛИНА”, посветена на историята на българското изящно слово.

В своеобразен КОРАБ НА ДУХА, който метафорично изобразяваше идеята БЪЛГАРИЯ НА КРЪСТОПЪТ МЕЖДУ СТИХИИТЕ, бе организирана сценографията на композицията, дело на проф. д.п.н. Александра Куманова и литературния критик д-р Николай Василев (автор на многогодишно проучване по проблематиката на интертекстуалната аксиология, защитено във вид на дисертационен труд).

В приповдигнатата и особено тържествена атмосфера прозвучаха фрагменти от знаменити музикални творби: св. Йоан Кукузел – „Достойно ест”, Хендел – „Музика на водата”, Хайди – „Сътворението: Оратория”, Бетовен – „Симфония N 3. EROICA”, Шуберт – „Ave Maria”, Григ – „Пер Гюнт (Песента на Соловей)”, Вагнер – „Тристан и Изолда (Въведение)”, Масне – „Медитация”, Мануел де Фая – „Огънят”, любимата песен на Васил Левски „Отдавна ли си, мом(н)е ле, калугерица”. В интеракцията бяха включени творби от българските поети (Николай Лилиев, Елизавета Багряна, Атанас Далчев, Никола Вапцаров, Иван Пейчев, Веселин Ханчев, Александър Геров, Александър Вутимски, Валери Петров, Блага Димитрова, Божидар Божилов, Павел Матев, Лилияна Стефанова, Пеньо Пенев, Петър Караангов, Иван Динков, Евтим Евтимов, Константин Павлов, Михаил Берберов, Христо Фотев, Владимир Башев, Любомир Левчев, Дамян Дамянов, Борис Христов, Маргарита Петкова), съчетани с подбрани текстове от *Песен на песните*, *Св. евангелие от Матея и от Иоана; Първо послание на св. апостол Павел до Коринтияни; Пространно житие на св. Петка Търновска от св. Патриарх Евтимиий Търновски и др.*

На базата на всеки студентски форум се публикува том на **Трудовете на Студентското научно общество при УНИБИТ**:

Т. I. [Първа-Трета] I–III Студентски научни конференции. – 2008. – 612 с. : с ил. ; табл. – Съдържа: Tabula gratulatorum : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на университета за 2005–2007 г. (72 загл.) ; Именен показалец ; Показалец на рец. книги и изследв. институции ; Показалец на електрон. сайтове.

Tabula Gratulatorum [I] : Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005–2007 (NN 1–72) / [Състав.: А. Куманова ; Библиогр. ред. М. Максимова.] // Tr. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. I, 2008, с. 7–16. – 72 ном. назв. – Без подпись.

Информация : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Tr. на Студентското научно об-

щество при СВУБИТ (София), Т. I, 2008, с. 489–496.

Т. II. [Първа-Четвърта] I–IV Студентски научни конференции : Избр. публ. – 2008. – 652 с. : с ил. ; табл. – Съдържа: *Tabula gratulatorum* : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на унив. за 2005–2008 г. (223 загл.) ; Именен показалец ; Показалец на рец. книги и изследв. институции ; Показалец на електрон. сайтове.

Tabula Gratulatorum [II]: Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005–2008 (NN 1–223) / [Състав.: А. Куманова ; Библиогр. ред. М. Максимова.] // *Tr.* на Студентското научно общество при СВУБИТ, Т. II, 2008, с. 7–32. – 223 ном. назв. – *Без подпись.* Т. III. [Първа-Четвърта] I–IV Студентски научни конференции : The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-болгаро-английский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност. – 2009 (2010). – 886 с. с ил. ; табл.

[1] *The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology* = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност / Compil.: John V. Richardson, Eduard R. Sukiashian, Victor V. Zverevich, Alexandra Kumanova ; Managing Ed.: Stoyan Denchev ; Ed.-in-Chief: Alexandra Kumanova ; Ed. Board: Robert Burger, Charles E. Gribble, Irina L. Lynden, Patricia Polansky, Bradley L. Schaffner, Yakov L. Shraiberg, Nikolaj Vasilev, Mariyana Maximova, Tsvetanka Naydenova, Svetla Boycheva, Anton Daskalov, Ruzha Simeonova, Tatyana Dermendzhieva, Diana Raleva, Boryana Nikolova ; Graph. Ed.: Nikolaj Vasilev, Boryana Nikolova, Boryana Apostolova ; Techn. Ed.: Nikolaj Vasilev, Vasilka Stefanova ; Rev.: Fred Mainhard, Nikola Kazanski, Maria Mladenova, Dimitar Christozov ; [2] *The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology* = Русско-болгаро-английский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Русско-болгаро-английски речник по библиотечна и информационна дейност / Состав.: Эдуард Р. Сукиашян, Виктор В. Зверевич, Александра Куманова, Джон В. Ричардсон ; Ответств. ред.: Стоян Денчев

чев ; Гл. ред.: Александра Куманова ; Ред. колегия: Роберт Бургер, Чарльз Грибл, Ирина Л. Линден, Патриция Полански, Бредли Шаффнер, Яков Леонидович Шрайберг, Николай Василев, Мариана Максимова, Цветанка Найденова, Светла Бойчева, Антон Даскалов, Ружа Симеонова, Татяна Дерменджиева, Диана Ралева, Боряна Николова ; Граф. ред.: Николай Василев, Боряна Николова, Боряна Апостолова ; Техн. ред.: Николай Василев, Василка Стефанова ; Рец.: Фред Майнхард, Никола Казански, Мария Младенова, Димитър Христозов, Стефка Илиева ; [3] *The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology* = Болгаро-англо-русский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност / Състав.: Александра Куманова, Джон В. Ричардсън, Едуард Р. Сукиашян, Виктор В. Зверевич ; Отг. ред.: Стоян Денчев ; Гл. ред.: Александра Куманова ; Ред. колегия: Роберт Бургер, Чарльз Грибл, Ирина Л. Линден, Патриция Полански, Бредли Шаффнер, Яков Леонидович Шрайберг, Николай Василев, Мариана Максимова, Цветанка Найденова, Светла Бойчева, Антон Даскалов, Ружа Симеонова, Татяна Дерменджиева, Диана Ралева, Боряна Николова ; Граф. ред.: Николай Василев, Боряна Николова, Боряна Апостолова ; Техн. ред.: Николай Василев, Василка Стефанова ; Рец.: Фред Майнхард, Никола Казански, Мария Младенова, Димитър Христозов, Стефка Илиева. – София : За буквите – О писменехъ, 2010 с. – 886 с. : с ил. – Тр. на Студентското научно общество при Унив. по библиотекознание и информ. технол. : Том III.

Т. IV. [Четвърта] IV Студентска научна конференция / Зам.-гл. ред. С. Василева, С. Бойчева ; Ез. и граф. ред. Б. Апостолова ; Техн. ред. Д. Бояджиев, И. Костова, П. Петрова. – 2009. – 648 с. : с ил. ; табл. – Съдържа: *Tabula gratulatorum* : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на унив. за 2005–2009 г. (319 загл.) ; Именен показалец ; Показалец на рец. книги и изследв. институции ; Показалец на електрон. сайтове ; Показалец на ключовите думи ; [Анот.] съдържание на бълг., рус., англ. ез.

Tabula Gratulatorum [IV]: Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005–2009 (NN 1–319) / [Състав.: А. Куманова ; Библиогр. ред. М. Макси-

мова.] // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. IV, 2009, с. 7–48. – 319 ном. назв. – Без подпис. Ценност : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. V, 2010, с. 735–754.

Личност : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. IV, 2009, с. 457–478.

Т. V. [Пета] V Студентска научна конференция / Зам.-глав. ред. Л. Цветкова, Т. Тодорова ; Науч. ред. Е. Недева ; Ез. и граф. ред. Б. Апостолова. – 2010. – 894 с. : с ил. ; табл. – Рец.: М. Младенова, Д. Христозов, И. Попов, И. Петева, Д. Паргов, И. Павлова. – Съдържа: *Tabula gratulatorum* : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на унив. за 2005–2009 г. (419 загл.) ; Именен показалец ; Показалец на рец. книги и изследв. институции ; Показалец на електрон. сайтове ; Показалец на ключовите думи (от Т. IV) ; [Анот.] съдържание на бълг., рус., англ. ез. – Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Университет по библиотекознание и информ. технол.

Tabula Gratulatorum [V] : Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005–2009 (NN 1–419) / [Състав.: А. Куманова, Д. Рагьова ; Библиогр. ред. М. Максимова.] // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. V, 2010, с. 7–56. – 419 ном. назв. – Без подпис.

Публ. и в.: Куманова, А. Апостоли на инфосферата : Наблюдение на ценностите : Увод в онтологията на триединството информация – наука – школа : Учебник за студенти по когнитологично портретиране на персоналии в дисциплините от информ.-комуникативния цикъл на знанието [: Т. Топалова, Л. Георгиев, С. Ленкова, Е. Златева, Б. Десев, Т. Бончева, М. Василев, В. Младенова, С. Крапев, Т. Арабаджиева, Б. Паунов, Е. Георгиева] / Науч. ред. С. Денчев ; Обща ред. Н. Василев ; Експертна ред. В. Велев ; Терминол. ред. Н. Казански ; Справочно-информ. ред. Д. Ралева ; Библиогр. ред. М. Максимова ; Граф. ред. Б. Апостолова ; Худож. ред. С. Янев ; Техн. ред. В. Стефанова ; Рец.: М. Младенова и др. – София, 2010, с. 187–233.

Ценност : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. V, 2010, с. 735–754.

Т. VI. [Шеста] VI Студентска научна конференция / Зам.-глав. ред. Л. Цветкова, Т. Тодорова ; Науч. ред. Е. Недева ; Ез. и граф. ред. Б. Апостолова. – 2011. – 876 [1–64; 1–208 CB. O. П ИС; 668] с. : с ил. ; табл. – Рец.: М. Младенова, Д. Христозов, И. Попов, И. Петева, Д. Паргов, И. Павлова. – Съдържа: *Tabula gratulatorum* : Систематиз. хронол.-азб. библиогр. списък на публ. на членовете на Студентското науч. общество на унив. за 2005–2010 г. (507 загл.) ; Именен показалец ; Показалец на рец. книги и изследв. институции ; Показалец на електрон. сайтове ; Показалец на ключовите думи (от Т. IV) ; [Анот.] съдържание на бълг., рус., англ. ез. – Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Университет по библиотекознание и информ. технол.

Tabula Gratulatorum [VI] : Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005–2010 (NN 1–507) / [Състав.: А. Куманова, В. Меродийска ; Библиогр. ред. М. Максимова.] // Тр. на Студентското научно общество при УНИБИТ (София), Т. VI, 2011, с. 7–39. – 507 ном. назв. – Без подпис.

Свобода : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при УНИБИТ (София), Т. VI, 2011, с. 535–545.

Съдържа и: Свети отец Паисий Хилендарски. История славяноболгарская … : Информационен код на българската книжовност и литература : I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия) / Обща ред. и епилог Стоян Денчев ; Науч. ред., историография, коментар, именен показалец, географски показалец Милен Куманов ; Библиогр. и текстолог. ред., тезаурус, предисл., сигнифициран препис Александра Куманова ; Ез. ред., предисл., сигнифициран препис, послеслов (дейксис) Николай Василев ; Терминолог. ред. Елена Томова, Диана Ралева, Венцислав Велев; Справочно-информацион. ред. Марияна Максимова, Цветана Найденова, Антон Даскалов ; Рец.: Иван Теофилов, Никола Казански. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. VI, 2011, с. 1–208 CB. O. П ИС : ил. (Факлоносци ; II)

Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Унив. по библиотекознание и информ. технол.

**СТРАТИФИКАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНИЯТА НА СТУДЕНТСКОТО НАУЧНО ОБЩЕСТВО (СНО)
ПРИ УНИБИТ* ПО**

I-VII СТУДЕНТСКИ НАУЧНИ КОНФЕРЕНЦИИ

(2005-2011 г.)

Поредна научна конференция на СНО	Общо количество на докладите / Поредни номера	Проблематика на докладите			
		Интердисциплинарни изследвания	Актуални теми на съвремието	Историко-културни изследвания	Изследване на традиционното публикуване издания
	Поредни номера	Поредни номера	Поредни номера	Поредни номера	Поредни номера
1	2	3	4	5	7
1	9	2 (22,22 %)	8 (88,88 %)	2 (22,22 %)	9 (100 %)
17.10.2005 г.	NN 1-9	NN 2, 8	NN 1-7, 9	NN 1, 5	NN 1-9
II	57	34 (59,50 %)	14 (24,50 %)	10 (17 %)	109 (78,49 %)
19.05.2006 г.	NN 10-66	NN 11, 17-21, 23-33, 35-39, 46, 48-50, 53, 54, 59-64	NN 12, 22, 34, 40-45, 47, 51, 52, 65, 66	NN 10, 13-16, 54-58	NN 10-21, 23, 25-37, 40-44, 47, 48, 51, 52, 54-66
III	139	103 (74,16 %)	18 (12, 96 %)	30 (21,60 %)	109 (78,49 %)
18.05.2007 г.	NN 67-205	NN 67, 68, 71, 74, 75, 82-86, 88-97, 101-103, 105-116, 119, 121-123, 125, 126, 128- 154, 156-158, 160-164, 167, 168, 171, 176-178, 181-183, 185, 186, 188-190, 192, 194- 205	NN 76-81, 87, 98, 120, 124, 127, 155, 165, 169, 170, 172, 184, 187	NN 69, 70, 72, 73, 76- 81, 87, 99, 100, 104, 117, 118, 159, 166, 169, 170, 172-175, 179, 180, 184, 187, 191, 193	NN 67-126, 157-198, 200-205 NN 122, 127-156, 199

IV	85 (84 + 1*)	46 (54,76 %)	26 (30,95 %)	58 (69,04 %)	69 (82,14 %)
16.05.2008 г.	NN 206 (290) – 209 (293), 211 (295), 213 (297) – 216 (300), 219 (303), 220 (304) – 224 (308), 230 (314) – 232 (316), 235 (319), 239 (323), 240 (324) – 243 (327), 244 (328), 245 (329), 249 (333), 251 (335) – 256 (340) – 261 (345), 263 (347) – 266 (350), 270 (354) – 276 (360) – 283 (367), 285 (369) – 287 (371), 374	NN 208 (292), 209 (293), 218 (302) – 220 (304), 228 (312) – 231 (315), 233 (317) – 235 (319), 244 (328), 257 (341) – 261 (345), 267 (351), 268 (352), 274 (358), 278 (362) – 281 (365), 288 (372), 374	NN 207 (291), 210 (294) – 213 (297), 216 (300), 221 (305), 224 (308) – 227 (311), 232 (316), 236 (320) – 243 (327), 262 (346), 264 (348) – 266 (350), 269 (353) – 277 (361), 282 (366) – 287 (371), 289 (373), 374	NN 206 (290) – 244 (328), 258 (342) – 260 (344), 262 (346), 264 (348) – 289 (373)	NN 209 (293) – 212 (296), 245 (329) – 257 (341), 261 (345), 263 (347)
V	86	18 (20,93 %)	55 (63,95 %)	41 (47,67 %)	35 (40,70 %)
22.05.2009 г.	NN 375-460	NN 375, 397, 398, 403-405, 407, 408, 417, 420, 425-427, 447-449, 451, 453	NN 384, 387, 392, 394, 395, 401-406, 408-410, 412, 413, 416-418, 420-428, 432, 434-436, 440-443, 446-452, 454-456, 458-460	NN 375-386, 388-391, 393, 396, 399, 400, 411, 414, 415, 418, 419, 428, 429, 430-442, 444, 445, 450-457, 460	NN 385-401, 407, 433, 435, 436, 438-440, 443-446, 448, 451, 453, 457-460
VI	76 (73; 3****)	32 (43,84 %)	22 (30, 14 %)	35 (47,95 %)	17 (23,29 %)
21.05.2010 г.	NN 461-533 ; 534-536***	NN 462, 464, 469, 470, 476, 477, 480, 483, 494, 503, 504, 507-519, 524-533	NN 461, 463, 473, 477, 482, 485, 486, 495, 500, 507-511, 515, 517-522, 526, 527	NN 468, 471, 478, 487, 489-499, 503-505, 507-516, 520	NN 479, 495, 498, 505, 507-516, 520

VII	76 (73; 3****)	11 (15,07 %)	34 (46,58 %)	36 (49,32 %)	32 (43,84 %)	25 (34,25 %)
20.05.2011 г.	NN 537-609 ; 610-614****	NN 538, 549, 553, 555, 557, 561, 562, 569, 571, 596, 598	NN 537, 546, 547, 550, 553, 555, 557, 560-563, 568, 569, 571-574, 579, 583, 584, 585-589, 591, 596-600, 605, 608, 609	NN 542, 543, 545, 548, 552, 556, 558-560, 564, 566, 568, 570, 572, 573, 575-578, 580-582, 590- 597, 601-605	NN 538-547, 550-552, 554-561, 563-566, 570, 575, 578, 593-595, 606	NN 539-547, 572-575, 579-586, 588-560, 607, 608

* До 30.09.2010 г. назв. на унив. – СВУБИТ.

** Приведените след знака „+“ стойности обозначават включените в съответния пореден том на *Трудовете на СНО при УНИБИТ* (чийто номер е тъждествен на научен форум) публикации на студенти, специално появяващи се в изданието във връзка с паметни дати, годишници, юбилей.

*** Посточените след предшестванта от интервал точка и запетая „;“ данни се отнасят за литературо-художествени текстове, възникнали в процеса на съответния форум (те са снабдени със сигнифициращ пореден номер – като публикации, но не са част от статистическата база, отразявана чрез *наст. Табл.*, която изцяло е свързана с научноизследователското творчество на студентите).

**** Тези сведения се касаят за редактирани от студентите на УНИБИТ работи, и също не са включени в статистическия анализ.

ТРИЕЗИЧЕН РЕЧНИК ПО БИБЛИОТЕЧНА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ

(БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, КНИГОЗНАНИЕ, ПОЛИГРАФИЯ, АРХИВИСТИКА,
ДОКУМЕНТАЛИСТИКА, БИБЛИОГРАФИЯ, БИБЛИОГРАФОЗНАНИЕ, ИНФОРМАТИКА,
ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ)

Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев

Проф. д.п.н. Александра Куманова

Доц. д-р Никола Казански

Д-р Николай Василев

Марияна Максимова

„The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology =
Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности =
Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност (The Russian –
Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-болгаро-
английский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Руско-българо-
английски речник по библиотечна и информационна дейност; The Bulgarian – English – Russian
Dictionary of Library and Information Terminology = Болгаро-англо-русский словарь по
библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна
и информационна дейност)“ *

Всеки речник регистрира някакво моментно състояние на езика/езиците, а това би трявало да означава, че той *a priori* е архивен документ, фиксиращ историята на паметта на този/тези езици.

Затова всеки **нов речник** в информационно-комуникативен план е (едновременно!):

- и нов,
- и стар ...

Необходимостта от непрестанно обновяване и доуточняване, което да следва пулсациите на творящото човешко време и пространство, е неотменна част от природната езикова информационно-комуникативна структура и на посочения в подзаглавието на *наст. текст* речник.

Този речник е уникално за нашата страна издание, тъй като досега има само няколко, и то само двуезични речници, създадени по някой от разрезите на библиотечно-информационната дейност, каквито са изданията на БАН:

– Англо-български речник по научна информация (София, 1959);

– Немско-български речник по библиотечно дело (София, 1994).

В уводните статии, публикувани от съставителите към представления в загл. тук речник, е направен преглед на основните дву- и пр. езични речници, посветени на различни разрези на библиотечно-информационната социокомуникативна сфера.

Те са от типа на:

Мануйлов, О. А. Русско-английская терминология по библиотековедению и смежным наукам. – Новочеркасск, 1999;

Сарингулян М. Х. Англо-русский библиотечно-библиографический словарь. – М., 1958;

Терминологический словарь по информатике на 14-ти языках. – М., 1975;

Dictionarium bibliothecarii practicum (ad usum internationalem in XXII linguis) = The Librarians Pract-

tical Dictionary in Twenty-two Languages = Wörterbuch des Bibliothekars in Zweiundzwanzig Sprachen / Ed. Dr. Zoltan Pipics. – Budapest, 1974;

Dictionnaire encyclopédique de l'information et de la documentation. – Paris, 1997;

Dmitrieff, A. Russian-English Glossary of Library Terms. – USA, 1966;

Lexikon des Bibliothekswesens. Band 2. Sprachregister Deutsch – Rusisch – English – Franzoesisch – Spanisch. – Leipzig, 1975.

Настоящият „**The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology** = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ е изключително ценно справочно издание, тъй като – освен българския – обхваща двата най-разпространени международни езика в западната и източната част на европейския континент.

Ретикуларната (мрежеста) структура на това издание дава възможност за широка гама от кръстосани езикови и терминологични справки.

Не случайно в Програмата на VII Студентска научна конференция и изложба „**ИНФОРМАЦИЯТА – ФАКТОР, МИСИЯ, ИСТИНА**“ („**THE INFORMATION – FACTOR, MISSION, TRUTH**“) на Университета по библиотекознание и информационни технологии именно на основа на „**The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology** = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност (The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-болгаро-английский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Русско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност; **The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology** = Болгаро-англо-русский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност)“ са направени сериозни и ценни сравнителни статистически проучвания на терминологията на:

– библиотекознанието (научна дисциплина, изучаваща проблемите на създаването, организи-

рането, съхранението и използването на информационните ресурси на библиотеките, както и теорията и практиката на библиотечното дело);

– книгознанието (наука за книгата, разглеждана от различни аспекти – създаване, оформяне, печатане, разпространение и съхранение);

– полиграфията (технически инструментариум за производство на печатна продукция – книги, периодика и пр.);

– архивистиката (научна дисциплина, изучаваща и разработваща теоретичните, методическите и практическите въпроси на архивите и организацията на архивното дело);

– документалистицата (научно-практическа дисциплина, изучаваща създаването, размножаването, съхранението, разпространението и оборота на документалните източници на информация);

– библиографията (научно-практическа дейност за създаване, съхранение и разпространение на семантични и семиотични идентификатори и други данни за всички видове информационни източници);

– библиографознанието (наука за историята, теорията, методиката и организацията на библиографията като научно-практическа дейност);

– информатиката (научна област, изследваща общите свойства и структури на информацията, както и закономерностите при процесите, свързани с комуникациите в науката и историята, методиката и организацията на научно-информационната дейност);

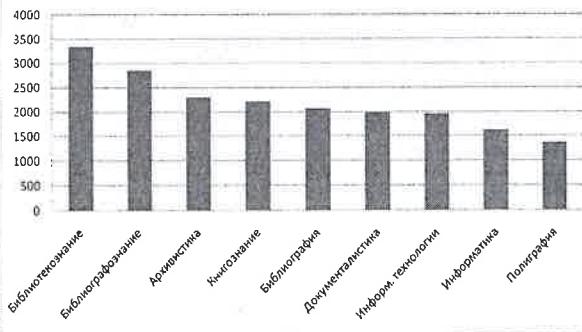
– информационните технологии (съкупност от средства, методи, процедури и инструментариум за събиране, обработване, съхраняване, възпроизвеждане, разпространяване и обмен на данни, първична и вторична информация).

По всеки контекст (библиотекознание, книгознание, полиграфия, архивистика, документалистика, библиография, библиографознание, информатика, информационни технологии) са представените студентски изследвания на ежегодния научен форум на УНИБИТ (NN 539-547), които позволяват да се достигне до ценна синтезирана статистическа информация за „**The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology** = Англо-русско-болгарски словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ (вж: Табл. и Граф. 1-4 към Табл.: с. 74-76).

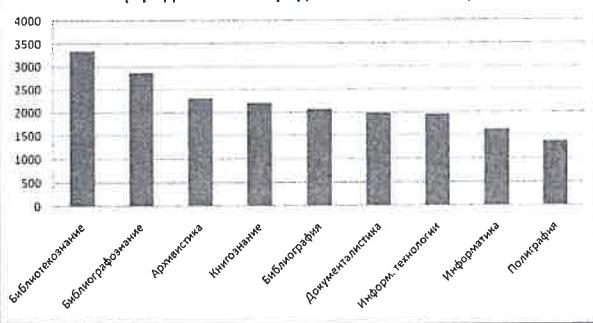
Пореден N на изследването	Контекст	Термини и понятия, представени на <u>български език</u> %	Фиксирали чрез ... термини и понятия, представени на <u>английски език</u>	Фиксирали чрез ... термини и понятия, представени на <u>руски език</u>
539	Библиотекознание	3338 78,21 %	3584	3821
540	Книгознание	2198 50,73 %	2301	2267
541	Полиграфия	1362 31,4 %	1549	1422
542	Архивистика	2297 53,01 %	2211	2305
543	Документалистика	1969 45,44 %	3982	2007
544	Библиография	2620 60,46 %	2842	2524
545	Библиографознание	2045 49,45 %	2248	2261
546	Информатика	1618 37,34 %	1823	2037
547	Информационни технологии	1937 44,70 %	2139	2325

(Статистически разрез)

Термини и понятия, отразени на български език, по
..., в "Българо-Англо-Руски речник по библиотечна и
информационна дейност"
(Представени по реда на количеството)

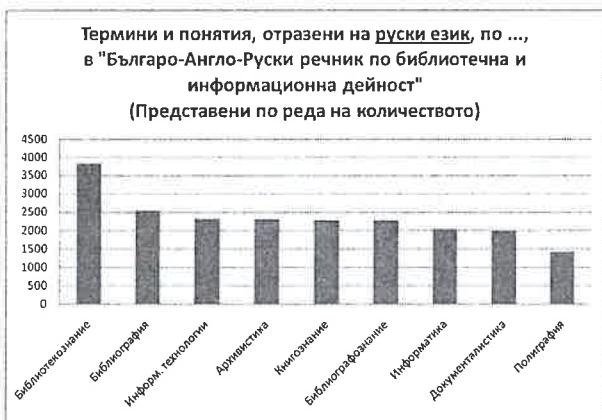

Термини и понятия, отразени на български език, по
..., в "Българо-Англо-Руски речник по библиотечна и
информационна дейност"
(Представени по реда на количеството)

Графика 1 към Таблицата

Графика 2 към Таблицата

Графика 3 към Таблицата

Графика 4 към Таблицата

Terminology = Болгаро-англо-русский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност), е информационно-коммуникативна ситуация, поставена в естествена езикова среда, боравеща с общо 39000 морфологични единици (думи и словосъчетания), структурирани в специализирани термини и понятия.

Статистическият анализ и направените изчисления, построени върху първоначалните емпирични проучвания на лексикалната маса на речника**** и сравняването им, водят до следните обобщения за количествените характеристики на наблюдаваните лексикални езикови съотношения (разрези, които семантично се пресичат и/или частично съвпадат) със следната динамика:

1) термините и понятията, използвани на английски език за обозначаване на **библиотечно-информационната сфера**, се разпределят с най-голяма интензивност в областта на **библиотекознанието**; следва – **библиографията**; на трета позиция се намират **книгознанието**, **библиографознанието**, **архивистиката**, **информационните технологии**; на четвърта позиция е **информатиката**; на пета – **полиграфията**;

2) термините и понятията, използвани на рussки език за обозначаване на **библиотечно-информационната сфера**, се разпределят с най-голяма интензивност в областта на **библиотекознанието**; следва – **библиографията**; на трета позиция са **информационните технологии**, **архивистиката**, **книгознанието**, **библиографознанието**; на четвърта – **информатиката** и **документалистиката**; на пета – **полиграфията**;

3) термините и понятията, използвани на български език за обозначаване на **библиотечно-информационната сфера**, се разпределят с най-голяма интензивност в областта на **библиотекознанието**; следва – **библиографията**; на трета позиция

ция са **архивистиката** и **книгознанието**; на четвърта – **библиографознанието**, **документалистиката**, **информационните технологии**; на пета – **информатиката**; на шеста – **полиграфията**;

4) доминиращо в трите езика количествено измерение на **библиотековедската лексика** е с най-висок относителен ръст в трасето на **руския език**, следван от **английския**; на трета позиция е **българският език**;

5) след **библиотекознанието** **документалистиката** и **библиографията** се налагат като най-обемните в лексикално отношение сфери – като най-висок при тях е ръстът на термините и понятията, фиксирани на **английски език**, следвани от аналогични на **български и руски език**;

6) **архивистиката**, **книгознанието** и **библиографознанието** заемат следващата позиция; тук книгознанието е по-обемно на **английски език**, архивистиката – на **български и руски език**, библиографознанието – на **английски и руски език**;

7) **информационните технологии** и **информатиката** са следващи в класацията – водещ е **руският език**, следван от **английския**, на трета позиция е **българският**;

8) **полиграфията** е на последна позиция – като лидер е **английският език**, след него е **руският**, на последно място е **българският език**.

Съществена е принципната съизмерност на лексикалните трасета на трите наблюдавани езика.

Библиотекознанието се очертава като традиционна универсална професионална сфера за библиотечно-информационното дело.

Документалистиката и **библиографията** са културните аналоги и измерители на библиотекознанието.

Полиграфската сфера, чийто термини и понятия са едни от най-архаичните във времето (XV–XXI в.) (разбира се, след библиотекознанието, библиогра-

фията и архивистиката), заема последно по лексикален обем място в класацията.

Лексиката в областта на модерните научно-практически и терминологично-понятийни сфери, каквото са **информатиката и информационните технологии**, догона ръста на „класическите“ информационно-комуникативни сфери.

Трябва да се отбележи специално, че многоезиковите терминологични речници по библиотекознание са важна съставка на библиологичната схема – ризома (естествено възникнало ментално разклонение от връзки), която стои в основата на библиотечно-библиографската социосфера.

Посредством тези – многоезикови терминологични речници – става наблюдава съществуващата ризомна връзка между компонентите на социосферата и глобалната планетарна **информационна среда**. Именно чрез тях се извършва непрестанната семантизация и пресемантизация на библиотечно-библиографските и информационните феномени.

Желателно е разширяването на описвания речник с повече чужди езици (немски, френски, италиански и други), както и превръщането му в компендиум, подобен на информационния модел, изграждан чрез изданието на ЮНЕСКО:

Terminology of documentation / Terminologie de la documentation / Terminologie der Dokumentation / Терминология в области документации / Terminologia de la documentacion : A selection of 1,200

basic terms published in English, French, German, Russian and Spanish / Comp. by Gernot Wersig and Ulrich Neveling. – Paris : UNESCO, 1976. – 274 p.

Новото издание позволява да се прогнозира развитието на терминосистемата и етимологизацията на комплексната библиотечно-информационна дейност като езиков, ментален и информационен универсален хуманитарен феномен.

БЕЛЕЖКИ

- * [1] *The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology* = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност / Compil.: John V. Richardson, Eduard R. Sukiasian, Victor V. Zverevich, Alexandra Kumanova ; Managing Ed. Stoyan Denchev ; Ed.-in-Chief Alexandra Kumanova ; Ed. Board: Robert Burger, Charles E. Gribble, Irina L. Lynden, Patricia Polansky, Bradley L. Schaffner, Yakov L. Shraiberg, Nikolaj Vasilev, Mariyana Maximova, Tsvetanka Naydenova, Svetla Boycheva, Anton Daskalov, Ruzha Simeonova, Tatyana Dermendzhieva, Diana Raleva, Boryana Nikolova ; Graph. Ed.: Nikolaj Vasilev, Boryana Nikolova, Boryana Apostolova ; Techn. Ed.: Nikolaj Vasilev, Vasilka Stefanova ; Rev.: Fred Mainhard, Nikola Kazanski, Maria Mladenova, Dimitar Christozov ; [2] *The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology* = Русско-болгаро-английский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Руско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност / Состав.: Эдуард Р. Сукиасян, Виктор В. Зверевич, Александра Куманова, Джон В. Ричардсон ; Ответств. ред. Стоян Денчев ; Гл. ред. Александра Куманова ; Ред. колегия: Роберт Бургер, Чарльз Грибл, Ирина Л. Линден, Патриция Полански, Брэдли Шаффнер, Яков Леонидович Шрайберг, Николай Василев, Марияна Максимова, Цветанка Найденова, Светла Бойчева, Антон Даскалов, Ружа Симеонова, Татяна Дерменджиева, Диана Ралева, Боряна Николова ; Граф. ред.: Николай Василев, Боряна Николова, Боряна Апостолова ; Техн. ред.: Николай Василев, Василка Стефанова ; Рец.: Фред Майнхард, Никола Казански, Мария Младенова, Димитър Христозов, Стефка Илиева ; [3] *The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology* = Болгаро-англо-русский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност / Състав.: Александра Куманова, Джон В. Ричардсън, Едуард Р. Сукиасян, Виктор В. Зверевич ; Отг. ред. Стоян Денчев ; Гл. ред. Александра Куманова ; Ред. колегия: Роберт Бургер, Чарлз Грибл, Ирина Л. Линден, Патриция Полански, Брэдли Шаффнер, Яков Леонидович Шрайберг, Николай Василев, Марияна Максимова, Цветанка Найденова, Светла

Бойчева, Антон Даскалов, Ружа Симеонова, Татяна Дерменджиева, Диана Ралева, Боряна Николова ; Граф. ред.: Николай Василев, Боряна Николова, Боряна Апостолова ; Техн. ред.: Николай Василев, Василка Стефанова ; Рец.: Фред Майнхард, Никола Казански, Мария Младенова, Димитър Христозов, Стефка Илиева. – София : За буквите – О писменехъ, 2010 с. – 886 с. : с ил. – Тр. на Студентското научно общество при Унив. по библиотекознание и информ. технол. : Том III.

** **Термин** (*лат. terminus*, „предел”, „граница”):

1) думи или словосъчетания, които се употребяват в специфичната терминология в различни сфери на човешкото познание и дейност като наименование на предмет, явление, свойство, процес или отношение;

2) в логиката – название, употребявано за означаване на съставните елементи на съждението: субекта и предиката.

*** **Понятие** – една от основните форми на мислене, в която обобщено са представени съществените признаци на предмети и явления.

Функциите на понятието са да разделя, идентифицира и класообразува.

Понятието е продукт и средство на мисленето.

**** Сре.: представените на VII Студентска научна конференция и изложба „Информацията – фактор, мисия, истина” („The information – factor, mission, truth”):

– **Библиотековедският контекст** на „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Панорама / Иван Петров, Радост Иванова, Десислава Ширкова, Люба Иванова-Поппетрова (N 539);

– **Книговедският контекст** на „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Вътрешна архитектура / Захари Ангелов, Елена Стоянова, Снежанка Димчева (N 540);

– **Полиграфският контекст** на „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Обща сицица / Сильвия Соколова, Евелина Данева, Гинка Каламова, Вяра Новакова, Стилиян Деков (N 541);

– Представяне на проблематиката по **архивистика** в „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от

„The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Общ план / Дияна Стойнева, Ивета Николова, Румяна Георгиева, Стефания Митева (N 542);

– **Панорама на документалистицата** в „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Общ план / Габриела Димитрова, Кристиан Стоянов, Александра Стратиева (N 543);

– **Библиографският контекст**, представен в „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Концептуални проблеми / Елица Данева, Цветелина Савова, Даниела Топузова, Ана Стоянова (N 544);

– **Библиографоведският контекст**, отразен в „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Концептуални проблеми / Венцислава Младенова, Николет Тодорова, Ралица Трифонова (N 545);

– **Полето на информатиката**, присъстващо в „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Панорама / Божидар Владимиров, Кристина Дойчинова, Владислав Греков, Вяра Койчева (N 546);

– **Областта на информационните технологии**, отразена в „Българо-англо-rusки речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” : Панорама / Венцислав Григоров, Димо Желязков, Диана Асенова (N 547).

ХУМАНИЗЪМ И ЗНАНИЕ – АЛТЕРНАТИВИ ИЛИ ХАРМОНИЧНО БЪДЕЩЕ НА ОБЩЕСТВОТО, ОСНОВАНО НА ЗНАНИЕ

Проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева

*Ръководител на катедра "Книга и общество" при
Университет по библиотекознание и информационни технологии*

За девети път, точно на 1 ноември – Дения на народните будители, Университетът по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ) провежда научни конференции с международно участие, на които се дискутират проблемите на духовността в информационния век. Последните две конференции преминават под мотото „Обществото на знанието и хуманизмът на ХХI век“.

За празничното настроение при откриването на конференцията допринесе и вестта за решението на Генералната конференция на ЮНЕСКО в двегодишния официален календар на световната културна общност да бъде вписана 250-тата годишнина от създаване на „История славянобългарска“.

В програмата на конференцията бяха включени 131 доклади, разпределени в четирите секции на 1 ноември и в постер-сесията за докторанти на 2 ноември:

1. „Знанието и новата цивилизация“ – пленарно заседание.
2. „Книжовност и хуманизъм“.
3. „Културно-историческо наследство и устойчиво развитие“.
4. „Информационно общество и икономика на знанието“.

Научната конференция беше открита от Ректора на УНИБИТ проф. д. ик.н. Стоян Денчев, който приветства официалния гост министър Сергей Игнатов и отбеляза, че академичният състав на Университета с гордост изпълнява дълга си като продължител на делото на първобудителя Паисий и на българските народни будители, „ревностно устоявайки така нужното за съвремието ни единение между традицията на духовното наследство на България и неговото прераждане във всепроникващите нови технологии.“ В доклада на директора на Американския изследователски център в София и президент на фондация „Америка за България“ проф. Денчев

Грениндър бяха поднесени по оригинален начин диалектиката на взаимодействието „Ретроспектива и перспектива“ и новите предизвикателства пред книжната култура в електронния век. В изложението на проф. д.т.н. Константин Антипов – Ректор на Московския държавен университет по печата „Ив. Фьодоров“ – бяха показани опасностите на „виртуалната реалност“ както за духовността, така и за икономиката на създаващата се нова цивилизация.

Духовното наследство на България като принос в европейската културна цивилизация от богомилите до делото на Паисий и в съвременните измерения на интелигентните платформи на новите образователни модели бяха дискутирани в пленарните доклади.

В докладите на българските участници и на гостите от Русия, изнесени в трите секции, се търсеха отговорите на въпросите: ще оцелее ли книжовността в информационния век, ще се чете ли въплътеното в електронно тяло слово или ще надделеят пессимистичните сценарии за „голите без книги народи“. Основания за оптимистични очаквания породиха споделените изследвания за устойчивото присъствие на българското народно творчество в съвременно културно пространство, присъствието на духовният елит на България от всички поколения в съвременния прагматичен век и променящите се концепции за културното наследство в съвременните политики на Европа в началото на ХХI век.

Технологичните устои на информационното общество и икономиката на знанието в условията на непрекъснатата спирала на обновление и кръстосани въздействия на нови научни открития и технологични усъвършенствания и реинженеринг присъстваха в споделените резултати от научни изследвания и наблюдения на участниците от България и от чужбина.

Постер-сесията за докторанти на УНИБИТ показва амбициозните и задълбочени търсения на мла-

дите изследователи на книжовната култура, пренесена в съвременната глобална медийна среда, трансформациите на библиотечните функции, социализация на историко-религиозни паметници, съвременни модели на трансфер на знание между бизнеса и образоването и формирането на новия социум в цялост – тези проблеми бяха представени в резултатите от изследванията на младите учени.

В заключение трябва да се отбележи, че и тази година научната конференция се превърна в значимо научно събитие, поддържащо високо равнище на научна комуникация между българските и чуждестранните учени в търсене на най-добрния път за опазване на устоите на европейската цивилизация и идентичност. Изследванията отчитат и се провеждат в условията на повсеместно проникващите компю-

търни технологии, агресивно налагашите се глобализационни въздействия, които изискват промяна на парадигмата на образоването за подготвяне на човешкия фактор за икономиката на знанието и, за съжаление, с негативното въздействие на глобалната финансова криза.

Научната конференция беше отразена в медиите и присъстващите журналисти инициираха публикуването на голяма част от изнесените доклади в периодичния печат, взети бяха интервюта от официалните гости и участници в конференцията, с което се постигна и една от основните цели – да получат гласност в обществото изнесените проблеми на хуманизма в обществото на знанието и негово опазване, за да се съхранят духовните устои на европейската цивилизация.

СЕДМИЦА, ПОСВЕТЕНА НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ДЕН НА КНИГАТА И АВТОРСКОТО ПРАВО (23 април) (18-23.04.2011 г.) в УНИБИТ

Д-р Любомира Парижкова

Университетът по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ) отбелаяз Международния ден на книгата и авторското право" (23 април) с редица инициативи в рамките на една седмица. Именно информация за тези събития ЮНЕСКО помести в официалния си сайт за честванията на 23 април по света, където България бе отбелязана чрез проявите в УНИБИТ.

„Седмица, посветена на Международния ден на книгата и авторското право (23 април)" (18-23. 04.2011) се реализира чрез проект по Наредба № 9 на МОН „За условията и реда за планиране, разпределение и разходуване на средствата, отпусканi целево от държавния бюджет за присъщата на държавните висши училища научна или художественоизворческа дейност" на Университета по библиотекознание и информационни технологии (НИП – 03-2011).

Проектът е с ръководител проф. д.и.н. Стоян Денчев (ректор на УНИБИТ) и координатор гл. ас.

д-р Любомира Парижкова (преподавател в УНИБИТ). Екипът на проекта е от млади учени, докторанти и студенти. Партньори на проекта са Асоциация „Българска книга“ и Столична библиотека.

Четене на поезия на английски език от студенти бе част от програмата. Студенти по реторика се включиха в артистично представяне на детски приказки пред аудитория от първолаци. Малките зрители и участници получиха за подарък книжката със стихове „Дъга“ на поета Петър Парижков, както и много лакомства.

Друг любопитен момент от честването на Международния ден на книгата и авторското право бе полагане на основите на Буккросинг зона пред библиотеката на университета. Там всички, които са привързани към четенето, могат да оставят или вземат книга, регистрирана в световната мрежа на буккросинг (www.bookcrossing.com), и да проследят движението ѝ след това.

На 18-ти април бе официалното откриване на инициативата, където всеки гост получи по едно цвете, както в Испания се прави в деня на книгата. На този ден след приветствията и пленарните доклади, бяха отворени две изложби – Изложба на антикварни, редки и ценни книги, организирана от д-р Васил Загоров (преподавател в УНИБИТ) и „Из-

ложба за Библията“ на Стефан Пилц. Бяха раздадени наградите „Четящият човек“ (Homo legens) за постижения в полето на духовността.

Организира бе кръгла маса „Книгата – нашето по-смислено настояще“, където се срещнаха представители на книгоиздателския бизнес, интелектуалци, писатели, режисьори, преподаватели и студенти и дискутираха мястото на книгата и проблемите, свързани с авторското право. Специални гости на кръглата маса бяха писателите Богдан Русев, Васил Георгиев и Мария Питерс, както и известният режисьор Явор Гърдев, които споделиха пред студентите своя опит в писането на книги, както и ги преведоха из дебрите на творческия процес.

На специална сесия бяха представени студентски доклади и есета.

Д-р Тереза Тренчева (преподавател в УНИБИТ) инициира формиране на студентска група относно Свободния софтуер.

Много ентузиазъм и талант вложиха участниците в уъркшопа за собственоръчно изработена книжка. В резултат всеки участник имаше свое творение – уникална книжка с подбрани от самия него текстове.

В рамките на „Седмицата...“ бяха и конкурсите за студентско есе и плакат на тема „Книгата в мой живот“. Бяха получени над 40 плакати и 30 есета. Най-добрите бяха наградени. Всички плакати участваха в изложба.

„Седмицата...“ завърши с хепънинг в двора на УНИБИТ.

Събитията получиха широко медийно отразяване, включително и в международни издания – Forum UNESCO-University and Heritage (FUUH).

В момента се разработва сайт на проекта. През м. ноември се очаква да излезе и сборник с публикации от кръглата маса.

ОБРАЗЦОВО ЮБИЛЕЙНО БИОБИБЛИОГРАФСКО ИЗДАНИЕ НА ХЪРВАТСКАТА КАРМИЛСКА ПРОВИНЦИЯ

Проф. д.п.н. Александра Куманова

Mihetec, Vjenceslav. 50 obljetnica dolaska karmelitana u Hrvatsku = 50th Anniversary of the Arrival of the Carmelites in Croatia / Ed. Fr. Dario Tokic, Fr. Vjenceslav Mihetec, Fr. Jure Zecevic. – Zagreb : Karmelska izdanja – KIZ, 2010. – 176 p. : col. ill. – (KIZ Monographs ; 2)

Парал. текст на англ. ез.

Подигам очи към планините,
Отдено ще ми помош дойде. (Пс. 120)

Представяната книга на видния хърватски богослов и провинциален настоятел на Хърватската Кармилска провинция о. Венцислав Михетец от общността в Ремете (род. 1945 г.), е посветена на 50-годишнината на Кармилския монашески орден* в родината му.

В България Кармилският орден съществува от началото на XX в. и е представен понастоящем в пълнотата си: братя, сестри монахини в клаузура и светски братя и сестри**.

Книгата „50 години от идването на кармилитите в Хърватска“ е образец на двуезичните паралелни монографични публикации (на хърватски и английски език), осъществена под редакцията както на самия автор, така и на о. Дарио Токич – професор на Католическия факултет по теология на Загребския университет (род. 1968 г.) и о. Йоре Зечевич – декан на юр. факултет (род. 1958).

В книгата „50 години от идването на кармилитите в Хърватска“ са намерени блестящи полиграфични решения за изразяването на духа на строго систематизираното повествуване във вид на своеобразна енциклопедия за същността, мисията и приемствеността на Кармилския орден в Хърватска. Тези решения подчертават съответствието между съразмерните по обем текстове и логиката на композицията им, проявяваща се в последните – вътрешни деления на ин-

терпретация на поднасяния материал – във форма, носеща подчертана ритмика.

Както става ясно от предговора към книгата, създаден от действащия провинциален настоятел на Хърватската Кармилска провинция о. Винко Мамич† (род. 1963 г.), първите монаси идват в Хърватски Лесковац през 1958 г. По-късно те се присъединяват към братята в Сомбор, който е люлката на епархията. Следва основаването на други два манастира в Хърватска и разширяването на дейността им в България, Босна и Херцеговина (с. 10–11).

Като цяло дейността на хърватските кармилити днес е разгледана и в края на книгата от същия автор (с. 105–110).

Монографията „50 години от идването на кармилитите в Хърватска“ си поставя три цели: възпоменание, признателност и благодарност.

В нея се отделя внимание на историческите превратности, когато се води борба за свобода, справедливост, благоденствие и духовно влияние по време на постоянното отхвърляне на Църквата в държавните дела през втората половина на XX в.

Духът на признателност към предшествениците и към съвременниците на действащите днес братя, създали Хърватската Кармилска епархия, отдали всичките си сили и способности за оцеляването и авторитета ѝ, вдъхновява авто-

рите за създаването на представяната книга. Въз-
вишено им слово е пропито с благодарност към
Св. Троица – Бог-Отец, Бог-Син и Бог-Св. Дух –
за милостта към всички, които са съграждали
Кармилитската епархия. Отдадена е благодар-
ност и към Св. Дева Мария и Св. Йосиф – патро-
ни на епархиата за грижата им през изминалите
50 години.

Строго хронологичен е върховият подход на
автора при структурирането на отделните разде-
ли на книгата: „От планината Кармил до Сомбор”
(с. 13–26); „За Кармил и идването в Бачка” (с. 13–21).

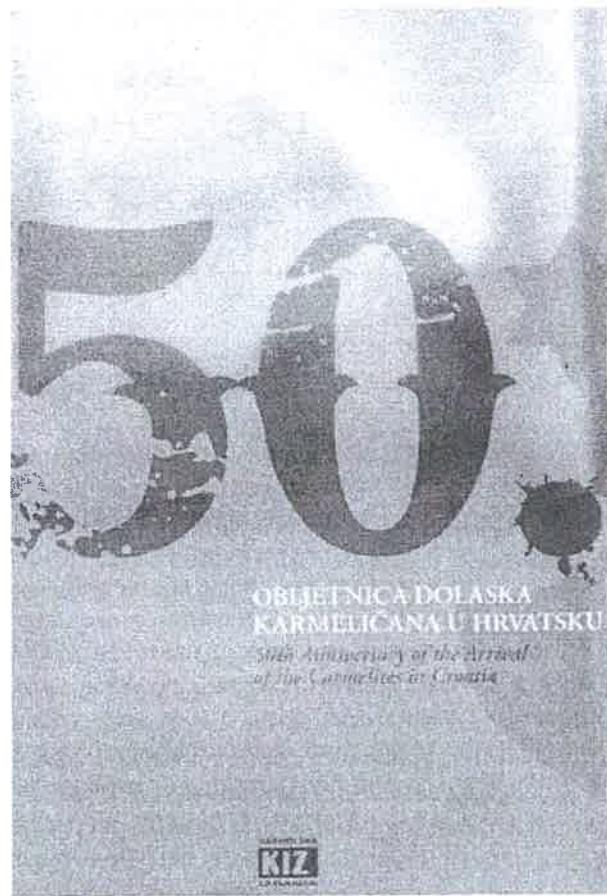
Разделът „За идването в Сомбор” (с. 21–26) е
създаден от о. Бернардин Вичмег (род. 1966).
Описано е достигането до решение за строеж на
нова църква в Сомбор, осъществено след прео-
доляването на многобройни трудности. Основ-
ният камък на новия манастир е положен през
1904 г. – преди идването на първите кармилити на
хърватска земя.

На разрастването на дейността на Кармил-
ския орден в Хърватска (с. 27–88), Хърватски
Лесковац, (с. 27–36), Ремете (с. 37–74) и Сплит
са посветени документиращи развитието на общи-
ността раздели. Проследена е историята на осно-
ваването на манастири на Божията майка в Сплит
(с. 77 –84) и Кърк (с. 85), както и отварянето на
общността към света (с. 89–104). Изложено е крат-
ко житие на божия служител кармилит о. Герард
Томо Стантич (1876–1956 г.) (с. 131–133).

Появата на Кармилския орден в Хърватска в
София (с. 89–94) е описана от о. Сречко Римац (род.
1966 г.) – кармилит, един от основателите на мъж-
кия Кармилитски манастир „Св. Йосиф” (2002 г.) и
организаторите на Духовния център „Бл. Папа
Ронкали” в София.

От изложеното се вижда, че по молба на Рим-
ската курия се пристъпва към основаването на
цит. Духовен център през 2003 г., което става с
усилията на двама братя от общността в Реме-
те – о. Ср. Римац и о. Тадей Перица (род. 1955 г.).
Тук е отделено внимание на женската монашеска
Кармилитска общност, действаща в София от
1935 г. (вж: **).

Разказано е как през 2002 г. о. Ср. Римац и о.
Т. Перица са изпратени при архиепископ Христо
Пройков – апостолически екзарх, след което
(след два месеца) братята кармилити се настани-
ват в къщата в София, в която е живял Бл. папа
Анджело Ронкали. На 14 декември 2009 г. е ръко-

положен първият български кармилит – брат
Йоан Хаджиев.

В раздела „Идване в Бушко Лаке (Босна и
Херцеговина)” е разказано за манастира „Св. Ели-
яс Кармил” и Духовния център към него (с. 96–99).
Тази статия е създадена от о. Доминик Магда-
ленич (род. 1973 г.).

„Поглед в бъдещето” (с. 100–104) е статията,
която описва отвореността на Кармилския орден
в Хърватска към активен духовен живот и негово-
ите аспекти, свързани с грижа за миряните, бла-
готворителност и просвещение.

Дейността на благотворителната, неполити-
ческа, независима обществена организация, която
е в тясно взаимодействие с Католическата църк-
ва „Каритас”, подпомагана от Кармилския орден
в Хърватска, е в центъра на внимание на статията
на о. Яков Мамич – провинциал на областта през
2003–2008 г. (с. 111–114). От тази публикация ста-
ва ясно, че братята се отдават на милосърдното
поприще като общност от 1991 г. като полагат гри-
жи за 1509 бежанци от Хърватска и 3463 бежан-
ци от Босна и Херцеговина – мюсюлмани, сърби
и хървати.

На о. Як. Мамич принадлежи и статията за дейността на Института за християнска духовност към Католическия факултет по теология на Загребския университет (с. 115–120).

За кармилитското обучение по духовност пише о. Франьо Подгорец (с. 121–124). Акцентирано е върху подготвителния двудневен курс „Системно обучение по духовност”, започнал работа през 2006 г. в Ремете.

За кармилитските издания обобщава о. Йоре Зечевич. Издателство „KIZ“ е създадено през 2004 г. (с. 125–128). Към 2010 г. са отпечатани 42 книги в 8 серии.

За хърватските мириди – кармилити повествува статията на Tea Живкович (с. 129–130). Светският кармилитски орден е основан през 1913 г. в Рим. Изтькнато е, че светския кармилитски орден в Сомбор включва няколко националности (хървати, унгарци, немци). През 2010 г. тези мириди – братя и сестри, са 45-ма на брой.

В книгата е представен Списък на ръкоположените кармилити от 1959 до 2009 г.: 53 свещеника, за всеки от които има приложен фотопортрет и кратка биографична справка (с. 135–153). Именно в тази своя част разглежданото издание е достигнало образцовата форма на равномерност и ритмика, която е трудно осъществима за библиографските речници от времето на първите патрологии (IV в.)!

В раздел „Фотоалбум“ са събрани снимки, илюстриращи живота на Хърватската Кармилска провинция (с. 155–167). Този фотоматериал е съпроводен с подробни текстове и визуално документира аспектите на дейността на братята и сестрите кармилити.

Книгата „50 години от идването на кармилитите в Хърватска“ завършва със:

- списък на комисарите и провинциалите на Кармилския орден в Хърватска от 1959 до 2011 г. (с. 168);

- кратка хронология на събитията, очертаващи свързаните с този орден по-важни дати за периода 1940–2009 г. (с. 169–170) и

- библиографски бележки към текста: 50 номерирани записи (с. 172–174).

Появата на монографията „50 години от идването на кармилитите в Хърватска“ е проява на духовен интелектуален акт, извършен от създателите ѝ, в който се оглежда Кармилският орден в Хърватска като част от апостолата на нова духовно движение и неговото развитие на общество

ние с Бога, вкоренено с библейската планина Кармил: „*Подигам очи към планините, Отдемо ще ми помош дойде.*“ (Пс. 120)…

БЕЛЕЖКИ

* Кармилският орден е съзерцателен монашески орден. Названието му идва от библейската планина Кармил, издигаща се от източните брегове на Средиземно море. Тази планина е място на важни старозаветни събития, сред които най-впечатляваща е срещата на пророк Илия с 400-те „дъбравни пророци“ на Баал, които разобличава със силата на истинския Бог. Мястото оттогава става убежище на пустинници.

През 1155 г., след първите кръстоносни походи, на планината Кармил се заселват рицари начело със св. Бертолд от Калабрия, останали тук, за да водят уединен живот.

Годината 1156 се приема за година на основаването на първия Кармилски манастир.

През 1209 г. братята кармилите получават своето монашеско правило от Йерусалимския патриарх Алберт.

През 1237 г. принадлежащите на ордена трябва да напуснат планината Кармил, подгонени от нахлуването на сарацините в Палестина. Те се завръщат в Европа, където са принудени да преустроят отшелническия си начин на живот и да се утвърдят на фона на мощното движение на т. нар. „просешки ордени“ на францисканци и доминиканци. Живеят вече в градовете, в малки общности, отдадени на молитвен живот.

През 1247 г. папа Инокентий IV утвърждава Правилото на Кармилския орден.

Орденът добива и своя женска общност през втората половина на XV в. в Холандия, призната официално от папа Николай V на 7 октомври 1452 г. Бл. Йоан Сорет заедно с Франсоаз Д’Амбоаз основават женски кармилски манастир, а делото им се разпростира и във Франция, Италия, Испания.

От същата година (1452 г.) води началото си и Мирският Кармилски орден. Още тогава се зараждат движения за реформи в Кармилските манастири, обрънати към строгостта на молитвения съзерцателен живот, заложен при основаването им в Св. земи.

През бурния XVI в., белязан с нахлуването на протестантството и провеждането на Трентинския вселенски събор, две големи личности в Испания обновяват основно Кармилския орден в смисъла на молитва и бедност, живели в смиреннието на затворен за света живот. Това са светците

и доктори на Църквата св. Тереза от Иисус (1515–1582) и св. Йоан от Кръста (1542–1591).

След основаването на първия реформиран женски манастир „Св. Йосиф” в Авила през 1562 г. само няколко години по-късно – в 1568 г. Св. Йоан от Кръста заедно със своя събрат Антон от Иисус подема Терезианска реформа в мъжкия орден, възвръщайки силата на старото правило в него-вия съзерцателен и апостолски дух. В следващите 20 години се формират 16 нови женски общинства и 15 мъжки. Новото крило на ордена се отделя официално през 1593 г., то повлиява не обратимо реформаторските движения в старото чрез делото на Филип Тибо в началото на XVII век.

Така от XVI в. Кармилският орден се разделя на два клона, които съществуват и досега:

– единият, следващ смекчените от папа Евгений IV през 1432 г. строги монашески правила на първооснователите;

– другият – „Реформиран Кармил”, наричан още „Оден на Боси Кармилити и Кармилитки”, последвал реформата на св. Тереза от Иисус и св. Йоан от Кръста (вж: *по-горе*).

Терезианска реформа е всъщност периодът, откроил най-ярко духовната идентичност на Кармила сред големите монашески общинства в Западна Европа и неговото изключително присъствие в развитието на християнската мистика и в Учението на Църквата, което продължава и до днес. През XVII в. реформата в Кармила се разпростира в цяла Европа.

XVIII в. е векът на рационализма и на Френската революция, който поставя Кармилския орден в тежко положение на изпитания. Той е забранен във Франция и много негови членове търпят мъченическа смърт (например светите кармилитки от Компиен).

Възраждането на Кармилския орден започва през XIX в., задвижено от брат Доминик от „Св. Йосиф” във Франция, който възстановява през 1840 г. Кармилския манастир около Бордо. В Европа по това време в Кармила действат забележителни личности: испанецът Бл. Франсиско Палау, полският офицер св. Юзеф Калиновски, немският пианист Херман Коен, а през XX в. – Св. Тереза от Младенца Иисус и бл. Елисавета от Св. Троица. Драматичният XX в. разда и своите бележити свидетели и мъченици на вярата в редовете на Кармила: о. Мари-Еужен основава първия светски кармилски институт – „Дева Мария Кармилска”; св. Едит Шайн, еврейка по рождение, философ, приела католицизма и монашеството в Кармила, умира в Освиенцим; о. Жак от Иисус (Кармил в Арон, Фонтенблон) умира, напускайки лагера Гюзен.

Днес Кармилският орден съществува в своите два клона, обособени през XVI в. (вж: *по-горе*).

Босите Кармилити, произхождащи от Терезианска реформа, наброяват понастоящем около 4000 братя и 12000 сестри монахини, пръснати по всички континенти. Редом с тях в молитвения живот ги съществуват светски братства и кармилски институти, разпространени в 44 страни. Секуларните кармилски общества по света са около 677 с над 27 000 членове.

** Известно е, че появата на Кармилския орден в България в средата на 30-те години на XX в. се свързва с дейността на екзарх Кирил Куртев, Бриулски епископ и апостолически администратор на католиците от източнославянско богослужение в България (1891–1971). Кармилът в България възстановява линията на строгото аскетично служене в молитвен апостолат и допълва насочения към обществото апостолат на Сестрите евхаристинки.

Личната привързаност на епископ Кирил Куртев към Кармилския орден, както и епископското му посещение през 1927 г. в Кармилския манастир в Цариград, са сред обстоятелствата, благоприятстващи учредяването на общността в София, но решаващи за това са последвалите негови големи усилия.

След завръщането си в епархията монсеньор Кирил Куртев получава известие, че жребият да постоянно с молитви за благото на Църквата и пастирските му начинания се е паднал на сестра Регина от Пресвятото Сърце Иисусово. След смъртта ѝ през 1932 г. сестрите решават нейният път да бъде продължен от сестра Мария от Ангелите. На нея ще бъде съдено с още четири други свои сестри да бъде основателка на първия източнокатолически Кармил в София и дълго-годишна негова главна настоятелка.

В кореспонденцията между монсеньор Кирил Куртев и сестра Мария през 1932–1933 г. постепенно укрепва идеята за източен Кармил в центъра на неговата епархия. През 1933 г. той прави първи постъпки пред някои кармилитски манастири в Италия и Франция за кандидатки за бъдещия Кармил в България. В работата си епископ Куртев е подкрепен от архиепископ Анджело Ронкали; сестра Мария – е настърчавана от Главната настоятелка на цариградския манастир – сестра Луиза от Пресвятото Сърце Иисусово.

В края на юни 1934 г. епископът се обръща с официално писмо към тогавашния апостолически делегат в Цариград монсеньор Марготи да бъде дадено разрешение за основаването на Кармилска общност от славянски обряд в София. От

своя страна сестра настоятелката в Цариград по молба на сестра Мария от Ангелите се обръща на 29 юни 1934 г. с писмо до Св. отец да разреши създаването ѝ.

В началото на февруари 1935 г. Източната конгрегация съобщава на монсеньор Кирил Куртев, че официалното разрешение на Св. Конгрегация на Източните Църкви в Рим от 29 април 1935 г. до апостолическия делегат в Цариград Негово Високопреосвещенство Андрджело Ронкали, архиепископ на Месембria (Декрет N 390 от 20 май 1935 г.).

На 22 май 1935 г. избраните сестри от Кармила „Св. Дух“ в Кадикъй (Цариград) поемат към София и след ден те са посвещнати и настанени в къщата на сестрите евхаристинки на ул. „Върбица“, N 6. Каноническото оформление на установяването им е акт на учредяване на българския Кармил.

Основан е първият Кармилитски манастир в България „Св. Дух“ – „Мария Посредница на всички благодати“ (церемония и ритуал на 24 юни 1935 г.), намиращ се под покровителството на Св. Тереза на Младенца Исус – пръв от източнославянско богослужение и за целия свят.

В делото по приспособяването на богослужебните текстове и практики към източнославянския обряд и усвояването в съвършенство на литургичния църковнославянски език и на славянското богослужение сестрите успяват с ревностната помощ на о. Йордан Карамитров от Обществото на Исус – духовникът, поканен в България от епископ Кирил Куртев, който помага на Църквата при устройването на източнославянската семинария и сам преподава в нея.

Скоро към малката общност на първите сестри кармилитки се приобщават и български момичета. През 1940 г. монахините се установяват на свое място, в няколкото малки къщи, закупени от Църквата за тях, около черквата „Св. Франциск“ в София. За това помога дон Франческо Галони, основателят на Италианския културен институт в България.

На 14 ноември 1940 г. е отслужена първата славянска Св. литургия от о. Йордан Карамитров в малкия вътрешен параклис на новото място на сестрите; след тази меса литургия на латински език отслужил и дон Фр. Галони. На 25 декември 1940 г., след тържествените литургии по случай Рождество Христово, монсеньор Кирил Куртев извършва тържествения ритуал по поставяне на клаузурата.

Втората световна война внася промени в обичайния живот на сестрите кармилитки. Под

заплахата на бомбардировките, разрушаващи българската столица през втората половина на 1943 г., монахините кармилитки са евакуирани в Ямбол при сестрите облатки, където условията позволяват без особени сътресения те да следват съсредоточено точното изпълнение на своите обети. През пролетта на 1944 г. сестрите кармилитки се завръщат в своето полуразрушено софийско обиталище.

Последвалите години след тази дата са най-тежките в историята на първия славянски Кармил: изложената на преследванията на комунистическия режим общност неведнъж се намира на прaga на унищожението. През 1952 г. всички сестри са арестувани и подложени на строги разпити. Настоятелката прекарва повече от 50 дни в затвора, след което е експулсирана. Две от сестрите са изпратени в концлагер, от който се връщат след 9 месеца. Останалите, след около 40 дни затвор, са принудени да се приберат в семействата си. Настъпват тежки години на изпитания, през които сестра Блажена успява да поддържа общението между монахините и през 1958 г. те се настаняват да живеят в църквата „Св. Франциск“, преграждайки килии върху трибуналата, прекарвайки повече от 40 години в лишения и притеснения. Това е време на мълчаливо свидетелство на вяра, надежда и любов. Едва през 1999 г. става възможно установяването на клаузура в част от принадлежащите им в миналото къщи. През 2002 г. е узаконена сградата на завършения първи етап от строежа на новия манастир, започнат през 1996 г. Предстои изграждане на църквата, библиотеката, капитолната зала, отделението за болни сестри и на останалата част от килиите...

След преживените изпитания източнославянският Кармил пренася в новото хилядолетие аскетичните начала, на които е положен при своето основаване, и запазва мисията си, в името на която съществува!

На 14 октомври 2010 г. тържествено е открит Духовният център „Бл. Папа Ронкали“ в присъствието на архиепископ Януш Болонек и провинциалния настоятел на Хърватската Кармилска провинция о. Винко Мамич. Тук от 18 октомври 2010 г. се провеждат лекциите на тригодишния курс по богословие и духовност. Сградата е осветена с кратък молебен от апостолическия езарх архиепископ Христо Пройков, а монсеньор Януш Болонек предаде благословя на Св. отец папа Бенедикт XVI.

ЦЕННО И РОДОЛЮБИВО ИЗСЛЕДВАНЕ

**Лъчезар Георгиев. КНИГОИЗДАВАНЕ И КНИЖНИНА.
По документални източници от Държавния Военноисторически архив. Велико Търново, Фабер., 2011. 540 с., с ил., тв. подв.**

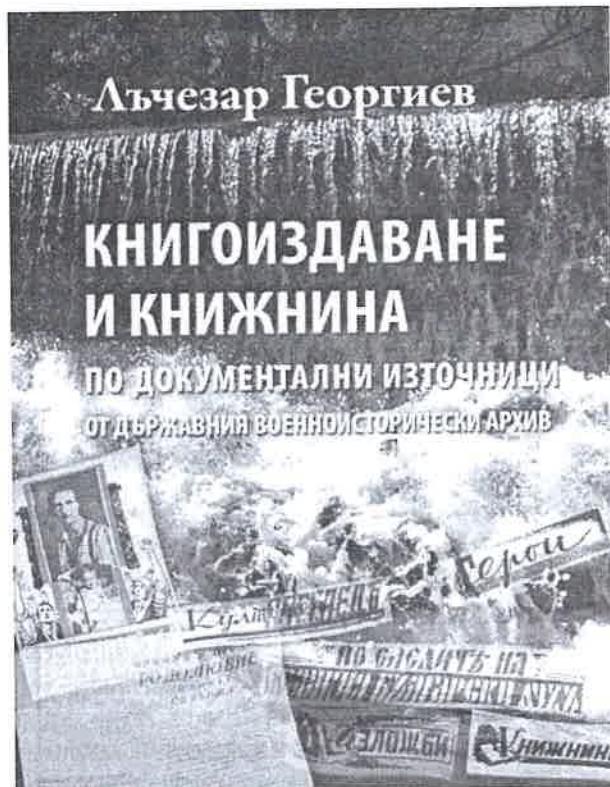
Проф. дфн Милко Петров

Да се изследва цялостното развитие на книгоиздаването и книжнината на Военноиздателския фонд е много родолюбиво дело, което е особено ценно, защото се основава на съвсем нови документални свидетелства. Въз основа на много богат документален материал, почерпен от фондовете на Държавния военноисторически архив (ДВИА) за първи път подробно се анализира създаването и развитието на военноиздателския комплекс у нас, проследява се пътят и развитието на военните печатни комуникации в един важен за изграждането на новата българска държавност период – от края на 19. век до средата на 20. век.

Авторът отлично познава документалните източници, той е извършил продължителни проучвания на фондовете на ДВИА, които му позволяват да представи на читателя малко познати факти и събития, да ги подреди и осмисли върху основата на нови извори и документални свидетелства.

Това обширно изследване на историята на военните печатни комуникации по същество надхвърля рамката само на военните медии и военното книгоиздаване. Авторът е потърсил допълнителен изворов материал, нови документални източници, други гледни точки към един малко изследван в българското медиазнание научен проблем.

В хронологичен порядък, доц. Л. Георгиев представя редица списания, като например сп. „Родолюбие“, което не може да се смята само за военно или литературоведско, общокултурно, научнопопулярно или забавно. Неговата тематика е богата и разнообразна, както и неговите автори като например редактора Илия Мусаков, който е много известна творческа личност за своето време, добре позната сред литературните среди и периодичните издания на военна тематика. Много подробно и

компетентно авторът представя неговото обширно литературно творчество – документални изследвания, разкази, романната трилогия „През огън и кръв“, повести и др. Големият опит на Мусаков като бе-летрист и автор на художествено-документална проза, му помага да създаде и развие библиотечната поредица „Родолюбие“, която след 1934 г. прераства в периодично списание, което излиза два пъти месечно. Това списание създава около себе си литературен кръг от известни писатели, които са негови сътрудници – Теодор Траянов, Йордан Йовков, Стилиян Чилингиров, Дора Габе, Ангел Карадий-

чев, Добри Немиров, Змей Горянин и др. Авторът правилно отбелязва, че издаването на това списание настърчава развитието на военно-патриотичната литература у нас, изпълнява образователни и възпитателни функции. Това списание поставя основите на бъдещото Дружество на военните писатели в България. Тук работят и развиват своя литературен талант автори като Илия Мусаков, Дамян Калфов, сравнително младите тогава Иван Аржентински и Емил Манов.

Илия Мусаков е първият изследовател на военна книжнина у нас и на печатните комуникации с военна тематика. Това и оправдава подчертания интерес на доц. Л. Георгиев към неговия творчески път. Приносът на Илия Мусаков за развитието на налагането на пазара на литературата с военно-патриотична тематика е безспорен, именно той написва редица художествено-документални очерци за наши известни военни дейци, организира и издаването на сп. „Родолюбие”.

Върху основата на документални източници и исторически свидетелства авторът подробно и задълбочено проследява развитието и метаморфозите на периодичните издания „Народна войска“ – „Народна армия“ – „Българска армия“, като ги сравнява и оценява – в контекста на епохата, целите и задачите, които си поставя военноиздателският комплекс с всяко от тези периодични издания.

Изследвано е детайлно създаването на военните периодични издания, ролята на българската военна интелигенция за появата и развитието на периодични издания като „Военен журнал“, „Военни известия“, „Войнишка сбирка“, след това и сп. „Отечество“, които работят за формиране на една национална военноиздателска традиция. Тя е свързана не само със старта на поредица от периодични издания с преобладаващо военна тематика, но и със създаването на военна печатница, която се оказва много перспективна за развитието на българското издаване на книги с военна тематика.

Авторът не подминава и създаването на „Походна войнишка библиотека“, която е най-значителната издателска проява в периода на войните. Тя има много голям тираж и разпространение и е особено популярна сред войниците и военната интелигенция. Върху нея по-късно се надгражда Военноиздателският фонд, с което започва нов етап в развитието на военните периодични издания. И ако Военноиздателският фонд преживява своето най-голямо развитие между двете световни войни, през

50-те години на 20. век върху него се надстройва новото Държавно военно издателство, което има отличен, професионално подгответ екип, много добре списван вестник, собствена печатница, свои списания. Именно Държавното военно издателство сравнително рано започва да функционира като съвременна медийна група, която по същество затваря целия цикъл на създаване – производство – и разпространение на книги и периодични издания.

Тук се подготвят такива периодични издания като седмичника „Народна отбрана“, списанията „Български войн“, „Военен журнал“, „Подофицерски журнал“, както и поредицата „Военна библиотека“. Успоредно с военните периодични издания, тук се печатат и други литературни списания като „Пролом“, „Юридическа мисъл“, поредицата „Древна България“, библиотека „Географско четиво“, „Годишник на журналистите“ и др. Това превръща Държавното военно издателство в културно средище, което чрез своята дейност разширява територията на българската култура, книжнина и книгопечатане.

Респектиращо по своя обем и дълбочина, това научно изследване действително има много посоки. Особено е радващо, че един млад учен като доц. Л. Георгиев с такава вещина повдига завесата на малко познати факти и исторически събития от историята на военните печатни комуникации у нас. Той „събужда“ за втори живот непознати до момента документални свидетелства за интересни наши вестници и списания на военна тематика, за онези военни писатели, които във времето остават като истински родолюбци и будителите на българския дух. Прочитането на тази книга за седен път ще ни убеди колко е нужно и полезно по-често да прелистваме нашето медийно и литературно минало.

За да осъзнаваме с приятна и тиха почуда какви съкровища на духа и родолюбието можем да открием в него.

Бел. ред. Публикуваме настоящата рецензия със съгласието на нейния автор. Този текст е обнародован на интернет сайта: newmedia21.eu

КНИГА ЗА ДУХОВНИТЕ ТЕРЗАНИЯ НА СЪВРЕМЕННИКА

**Виолета Станиславова. Преди съня.
Разкази. С., Мултипринт ЕООД, 2011. 128 с.**

Доц. д-р Лъчезар Георгиев

Самовгълбяване, духовни терзания, размисли за смисъла на човешкия живот и неговото присъствие в трансценденталните измерения, отвъд видимия свят, трасират изпълнената с емоционална обагреност нова книга на Виолета Станиславова – сборника с разкази „Преди съня”.

Това е първата ѝ белетристична книга, макар че като автор вече е позната в литературните среди с други авторски издания в областта на поезията – „Убежища” (1999), „Бездни” (2001), „Ти” (2003) и „Денонощник” (2008). Има и опит в областта на литературните печатни медии – в момента работи като редактор в органа на Съюза на българските писатели в. „Словото днес”.

Появата на белетристичния сборник на В. Станиславова бе отбелязана с кратък отзив на Димитър Георгиев в рубриката „Книжна лавица”, бр. 20 от 22 септември 2011 г. на в. „Словото днес”. Същият автор се спира по-пространно в послеслова си „В просьниците на душата” в самата книга „Преди съня” (с.122–125) върху лиричните нотки и метафоричните образи, които витаят в творбите. „Разказите на Виолета Станиславова имат интересна и необичайна конструкция – пише Д. Георгиев. – В повечето от тях действието се развива в реалния живот, преминава в зоната на съновиденията, после отново се връща в този свят. Това обаче не е естествените сънища, които спохождат всички хора, а съпоставяне и дори противопоставяне на видимото и невидимото, на желаното и постигнатото в живота. Затова тези видения могат да се нарекат „просъници”, в които нейните герои прелетяват, както изричат в един от разказите „през мрака на времето” (с.123).

За някои от разказите е характерен отвореният финал, налице са редица асоциативни детайли, преходи от телесното в трансцендентното, дори на места фабулата звучи като странна приказка. Самовгълбяването е път към други измерения и пространства, на които душата отклика и поема волна, отърсена от делничното, от болката и трагизма на земното. В разказа „Среща”, след претърпяна

злополучка героинята Мария се озовава сред свят на видения, среща се с духа на баща си, вижда в призрачна атмосфера свои отдавна починали роднини, разговаря със своя ангел-пазител, озовава се сред изумрудено небе, ефирни облаци с форма на небесни храмове, сред красиви къщи и градини с фонтани и водоскоци; цветя, храсти и дървета изльзват едва доловима мелодия, а във въздуха се носят неземни аромати, и всичко това изльзва такова неземно спокойствие, та омаяната от красотата героиня се питва дали не е преминала в отвъдното. В думите на Мария личи подтекстовото внушение за житетската философия, основана на разбирането, че човек се ражда с определено количество енергия и щом го свърши – умира, затова тази ценна, тънко трептяща нишка светлина, осъществяваща връзката ни със земния живот, трябва да се пази, да се съхранява колкото се може по-дълго, да не се пропилява нахалост. На въпроса за значението на случващото ѝ се, духът отвърща – за да не те е страх от смъртта, когато ти дойде времето.

Струва ми се, че в този разказ отчетливо се открояват възгледите на В. Станиславова, продължени и в следващите разкази като „Път към завръщането”, „Бялата светлина”, „Странност”, „Преминаването”.. Личната житейска драма на героите се трансформира в странно състояние на полуреалност, смъртта не е страшна; напротив, тя въздава справедливост, освобождава от болката, страданията, недоимъка. Радостта от срещата с отвъдното е контрапункт на деформацията на действителността. Жivotът на земята не е щастлив за героите, но те имат шанс да се измъкнат. Смъртта за тях е възмездие за понесените унижения, нещо повече, тя идва с покоя и усещането, че пристига удовлетворението на великата вечност.

Историите, които разказва В. Станиславова, са горният, видим пласт на наратива. Зад тях като втори,

невидим план на повествованието, са обособени детайли, символи, метафори, алегории. Композицията в повечето творби, които напомнят экспресионистични видения, е построена така, че прехвърля реалността, отърска се от нея. Бялата светлина, мотивът за отвъдното, сребърната нишка между видимия и невидимия свят, блестящите сребърни звезди, вълшебната музика на вята и още много детайли, внушават усещането за преминаване в трансцендентното. Затова мисля, че „Преди съня” е добре премислена, сполучливо композирана и навярно – изстрадана книга, в която се оглеждат мечтите на героите за един по-красив, по-хуманен, по-добър свят. Свят, от който толкова имаме нужда в преломното, задъхано, деформирано от комплекси време.

В ГОТОВНОСТ ЗА НОВИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

(Любомира Парижкова, Аутсорсинг на научноизследователска и развойна дейност. С., Изд. „СИМЕЛПРЕС”, 2011. 240 с.

Днес би трябвало вече съвсем категорично, оглеждайки се в мислите и действията си и нещата наоколо, да бъдем наясно относно готовността си да посрещнем натиска на съвременните глобални императиви и изпълняваме ангажиментите си като страна-членка на ЕС. С преместването на фокуса върху терена на глобалните проблеми, Стратегията Европа 2020 предполага съществена промяна на основанията и контекста на Европейската интеграция. Във връзка с участието в Партийските инициативи на новата Рамкова програма ХORIZОНТ и изграждането на Инновационния съюз ще се оказва необходимо да се поставят далеч по-трудни задачи, характеризиращи се с подчертана комплексност и методологическа специфика. С широкото отваряне на рамките и пределите, в които би трябвало да бъдат осмисляни и насочвани усилията, ще нараства в още по-голяма степен значението на адекватността и съгласуваността на действията на общо европейско и национално равнище. За осигуряването на общата ориентация ще са необходими нови методологически идеи, конструктивни подходи, организационни форми и начини на действие, много по-мощни средства, процедури, поддържащи инфраструктури, а съответно и като цяло нови общи условия. Същевременно, отчитайки досегашните си трудности, би следвало също да си дадем сметка, че за изграждането

на необходимия национален капацитет ще се налага да се положат много сериозни усилия.

На този фон съвсем навременна се оказва появата на пазара на книгата на Любомира Парижкова от Университета по библиотекознание и информационни технологии. Тя предлага един ключ към разбирането на взаимната обусловеност между социално-познавателната организация на НИРД и процесите на глобализация, а заедно с това и на възможностите за разработване на подходящи средства с оглед решаването на глобалните проблеми. Евристичният заряд, заложен в разработката на този въпрос, се оказва свързан на първо място с формиращата се обща визия в резултат на отчитането на релевантните тенденции и потенциала като цяло на глобализацията. Осмислянето на съвременните дискусии е свързано с анализа и очертаването на основните акценти, в т. ч. комплексността по отношение на представите, реалните процеси и техните последствия, основните им измерения и аспекти и обуславящите ги фактори, специфичните прояви, форми и механизми, направления на влияние, периодизацията и особеностите на съответните идеологически движения и предприеманите политически и практически мерки. На свой ред, на базата на релевантни концепции и постановки относно промените и новите тенденции в областта на НИРД се стига съответно до очертаване и на новия ѝ контекст, обуслави-

вящ социално-познавателната ѝ организация. Отчитайки връзките и отношенията с процесите на глобализация, ключовите въпроси в случая се оказват свързани с представите за задълбочаващата се интернационализация на НИРД, „новия начин за производство на знания” (Модус 2), националните инновационни системи, икономиката на знанията, както и със спецификата на съвременните научни политики, включително най-вече на ЕС, а също и на новите форми на организация като проекти и мегапроекти, изследователски мрежи, технополиси, стратегически алианси.

Основният замисъл на представената в книгата оригинална идея за „аутсорсинга“ на НИРД, явяваща се всъщност централното ядро на цялостната разработка, се състои в разкриването на възможността, възникваща на базата на постигането на дълбоко разбиране за взаимната обусловеност между социално-познавателната ѝ организация и процесите и проявите в контекста на глобализацията, за съчетаването му и

стратегическото му операционализиране с конструктивните съображения, свързани с идеята за „архитект на решенията“. Онова, което в крайна сметка се очертаava като практическа възможност, е фактически един начин за изграждане на нови организационни форми, съответстващи на спецификата на глобализацията. Изясняването на социално-икономическите и познавателните им особености очертаava значителен потенциал за осъществяване и дифузия на иновации и съществени промени.

Както следва да се очаква, една значителна част от книгата е посветена на ситуацията в България. Представени са резултати от собствени емпирични изследвания, насочени главно към извличане на позитивни стратегически идеи на базата на практиките на прилагане на „аутсорсинг“ от български и чужди фирми в областта на софтуера, фармацията и консултирането във връзка с реализацията на проекти. Би трябвало също специално да се отбележи, че и като цяло тази книга е пронизана от подчертано позитивно конструктивно отношение в духа на принципа „мисли глобално, действай локално“. Заложените в нея идеи имат несъмнено и по-общо значение с оглед прекрачването и надхвърлянето на обичайните рамки и установените граници. Благодарение на особената чувствителност към конкретното и предстоящото, формираща се в резултат на целенасоченото проникване в смисъла на специалните въпроси, възникващи във връзка с мястото на НИРД в контекста на глобализацията, книгата демонстрира един модерен подход, предлагащ съществени специфични възможности с оглед предстоящите задачи във връзка с участието в Европейската интеграция.

Николай Матеев

ИНФОРМАЦИЯ – ЛИЧНОСТ – ЗНАНИЕ

Боряна Апостолова, Боряна Николова

Трудове на Студентското научно общество при Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии : IV Студентска науч. конф. : Том IV / Отг. ред. С. Денчев ; Глав. ред. А. Куманова ; Състав. А. Куманова и др. ; Науч. ред. Н. Казански и др. ; Езикова, граф. и техн. ред.: Н. Василев, Б. Апостолова, В. Стефанова. – София : За буквите – О писменехъ, 2009. – 648 с. : с ил. – Други състав.: С. Василева, С. Шапкарова, Т. Генова, П. Златкова, И. Гетова-Златева, П. Попова. – Именен показалец ; Показалец на рец. книги и изследв. институции ; Показалец на електрон. сайтове ; Показалец на ключовите думи.

Том IV / Тр. на СНО при СВУБИТ отразява IV Студентска научна конференция и изложба на СВУБИТ „Информация – личност – знание“ („Information – person – knowledge“) (16.05.2008 г.).

Изданието се открива от предшестващ ключовото слово, прозвучало по време на форума на Ректора

на университета „Информацията като обществена ценност (Уводни думи на отговорния редактор)“ (с. 49–50), Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикациите на членовете на СНО (319 назв.: с. 7–48).

В уводната статия „За Том IV на СНО при СВУБИТ (Вместо предговор от съставителите)“ е дадена системна характеристика на изданието, която се вижда и в таблица – Стратификация на изследванията на СНО (2005–2008 г.): Таблица (с. 53).

Синтезът на проведеното по време на IV Студентска научна конференция и изложба на СВУБИТ „Информация – личност – знание“ изследване на феномена „личност“ е отразен чрез панорамната публикация на проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, проф. д.п.н. Александра Куманова, ас. Пламена Златкова, ас. Елена Игнатова, Мария Никова „Информационна картина на феномена „личност“: Социално-психологически и онтологичен дискурс (Емпирично изследване и теоретично обобщение)“ (с. 63–78), което е последвано от обобщението на научния редактор (ст.н.с. д-р Никола Р. Казански).

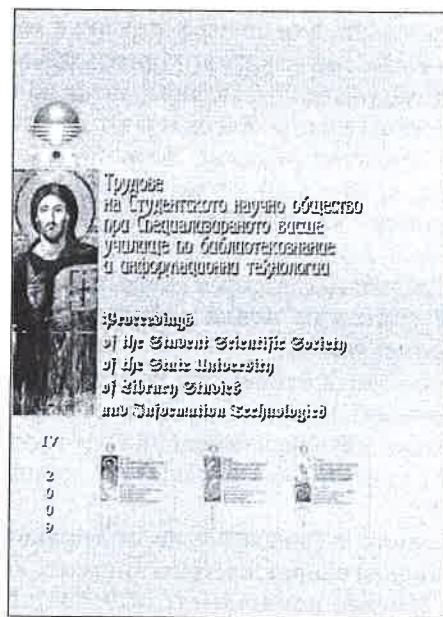
Разделът „Около Трудовете на СНО“ отразява документи и публикации, свързани с изданието, чито автори са изтъкнати специалисти в информационно-комуникативната сфера, журналисти и общественици (проф. д.ф.н. Боряна Христова, н.с. Диана Ралева, Полина Симова, Татяна Дикова).

Поместената тук работа на студента Тервел Стилиянов отразява удостояването с отличие на СНО при СВУБИТ на форума на Младежко инновационно и информационно общество АБ (10. 12.2008 г.).

В раздела „Около оформлението на публикациите“ са поместени изискванията по регламента на студентските форуми на СВУБИТ. Тук са дадени и бележки към библиографското оформление на публикациите. Поместен е и „Азбучния списък на заглавията“ (и техните интернет адреси и електронна поща) на актуални за България периодични и продължаващи чуждестранни издания (По сродните интердисциплинарни области библиография – библиографознание – книгознание – архивно дело – библиотекознание – информатика – информационни технологии)“ (проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, проф. д.педаг.н. Александра Куманова), който е постоянно необходим в изследванията на младите автори.

Сърцевината на корпуса на Том IV и неговата същинска част са 85 публикации на студентите на СВУБИТ (NN 290-374), отразяващи секционната работа на IV Студентска научна конференция и изложба на университета, интелектуалната му архитектура (планировката на катедрите и специалностите) и учебно-педагогическият процес – аудиторен и извънаудиторен.

Проблематиката на докладите се разпределя както следва: интердисциплинарни изследвания – 46 (54,76%); изследвания по актуални теми на съвремието – 26 (30,95%); историко-културни из-

следвания – 58 (69,04%); изследвания на традиционно публикувани издания – 69 (82,14%); изследване на електронни публикации – 15 (17,86%).

Обединена от ключовия феномен „ЛИЧНОСТ“, интелектуалната платформа на отразявашата се чрез том IV на СНО при СВУБИТ IV Студентска научна конференция на университета, е енциклопедия по личностите, на които са посветени студентските изследвания – епископ Константин Преславски, проф. Иван Дуйчев, проф. Гаврил Кацarov, проф. Петър Мутафчиев, акад. Александър Теодоров-Балан, Христо Ботев, Иван Вазов, Елин Пелин, Пейо Яворов, Пенчо Славейков, Николай Вранчев, проф. д.м.н. д-р Николай Яръмов. В калейдоскопа от представените на форума личности са тези и на Платон, Борис Пастернак, Джон Атанасов, Джордж Сорос, Елвис Пресли и много други.

В раздела „In memoriam“ се отдава почит на 65-годишнината от рождението на доц. д-р Петър Парижков (10.02.1944 – 13.03.2007) със съответна студентска публикация („За живите и безсъртните /Учен чес по „Методика на научните изследвания“), в която е представено вниманието на персоналията към СНО при СВУБИТ и възникващите интеракции около този феномен (с. 454–456).

Тук е публикуван преводът (дело на проф. А. Куманова) на стиховете на Аветик Исаакян – Борис Пастернак, посветени на вечната връзка – тази на паметта – между битието и съзнанието, обозначаваща онтологичното безсъртение на духовните феномени на свързаност между хората, какъвто очевидно е феноментът „УЧИТЕЛ – УЧЕНИК“ (с. 453).

Всяка публикация е съпроводена от изразяващ я нейн визуализиращ образ (портрет на изследваната

личност, корица или титулна страница на рецензираното или анализираното произведение, илюстрация на описаното явление, визия на портала на изучавания електронен сайт и т.н.), поднесени в единно графично решение. Тези визуализиращи образи са придружени от **сигнифициращ ги пореден номер (NN 290-374)**, който съответства на поредния индивидуален номер на всяка публикация в тома. Съответният пореден номер предхожда **ключовите думи към всяка работи**, поднесени в еднообразна форма.

Във финала на основния корпус са публикувани определенията, дадени от студентите по време на IV Студентска научна конференция и изложба на СВУБИТ на феномена „личност“ (64 дефиниции: с. 457–478).

Изданието е финализирано от **справочно-информационен апарат**, систематизиращ го като база данни: **Именен показалец** (с. 479–508); **Показалец на рецензираните книги, изследваните произведения и институции** (с. 509–526); **Показалец на изследваните електронни сайтове** (с. 527–534); **Показалец на ключовите думи (I. По номера на публикациите; II. По азбучен ред: тезаурус)** (с. 535–598).

И първите три от цитираните показалци са изключителна рядкост в публикациите на български

език; третият показалец е **първият в България, създаден на базата на електронни продукти** (първите три показалци са в досегашната практика на изданието; четвъртият – се появява за първи път в неговия Том IV и е **уникален универсален продукт за комплексно особено прецизно търсене на информация**).

И четирите показалци са сводни – във вид на база данни по томовете на СНО при СВУБИТ като цяло.

Анотираните съдържания на български, руски и английски език са външната рамка не само на изданието, но те са и **системна част от неговата единна справочно-информационна обезпеченост**.

Том IV / Тр. на СНО при СВУБИТ официално бе поднесен на Ректора на СВУБИТ (заедно с ръкописния препис, направен от СНО на „*История славяноболгарская...*“ на о. Паисий Хилендарски, на езика на която студентите подготвят тезаурус) по време на Академичната аксиология „**СВЕТНА КАТО СЛЪНЦЕ (HOMO VERBI GRACILIS)**“, представена на Тържествената церемония, предшестваща откриването на VII национална научна конференция с международно участие „България – кръстопът на култури и цивилизации“ (София, 1.11.2009 г.).

Списание „Издател“ излиза като творчески и научноизследователски проект на катедра „Библиотекознание и масови комуникации“ при Стопански факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ръководен от доц. д-р Лъчезар Георгиев.

Проектът се подкрепя от УНИБИТ, под патронажа на неговия ректор проф. д.и.к.н. Стоян Денчев.

Корица на брой 1
на сп. „Издател“,
излязъл през октомври
1994 г.
Основател
Лъчезар Г. Георгиев

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Стопански факултет

Катедра „Библиотекознание и масови комуникации“

Университетско издателство
„Св. св. Кирил и Методий“ – В. Търново, 2011
Печатница „СИРА“ – В. Търново, 2011

Редактор на броя

доц. д-р Лъчезар Георгиев

Формат 60x84/8 Печатни коли 9

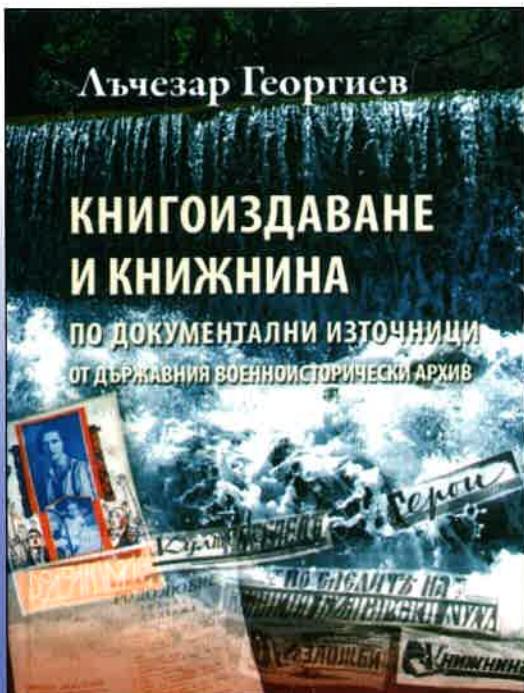
ISSN 1310 – 4624

Годишен абонамент или заявка за сп. „Издател“ може да направите на адреса на редакцията:

5000 Велико Търново, ул. „Теодосий Търновски“ № 2, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“
тел.: 062/ 618 295; 63 11 76; E-mail malina_pd@abv.bg

DEAR READER,
You can subscribe to the „Publisher“ magazine for the year 2010 by sending the subscription fee by mail-order
to the following address:
5000 Veliko Turnovo, 2 Theodosi Turnovsky Str.
„Cyril and Methodius“ University, Prof. Dr. Luchezar Georgiev Georgiev
E-mail: Lu4ezargeorgiev@abv.bg

НОВИ КНИГИ

ПРЕДИ
СЪНЯ

РАЗКАЗИ

Виолета
Станиславова

Мултипринт ЕООД

Великотърновски университет "Св. св. Кирил и Методий"
Катедра "Библиотекознание и масови комуникации"
РНБ "П. Р. Славейков" – Велико Търново

ДЕВЕТА НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

Велико Търново, 17–18 ноември 2010 г.

БИБЛИОТЕКИ ЧЕТЕНЕ КОМУНИКАЦИИ

Посветена на 65-годишнината
от рождението на
проф. д-р Мария Младенова

Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий"
Велико Търново, 2011

РАЗВИТИЕ

НА ДЕТСКАТА ИЛЮСТРАЦИЯ
И ВЛИЯНИЕТО Й ВЪРХУ
ДЕТСКОТО ЧЕТЕНЕ

СБОРНИК
С ДОКЛАДИ

СЛИВЕН, 9–11 МАЙ 2011

